

Center of Defense, Energy and Geopolitical Research (CEDEG)

Director Dr. Ioannis Vidakis

https://www.researchgate.net/publication/350330620_Center_of_Defense_Energy_and_Geopolitical_Research_CEDEG

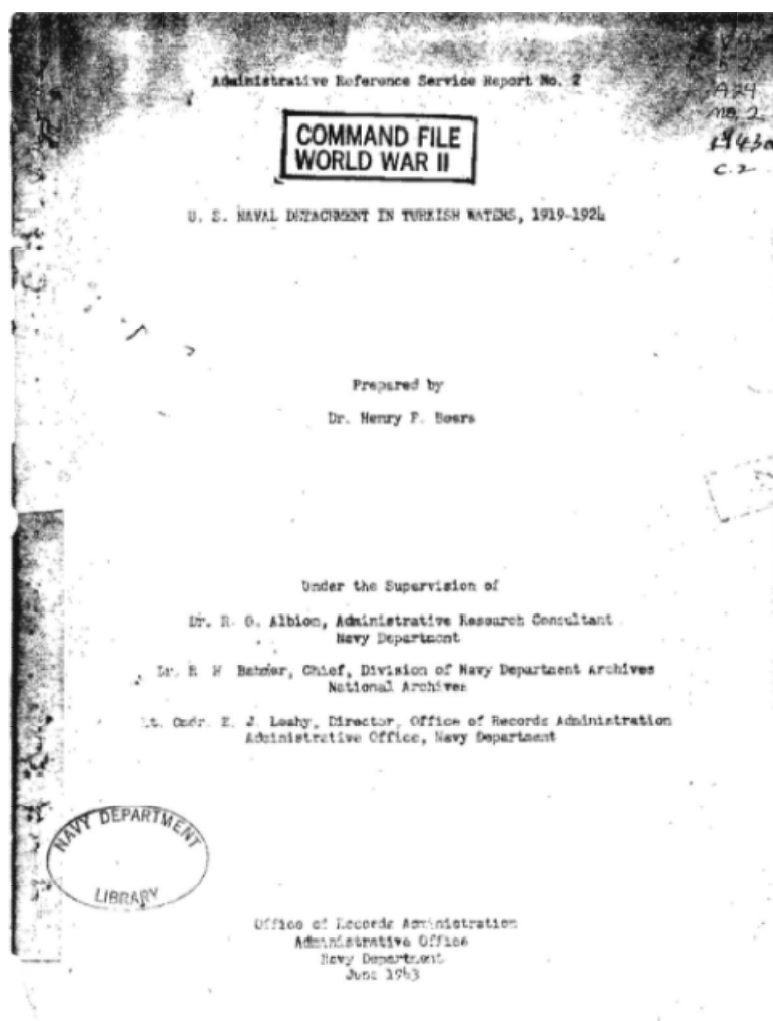
ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΥΔΑΤΑ, 1919-1924¹ Dr. Henry P. Beers²

Επιμέλεια – Απόδοση: Ι. Βιδάκης, Ι. Καρκαζής, Γ. Μπάλλτος

Πρόλογος: Θ. Μαρκόπουλος

Τα βιογραφικά των επιμελητών δίνονται στο παράρτημα 1 (σελ. 50)

«Το Ναυτικό σε καιρό ειρήνης σπάνια βρίσκεται σε ειρήνη», William N. Still³

Σημείωση: Αν και αναφέρεται στην περίοδο 1919-1924, δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 1943 και φέρει σφραγίδα: «COMMAND FILE—WORLD WAR II».

Πηγή: <https://www.history.navy.mil/content/dam/nhhc/research/library/online-reading-room/war-and-conflict/wwi/pdf/USN-Det-Turkish-Waters-1919-1924.pdf>

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Το Ναυτικό σε καιρό ειρήνης σπάνια βρίσκεται σε ειρήνη». Η φράση του ιστορικού William N. Still απεικονίζει το κλίμα που επικρατούσε στην Εγγύς Ανατολή αμέσως μετά τη λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Τον Οκτώβριο του 1918, σήμανε το τέλος των εχθροπραξιών με την υπογραφή της Ανακωχής του Μούδρου. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν πλέον σε κατάσταση κατάρρευσης. Για τους λαούς της περιοχής όμως, η πραγματική ειρήνη συνέχισε να είναι ένα μακρινό όνειρο καθώς η περιοχή παρέμεινε σε κατάσταση αστάθειας. Η πείνα, οι αρρώστιες και η πλήρης κατάρρευση των υποδομών συνέθεταν ένα σκηνικό απόλυτης καταστροφής. Μέσα στο χάος, οι νικήτριες ευρωπαϊκές δυνάμεις έσπευσαν να διαμελίσουν τα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, παρόλο που δεν είχαν κηρύξει επίσημα τον πόλεμο στην Τουρκία, αποφάσισαν ότι δεν μπορούσαν να μείνουν απλοί θεατές.

Το ανά χείρας δεν αποτελεί μια απλή ιστορική αναδρομή. Είναι μια υπηρεσιακή έκθεση του αμερικανικού Υπουργείου Ναυτικών, η οποία συντάχθηκε τον Ιούνιο του 1943, εν μέσω του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Η σημασία της έκθεσης φαίνεται από τη σφραγίδα στο εξώφυλλο, «COMMAND FILE - WORLD WAR II». Οι επιτελείς του αμερικανικού Ναυτικού αναζητούσαν, μέσα από την εμπειρία της περιόδου 1919-1924, μαθήματα για τη διαχείριση των κρίσεων που θα ακολουθούσαν. Η μελέτη της έκθεσης σήμερα, ρίχνει φως στα παρασκήνια της αμερικανικής διπλωματίας των κανονιοφόρων δημιουργώντας προβληματισμό και οδηγώντας σε πολύτιμα συμπεράσματα.

Η έκθεση του Dr. Henry P. Beers παρουσιάζει μία από τις πιο σύνθετες αποστολές στην ιστορία του αμερικανικού ναυτικού. Βασικός πρωταγωνιστής είναι ο Υποναύαρχος Mark Lambert Bristol, ο οποίος ορίστηκε ως Διοικητής της Ναυτικής Μοίρας των ΗΠΑ με μία δύναμη περίπου είκοσι αντιτορπιλικών στα τουρκικά ύδατα, υπαγόμενος απευθείας στο Υπουργείο Ναυτικών και παράλληλα, ως Έπατος Αρμοστής των ΗΠΑ στην Τουρκία υπαγόμενος στο State Department για το διπλωματικό τομέα. Οι εντολές που είχε ήταν ασαφείς: «Να προστατεύσει τα αμερικανικά συμφέροντα και να κάνει ό,τι είναι σωστό».

Οι βασικοί άξονες ευθύνης της αμερικανικής ναυτικής δύναμης ήταν η ανθρωπιστική δράση και η διάσωση προσφύγων, υποστηρίζοντας ανθρωπιστικές οργανώσεις όπως η *Near East Relief* και η *American Relief Administration (ARA)* του Herbert Hoover για μεταφορά τροφίμων, φαρμάκων, υπαλλήλων και προσφύγων. Πίσω όμως από την ανθρωπιστική δράση εφαρμόστηκε μία πολιτική ρεαλισμού, με τη διευκόλυνση εισόδου αμερικανικών εταιρειών στις αγορές της περιοχής. Παράδειγμα εφαρμογής αυτής της πολιτικής ήταν το σχέδιο Τσέστερ για τους ορυκτούς πόρους της περιοχής με την εμπλοκή της Standard Oil.

Στην έκθεση παρατίθενται πληροφορίες για τη συμμετοχή του αμερικανικού Ναυτικού σε ιστορικές στιγμές όπως στην Απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη το 1919, στην εκκένωση-αποχώρηση από την Κριμαία το 1920 100.000 Λευκών Ρώσων, στην καταστροφή της Σμύρνης το 1922 καθώς επίσης και τις διαπραγματεύσεις για τη Συνθήκη της Λωζάνης το 1923.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της εργασίας του Beers είναι οι λεπτομέρειες αναφορικά με τις ναυτικές επιχειρήσεις, όπου δεν γίνεται μία γενική ιστορική αφήγηση, αλλά λεπτομερής καταγραφή. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται ακριβή στοιχεία για τη δομή των επιτελείων, τα logistics, τις κινήσεις των πλοίων και τη λειτουργία των ασυρμάτων. Είναι ένας θησαυρός πληροφοριών για το πώς μια Μεγάλη Δύναμη της εποχής οργάνωσε και συντήρησε μια ναυτική αποστολή χιλιάδες μίλια μακριά από τη βάση της. Επιπλέον, η έκθεση συνοδεύεται από μια πλούσια και εκτενή βιβλιογραφία. Ο συγγραφέας είχε άμεση πρόσβαση στα επίσημα αρχεία του αμερικανικού Υπουργείου Ναυτικών και στα προσωπικά ημερολόγια του Bristol καθιστώντας την έκθεση, μία ισχυρή πρωτογενή πηγή για τη μελέτη της περιόδου.

Όμως, η μεγαλύτερη αξία αυτού του έργου ίσως κρύβεται σε όσα δεν γράφει. Ως έκδοση του αμερικανικού Ναυτικού εν καιρώ πολέμου στη δεκαετία του 1940, αποφεύγει συστηματικά την κριτική και τις αξιολογήσεις, επιδιώκοντας ουδετερότητα. Χαρακτηριστική είναι η μη αναφορά σε Γενοκτονίες και υποβάθμιση – αποσιώπηση συστηματικών σφαγών χριστιανικών πληθυσμών όπως

οι διώξεις των Ελλήνων και των Αρμενίων από τους Τούρκους εθνικιστές. Προσηλωμένος στην προστασία των αμερικανικών εμπορικών συμφερόντων, ο Bristol θεωρούσε ως προπαγάνδα τις αναφορές για τις σφαγές και επέβαλλε αυστηρή λογοκρισία στους Αμερικανούς δημοσιογράφους. Για τον ίδιο, οι Έλληνες ήταν παράγοντας αστάθειας που χρησιμοποιούσε «σκληρές μεθόδους» και όχι σύμμαχοι στον Μεγάλο Πόλεμο.

Οι παραλείψεις αυτές, αντί για πηγή απογοήτευσης και κριτικής του έργου, θα πρέπει να αποτελέσουν εφελτήριο και να λειτουργήσουν ως κίνητρο για περαιτέρω ιστορική έρευνα και ανάλυση. Ως αποτέλεσμα, προκύπτουν ερωτήματα όπως: Πώς διαμορφώθηκε η αμερικανική εξωτερική πολιτική λόγω της ανάγκης για πρόσβαση στα πετρέλαια της Μοσούλης και του Μπακού; Πώς «συγκρούστηκε» η Realpolitik με την ευαισθησία άλλων αμερικανικών υπηρεσιακών παραγόντων όπως ο Πρόξενος στη Σμύρνη Horton; Τέλος, πως η ανάγκη δημιουργίας μίας εξωραϊσμένης εικόνας της Τουρκίας, οδήγησε στην αποσιώπηση της Μικρασιατικής Καταστροφής;

Η έκθεση θα πρέπει να αντιμετωπιστεί υπό το πρίσμα κριτικής ανάλυσης. Η πραγματική διάσταση του έργου του Beers θα αποκαλυφθεί μέσα από τη σύγκριση των υπηρεσιακών αναφορών του αμερικανικού Ναυτικού με τα ημερολόγια των ιεραποστόλων και τις μαρτυρίες των προσφύγων, αποκαλύπτοντας το επίσημο αφήγημα και τις προθέσεις της αμερικανικής πολιτικής σε μία δύσκολη εποχή για τον ελληνισμό.

Το παρόν έργο, αποτελεί μία πολύτιμη πηγή γνώσης και προβληματισμού αναφορικά με το πώς η γεωπολιτική ισχύς χρησιμοποιεί τη διπλωματία και την ανθρωπιστική βοήθεια για να πετύχει τους σκοπούς της. Ο αναγνώστης προσκαλείται να γυρίσει τη σελίδα και να βρεθεί στο Βόσπορο του 1919. Ακολουθώντας τα αμερικανικά αντιτορπιλικά στις περιπολίες τους στη Μαύρη Θάλασσα θα ανακαλύψει πίσω από τις επίσημες αναφορές, τις δυνάμεις και κάποιους από τους τρόπους που αυτές διαμόρφωσαν τον σύγχρονο κόσμο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα τέλη του 1918 το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ [Στέιτ Ντιπάρτμεντ] ζήτησε από το Υπουργείο Ναυτικών να στείλει έναν υψηλόβαθμο αξιωματικό του Πολεμικού Ναυτικού (USN) και ένα πλοίο-σταθμό στην Κωνσταντινούπολη για να προστατεύσει τα αμερικανικά συμφέροντα στην Εγγύς Ανατολή. Ο Υποναύαρχος Mark L. Bristol, USN, ο οποίος τότε διοικούσε τη Ναυτική Βάση των ΗΠΑ, στο Plymouth της Αγγλίας, επιλέχθηκε γι' αυτήν την αποστολή. Στις αρχές Ιανουαρίου του 1919, μετέβη στο Παρίσι για να συνομιλήσει με τον Πρόεδρο Woodrow Wilson και άλλους Αμερικανούς αξιωματούχους που συγκεντρώθηκαν εκεί για την Διάσκεψη Ειρήνης. Έλαβε μόνο πολύ γενικές οδηγίες, ουσιαστικά να «προστατεύσει τα αμερικανικά συμφέροντα και να εκτελεί ό,τι ήταν σωστό», για τον πολύ καλό λόγο ότι κανείς δεν γνώριζε με βεβαιότητα τι συνέβαινε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, ούτε τι θα μπορούσε να συμβεί στο μέλλον. Ήταν απαραίτητο οι ΗΠΑ να ήταν έτοιμες για σχεδόν κάθε εξέλιξη/ενδεχόμενο.

Ο Bristol έφθασε στην Κωνσταντινούπολη προς το τέλος του Ιανουαρίου του 1919 και είχε την έδρα του στην Αμερικανική Πρεσβεία. Από εκείνο το αρχηγείο, ο Bristol «βυθίστηκε» σε αυτό που επρόκειτο να είναι ένα από τα πιο σύνθετα και ποικίλα καθήκοντα που είχε αναλάβει ποτέ ένας αξιωματικός του ΠΝ των ΗΠΑ. Ως Ύπατος Αρμοστής των ΗΠΑ, λογοδοτούσε στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ, αλλά υπαγόταν επίσης στο Υπουργείο Ναυτικών, ως Διοικητής της Ναυτικής Μοίρας των ΗΠΑ στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Το παρόν κείμενο αποτελεί απόδοση στην ελληνική της εργασίας του Dr. Henry P. (Putney) Beers, «U.S. NAVAL DETACHMENT IN TURKISH WATERS, 1919-1924, Αποστολή Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ στα Τουρκικά Ύδατα, 1919-1924», η οποία δημοσιεύθηκε ως Έκθεση Υπηρεσίας Διοικητικής Αναφοράς Νο. 2, από το Γραφείο Διοίκησης Αρχείων του Υπουργείου Ναυτικών των ΗΠΑ, τον Ιούνιο του 1943.

Αν και το κείμενο αναφέρεται σαφώς σε γεγονότα, αποφεύγοντας αξιολογήσεις και την κριτική, το πρόσωπο, η στάση, τα μακροχρόνια και διπλής φύσεως καθήκοντα και ο σημαντικός ρόλος του Υποναυάρχου Mark Bristol, λειτούργησαν καθοριστικά στην εξυπηρέτηση συγκεκριμένων συμφερόντων στην ευρύτερη περιοχή.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ

Οι διπλωμάτες ιστορικοί των ΗΠΑ υποστηρίζουν παραδοσιακά ότι, οι Αμερικανοί διαμορφωτές εξωτερικής πολιτικής χρησιμοποίησαν την αρχή της «ανοιχτής πόρτας/open door» στη Μέση Ανατολή μετά τον Α΄ ΠΠ, απλά για να υπερασπιστούν τα αμερικανικά δικαιώματα από τις προσπάθειες των Συμμάχων να επιτύχουν οικονομική ηγεμονία στην παλαιά Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Ωστόσο, ο William Appleman Williams - υποστηριζόμενος από τα έργα αρκετών νεότερων μελετητών - έχει υποστηρίξει ότι ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Woodrow Wilson, χρησιμοποίησε την εν λόγω αρχή για να προωθήσει την αμερικανική οικονομική επέκταση ...Ο Williams υποστηρίζει ότι η αρχή αυτή δεν ήταν μία ad hoc πολιτική, που διαμορφώθηκε απλά για να αντιμετωπίσει την άμεση μεταπολεμική πρόκληση των Συμμάχων — όπως ισχυρίζονται οι παραδοσιακοί ιστορικοί. Ούτε ήταν βρετανικής έμπνευσης, ιδεαλιστική πολιτική που έλαβε μόνο σποραδική υποστήριξη κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, όπως έχει υποστηρίξει ο George F. Kennan. Σύμφωνα με τον Williams, η αρχή αυτή ήταν μία αμερικανική τακτική που χρησιμοποιούσαν οι διπλωμάτες συνεχώς καθόλη την διάρκεια του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα, με στόχο την προώθηση της αμερικανικής επέκτασης, με απώτερο σκοπό την διαμόρφωση μιας αμερικανικής οικονομικής αυτοκρατορίας, μία διαδικασία που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της αμερικανικής πολιτικής και οικονομικής επιρροής⁴.

Ο Υποναύαρχος Bern Anderson [USN, ret.], τονίζει ότι πριν ανιχνεύσουμε το έργο του Mark L. Bristol με λεπτομέρεια, είναι αναγκαίο να περιγραφούν συνοπτικά οι προηγούμενες σχέσεις των ΗΠΑ με την Τουρκία (Οθωμανική Αυτοκρατορία), για να επισημανθούν οι δυσκολίες που αντιμετώπισε και του οποίου διασκευασμένα αποσπάσματα της συγγραφής του καταγράφονται στη συνέχεια⁵.

Η άλλοτε ισχυρή Οθωμανική Αυτοκρατορία,[σημ. επιμ.: οι Αμερικανοί συγγραφείς χρησιμοποιούν κυρίως τη λέξη «Τουρκία» για την Οθωμανική Αυτοκρατορία], αγκάλιαζε ακόμη το μεγαλύτερο μέρος του μουσουλμανικού κόσμου μόλις τον 19^ο αιώνα, όταν η Ρωσσία, η Αυστροουγγαρία, η Αγγλία, η Γαλλία και αργότερα η Ιταλία και η Γερμανία, συμμετείχαν σε ίντριγκες, μυστική διπλωματία, επιδείξεις δύναμης και πολέμους, για οφέλη από την παρακμάζουσα αυτοκρατορία. Με την έναρξη του Α' ΠΠ η Οθωμανική Αυτοκρατορία απλωνόταν (αν και είχε εδαφικά μειωθεί), στην Ευρώπη και την Ασία, την Αραβική Χερσόνησο και το Ιράκ. **Πράγματι, η σύγκρουση συμφερόντων στην Εγγύς Ανατολή ήταν μία από τις σημαντικότερες αιτίες αυτού του πολέμου⁶.**

Εντός της αυτοκρατορίας, τα Ευρωπαϊκά έθνη απολάμβαναν ένα προνομιακό καθεστώς. Οι διομολογήσεις παρείχαν στους ξένους υπηκόους ασυλία από τα Οθωμανικά δικαστήρια και επέτρεπε τις δίκες τους σε δικαστήρια του κράτους ιθαγενείας τους. Ξένα εμπορικά συμφέροντα μπορούσαν να ιδρύσουν εταιρείες, χωρίς τη συγκατάθεση ή την γνώση της οθωμανικής κυβέρνησης και πολλές επιχειρήσεις ήταν ξένης ιδιοκτησίας και διεύθυνσης. Ουσιαστικά ήταν μία αγροτική χώρα, που εφαρμόζε μεθόδους που ήταν πρωτόγονες και ελάχιστα αλλαγμένες από την Βιβλική εποχή. Το μορφωτικό της επίπεδο ήταν χαμηλό σε σχέση με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα και ο αναλφαβητισμός ήταν υψηλός, με τη μάζα του λαού να ζει στην φτώχεια. Γνωστή και ως «ο ασθενής της Ευρώπης», προσβλήθηκε από «θανατηφόρα αρρώστεια» το 1914, με την απόφαση της εισόδου της στον Α' ΠΠ, σε συμμαχία με τις Κεντρικές Δυνάμεις.

Σύμφωνα με τον απόστρατο του USN, οι ΗΠΑ δεν είχαν ποτέ εμπλακεί σε ίντριγκες και μόνο ένα μέτριο εμπόριο υπήρχε, υπό συνθήκες συγκρίσιμες μ' εκείνες των Ευρωπαϊκών εθνών. Μία αλλαγή σε αυτό το μοτίβο συνέβη όταν ο Πλοίαρχος Κόλμπι Μ. Τσέστερ, [Colby M. Chester], κυβερνήτης του θωρηκτού Κεντάκι [«USS Kentucky»], κατέπλευσε το 1900 στην χώρα, με τη συνηθισμένη τότε πρακτική επίδειξης σημαίας, και ενήργησε με φορτικότητα στον Σουλτάνο για την διευθέτηση μιας αμερικανικής αξίωσης⁷. Ο μετέπειτα Υποναύαρχος Τσέστερ επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη το 1908 ως εκπρόσωπος ενός χρηματοπιστωτικού ομίλου της Νέας Υόρκης, που ενδιαφερόταν να αποκτήσει σιδηροδρομική παραχώρηση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Με την διαβεβαίωση περί ευνοϊκής αντιμετώπισης, ο γιος του, Άρθουρ Τσέστερ, επέστρεψε στη Νέα Υόρκη για να οργανώσει την «Οθωμανο-Αμερικανική Εταιρεία Ανάπτυξης».

Στο έργο αντιτάχθηκαν έντονα οι Ευρωπαίοι παραχωρησιούχοι, ιδιαίτερα οι Γερμανοί, αλλά είχε την ενεργή υποστήριξη του Αμερικανικού ΥΠΕΞ [Στέιτ Ντιπάρτμεντ]. Μόλις στα τέλη του 1911 το οθωμανικό κοινοβούλιο ήταν έτοιμο να ενεργήσει, βάσει αυτής της παραχώρησης. Αλλά μέχρι τότε η αμερικανική εταιρεία δεν είχε πλέον εκπρόσωπο στην Κωνσταντινούπολη και ο Αμερικανός Υπουργός έπρεπε να ενημερώσει την κυβέρνηση ότι η αίτησή της αποσύρθηκε. Αυτή ήταν η μόνη προσπάθεια των Αμερικανών να εξασφαλίσουν μία σημαντική παραχώρηση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, αν και η γνωστή «Standard Oil Company της Νέας Υόρκης» του John Rockefeller, ήταν η μεγαλύτερη ξένη εταιρεία πετρελαίου στην Οθωμανική Αυτοκρατορία⁸.

Μία από τις πιο εκτεταμένες αμερικανικές δραστηριότητες στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν αυτή των ιεραποστόλων, η οποία ξεκίνησε το 1819-1820. Εργάζονταν μεταξύ των μειονοτικών χριστιανικών ομάδων και δεν τους επιτρεπόταν να επιχειρήσουν να προσηλυτίσουν μουσουλμάνους. Μέχρι το 1914 υπήρχε μία εκτεταμένη αλυσίδα σταθμών αποστολής καισχολεύωνσε όλη την χώρα⁹. Το ανεξάρτητο «Robert College» για άνδρες στην Κωνσταντινούπολη και το «Constantinople College for Women» ιδρύθηκαν από ιεραποστόλους¹⁰.

Έως το 1914 τα αμερικανικά συμφέροντα στην αυτοκρατορία ήταν σε μεγάλο βαθμό περισσότερο συναισθηματικά παρά υλικά. Οι καταπίεσεις και οι σφαγές μειονοτικών ομάδων, ιδιαίτερα των χριστιανών, Αρμενίων και Ελλήνων, είχαν δημιουργήσει μία βαθιά συμπάθεια γι' αυτές τις ομάδες στις ΗΠΑ και μία αντίστοιχη δυσπιστία και αντιπάθεια για τους Τούρκους. Μεγάλος αριθμός καταπιεσμένων μετανάστευσαν στις ΗΠΑ και η παρουσία και οι ιστορίες τους συνέβαλαν σε αυτό το συναίσθημα. Η φράση «Τρομερός Τούρκος» συνοψίζει την γενική στάση απέναντι σε αυτήν την αυτοκρατορία και τον λαό της στο ξέσπασμα του Α' ΠΠ¹¹.

Η αυτοκρατορία προσχώρησε στην Γερμανία ως σύμμαχος της στον Μεγάλο Πόλεμο, δηλώνοντας ταυτόχρονα ότι οι διομολογήσεις καταργήθηκαν μονομερώς. Οι ΗΠΑ συνέχισαν κανονικά τις

σχέσεις τους, μέχρι την κήρυξη του πολέμου στην Γερμανία τον Απρίλιο του 1917, όταν η οθωμανική κυβέρνηση, υπό την πίεση των Γερμανών, τις διέκοψε. Οι ΗΠΑ δεν κήρυξαν ποτέ πόλεμο στην αυτοκρατορία και οι υποθέσεις της ανατέθηκαν στη σουηδική πρεσβεία. Τον Οκτώβριο του 1918, η αυτοκρατορία βρισκόταν σε κατάσταση χάους και κατάρρευσης, και έκανε έκκληση στον Πρόεδρο Wilson να φροντίσει για ανακωχή. Χωρίς να λάβουν άμεση απάντηση, οι Οθωμανοί έστειλαν απεσταλμένους για να αντιμετωπίσουν απευθείας τους Συμμάχους Διοικητές και στις 30 Οκτωβρίου υπογράφηκε μία ανακωχή με βαρείς όρους, στο Μούδρο της Λήμνου [πάνω σε βρετανικό πολεμικό πλοίο]. Δύο εβδομάδες αργότερα ένας συμμαχικός στόλος βρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη και αποκαθιστούσε τους προπολεμικούς ελέγχους από το εξωτερικό. Γρήγορα έγινε φανερό ότι οι Ευρωπαίοι Σύμμαχοι που είχαν αντιμετωπίσει τους Οθωμανούς ήταν πρόθυμοι να διαμελίσουν και να μοιραστούν μεταξύ τους το «πτώμα» της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Αγγλία είχε σημαντικό ρόλο στην ήττα της και πρωτοστάτησε στις μεταπολεμικές σχέσεις.

Κατά την διάρκεια του πολέμου η Ρωσσία, η Αγγλία, η Γαλλία και η Ιταλία, με μυστικές και άλλες συμφωνίες, είχαν διαμοιράσει μεταξύ τους μεγάλο μέρος της αυτοκρατορίας. Η μπολσεβίκικη επανάσταση εξαίρεσε τελικά την Ρωσσία από την διανομή και αργότερα οι Μπολσεβίκοι απέρριψαν όλες τις Τσαρικές αξιώσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Αλλά οι υπόλοιποι είχαν σκοπό να λάβουν τα λάφυρά τους. Η Ελλάδα ήθελε επίσης να απελευθερώσει τα εδάφη των Οθωμανών στην Ευρώπη (Θράκη) και την περιοχή της Σμύρνης στη Μικρά Ασία, όπου υπήρχε μεγάλος αριθμός ελληνικού και γενικότερα χριστιανικού πληθυσμού.

Αμέσως μετά την άφιξή του στην Κωνσταντινούπολη, ο Bristol αντιλήφθηκε αυτές τις συμφωνίες και την στάση απέναντι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ήταν δυσαρεστημένος με αυτήν τη στάση και από την πρώτη φορά ενήργησε όπως θεώρησε σωστά και δίκαια, διατηρώντας επίσημες αλλά σχετικά ευχάριστες σχέσεις με τους συναδέλφους του. Σύντομα αποφάσισε ότι τα σχέδια και οι πολιτικές των Συμμάχων γεννούσαν ένα μεγάλο πόλεμο στην Εγγύς Ανατολή, έναν πόλεμο που εργάστηκε σκληρά για να αποτρέψει. Σε σχέση με τους Τούρκους χειριζόταν επίσημα γραπτά ζητήματα μέσω της Σουηδικής Πρεσβείας, αλλά διαπίστωσε ότι μπορούσε να πετύχει περισσότερα με απευθείας συνομιλίες με Τούρκους αξιωματούχους.

Οι επικοινωνίες [καλωδιακές εγκαταστάσεις] ήταν περιορισμένες, ακριβές και ελεγχόμενες από ξένους, έτσι ώστε ένα από τα πρώτα του βήματα ήταν να δημιουργήσει έναν επικοινωνιακό σταθμό στην Πρεσβεία, ικανό να επικοινωνεί απευθείας με την Ουάσιγκτον και με τα πλοία που του είχαν διατεθεί. [Πηγή: Rear Admiral Bern Anderson, USNavy (Retired), «The High Commissioner to Turkey», January 1957, <https://www.usni.org/magazines/proceedings/1957/january/high-commissioner-turkey>]

Στη συνέχεια παρουσιάζεται στην ελληνική γλώσσα η εργασία του Δρ. Henry P. Beers με τίτλο: «U.S. NAVAL DETACHMENT IN TURKISH WATERS, 1919-1924, Αποστολή Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ στα Τουρκικά Ύδατα, 1919-1924», Έκθεση Υπηρεσίας Διοικητικής Αναφοράς Νο. 2, Γραφείο Διοίκησης Αρχείων, Τμήμα Διοίκησης, Υπουργείο Ναυτικών, Ιούνιος 1943, υπό την επίβλεψη των: Δρ. R. G. Albion, Σύμβουλου Διοικητικής Έρευνας Υπουργείου Ναυτικών, Δρ. R. H. Bahrier, Αρχηγού Αρχείων Υπουργείου Ναυτικών, των Εθνικών Αρχείων, Πλωτάρχη E. J. Leahy, Διευθυντή Γραφείου Διοίκησης Αρχείων, Τμήμα Διοίκησης, Υπουργείου Ναυτικών. [Πηγή: <https://www.history.navy.mil/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/u/us-naval-detachment-turkish-waters-1919-1924.html>](¹)

Η εργασία αυτή με τις λεπτομερείς συνοδευτικές σημειώσεις των επιμελητών του κειμένου διασαφηνίζουν συγκεκριμένα ζητήματα και φέρεται να προκαλούν περαιτέρω έρευνα σε ορισμένα άλλα.

(¹) Το παρόν αποτελεί ελληνική μετάφραση του έργου «U. S. Naval Detachment in Turkish Waters, 1919-1924» του Henry P. Beers, το οποίο εκδόθηκε από το U.S. Navy Department (Administrative Reference Service Report No.2, Washington, D. C., June 1943).

Το πρωτότυπο αποτελεί επίσημη κυβερνητική έκδοση των Ηνωμένων Πολιτειών. Στο «GovInfo» της αμερικανικής κυβέρνησης καταχωρίζεται ως επίσημη έκδοση του Υπουργείου Ναυτικού των ΗΠΑ και διατίθεται ελεύθερα.

Η μετάφραση, η επιμέλεια και οι σχολιασμοί είναι των αναφερομένων στο κείμενο.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία, δεν προκύπτει κάποιος περιορισμός πνευματικών δικαιωμάτων που να εμποδίζει τη μετάφραση και δημοσίευσή του.

Στην βιβλιογραφία υπάρχει ευρεία συμφωνία ότι ο Ναύαρχος Mark Lambert Bristol (1868–1939) υιοθέτησε μια στάση που χαρακτηρίζεται συχνά ως φιλοτουρκική, ή ακριβέστερα, ευνοϊκή προς το κεμαλικό εθνικό κίνημα. Ωστόσο, ο χαρακτηρισμός αυτός δεν φέρεται να προέκυπτε από ιδεολογική ταύτιση, αλλά κυρίως από στρατηγικούς και οικονομικούς υπολογισμούς. Ο Bristol πίστευε ότι οι Τούρκοι θα επικρατούσαν τελικά.

Ως Υπάτος Αμερικανός Αρμοστής στην Κωνσταντινούπολη (1919–1927), εκτίμησε από νωρίς ότι το κίνημα του Μουσταφά Κεμάλ είχε ισχυρή λαϊκή και στρατιωτική βάση και ότι η Συνθήκη των Σεβρών ήταν δύσκολο να εφαρμοστεί. Για τον λόγο αυτό εισηγήθηκε στην Ουάσιγκτον να διατηρήσει καλές σχέσεις με την ανερχόμενη τουρκική ηγεσία. Συγκεκριμένα ο Bristol επιθυμούσε την προστασία των αμερικανικών οικονομικών συμφερόντων. Θεωρούσε ότι οι ΗΠΑ έπρεπε να αποκτήσουν σημαντική οικονομική παρουσία στη Μικρά Ασία και τη Μεσοποταμία, ιδίως:

- στις σιδηροδρομικές παραχωρήσεις,
- στις επενδύσεις,
- και κυρίως στα πετρέλαια (π.χ. το Σχέδιο Τσέστερ).

Κατά την άποψή του, μια συνεργασία με την κυβέρνηση της Άγκυρας θα εξυπηρετούσε καλύτερα αυτά τα συμφέροντα. Ως συνέπεια των παραπάνω:

- *Ήταν επικριτικός απέναντι στην ελληνική πολιτική. Στις αναφορές του θεωρούσε ότι η ελληνική εκστρατεία στη Μικρά Ασία δυσχέραινε τη σταθερότητα της περιοχής και δεν είχε ρεαλιστικές πιθανότητες επιτυχίας χωρίς συνεχή συμμαχική υποστήριξη.*

- *Αμφισβητούσε ορισμένες αναφορές για θηριωδίες. Αντιμετώπιζε με επιφυλακτικότητα αρκετές από τις αναφορές Αμερικανών ιεραποστόλων και ανθρωπιστικών οργανώσεων σχετικά με διώξεις Αρμενίων και Ελλήνων. Υποστήριζε ότι πολλές εκθέσεις ήταν μονομερείς και επηρεασμένες από φιλελληνικούς ή φιλοαρμενικούς κύκλους.*

Η στάση του Bristol έχει αποτελέσει αντικείμενο σημαντικής ιστοριογραφικής αντιπαράθεσης. Η Marjorie Housepian Dobkin και ο Richard G. Hovannisian τον έχουν παρουσιάσει ως ιδιαίτερα φιλοτουρκικό παράγοντα, συνδέοντας τη στάση του με την προώθηση αμερικανικών οικονομικών συμφερόντων και με την ευνοϊκή αντιμετώπιση της κεμαλικής ηγεσίας. Ο Donald Bloxham έχει εντάξει την πολιτική του Bristol στη συζήτηση για τον ρόλο των αμερικανικών γεωπολιτικών και οικονομικών συμφερόντων στην διαμόρφωση της στάσης των ΗΠΑ απέναντι στις αρμενικές διεκδικήσεις και στις αναφορές για τις διώξεις των χριστιανικών πληθυσμών. Άλλοι μελετητές, όπως ο Peter M. Buzanski και ο Heath W. Lowry, έχουν αμφισβητήσει ορισμένες από αυτές τις ερμηνείες και έχουν δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην αντίληψη του Bristol για τα αμερικανικά εθνικά και οικονομικά συμφέροντα και στις επιτόπιες παρατηρήσεις του¹².

Οι κυριότεροι λόγοι υιοθέτησης αυτής της στάσης του φαίνεται να ήταν:

- *Ρεαλισμός (Realpolitik): θεωρούσε ότι οι ΗΠΑ έπρεπε να συνεργαστούν με την κυβέρνηση που τελικά θα επικρατούσε.*
- *Οικονομικά συμφέροντα: έδινε μεγάλη σημασία στην πρόσβαση των αμερικανικών επιχειρήσεων στην Τουρκία και τη Μέση Ανατολή.*
- *Αντιευρωπαϊκή προσέγγιση: ήταν επικριτικός απέναντι στις βρετανικές και γαλλικές αποικιακές επιδιώξεις και επιθυμούσε έναν ανεξάρτητο αμερικανικό ρόλο.*
- *Αποφυγή στρατιωτικής εμπλοκής: δεν επιθυμούσε ενεργότερη ανάμειξη των ΗΠΑ στις συγκρούσεις της περιοχής.*

Αξιολόγηση από τη σύγχρονη ιστοριογραφία: ορισμένοι ιστορικοί δεν τον χαρακτηρίζουν απλώς «φιλοτουρκικό», αλλά τον θεωρούν εκπρόσωπο μιας ρεαλιστικής αμερικανικής πολιτικής που επιδίωκε:

- *διατήρηση της αμερικανικής επιρροής,*
- *προστασία εμπορικών συμφερόντων,*
- *αποφυγή σύγκρουσης με το νέο τουρκικό κράτος.*

Ωστόσο, η στάση του απέναντι στα ζητήματα των Αρμενίων και των Ελλήνων έχει δεχθεί σημαντική κριτική, επειδή θεωρείται ότι υποβάθμισε ή αμφισβήτησε τεκμηριωμένες αναφορές για διώξεις και μαζικές βιαιοπραγίες.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Heath W. Lowry, *The Story Behind Ambassador Morgenthau's Story.*

Robert L. Shenk, *America's Black Sea Fleet.*

David Fromkin, *A Peace to End All Peace.*

Henry P. Beers, *U. S. Naval Detachment in Turkish Waters, 1919–1924.*

Για το αντικείμενο περαιτέρω έρευνας, ο Robert L. Shenk είναι ίσως η σημαντικότερη δευτερογενής πηγή, καθώς αναλύει διεξοδικά τον τρόπο με τον οποίο ο Bristol συνέδεσε την αμερικανική διπλωματία με τις οικονομικές και ενεργειακές επιδιώξεις των ΗΠΑ στην Τουρκία και τη Μέση Ανατολή.

ΟΝαύαρχος Mark Lambert Bristol γεννήθηκε 17 Απριλίου 1868 [Glassboro, Νιου Τζέρσεϊ των ΗΠΑ].

Χριστιανός, αν και σύμφωνα με ιστορικές πηγές και ημερολόγιά του, δεν ήταν ιδιαίτερα θρησκευόμενος στην πράξη και σπάνια παρακολουθούσε τις κυριακάτικες λειτουργίες της αμερικανικής κοινότητας στην Κωνσταντινούπολη. Νυμφεύθηκε το 1908 σε ηλικία 40 ετών. Η σύζυγός του ονομαζόταν Έλεν Μπέβερλι Μουρ (Helen Beverly Moore). Γεννήθηκε στην Αλαμπάμα των ΗΠΑ, προερχόταν από εξέχουσα αμερικανική οικογένεια της νότιας αριστοκρατίας και ήταν μέλος των «Θυγατέρων της Αμερικανικής Επανάστασης» (Daughters of the American Revolution). Η μητέρα του ονομαζόταν Ρέιτσελ Ελίζαμπεθ Μπίσοπ (Rachel Elizabeth Bishop) και ήταν επίσης Αμερικανίδα χριστιανικής καταγωγής. Ο Μαρκ Λάμπερτ Μπρίστολ και η σύζυγός του δεν φέρεται να απέκτησαν παιδιά.

Αποφοίτησε από τη Ναυτική Ακαδημία των ΗΠΑ: 1887.

Ύπατος Αρμοστής των ΗΠΑ στην Τουρκία: 1919–1927.

Διοικητής του Ασιατικού Στόλου (Asiatic Fleet): 1927–1929.

Πρόεδρος του General Board του Αμερικανικού Ναυτικού: 1930–1932.

Αποστρατεία: 1932.

Θάνατος: 13 Μαΐου 1939, στο Ναυτικό Νοσοκομείο της Ουάσιγκτον, έπειτα από χειρουργική επέμβαση. Ήταν 71 ετών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρέμεινε στην Κωνσταντινούπολη ως Ύπατος Αρμοστής για περίπου οκτώ χρόνια (1919–1927), περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο Αμερικανό αξιωματούχο της εποχής, και τα αρχεία του (τα περίφημα Bristol Papers) αποτελούν σήμερα μία από τις σημαντικότερες πρωτογενείς πηγές για τα γεγονότα της Μικρασιατικής Εκστρατείας και της περιόδου 1919–1927. Τα σημαντικότερα γραπτά του είναι:

1. Ημερολόγια (Diaries). Πρόκειται για το σημαντικότερο υλικό. Ο Bristol κρατούσε σχεδόν καθημερινό ημερολόγιο κατά την θητεία του ως:

-Διοικητής του *U.S. Naval Detachment in Turkish Waters*,

-Ύπατος Αρμοστής των ΗΠΑ στην Τουρκία.

Τα ημερολόγια καλύπτουν τα έτη 1919–1927 και περιλαμβάνουν:

-συναντήσεις με τον Μουσταφά Κεμάλ και άλλους Τούρκους αξιωματούχους,

-επαφές με Βρετανούς, Γάλλους και Ιταλούς διπλωμάτες,

-εκτιμήσεις για τον ελληνοτουρκικό πόλεμο,

-αναφορές για την κατάσταση των Ελλήνων, των Αρμενίων και των προσφύγων,

-πληροφορίες για τις αμερικανικές οικονομικές επιδιώξεις, (π.χ. το Σχέδιο Τσέστερ).

2. Official Correspondence (Επίσημη αλληλογραφία). Τηλεγραφήματα, εκθέσεις προς το Υπουργείο Εξωτερικών, αναφορές προς το Υπουργείο Ναυτικών, διπλωματικά υπομνήματα.

Το υλικό αυτό είναι τεράστιο και αποτελεί βασική πηγή για την διαμόρφωση της αμερικανικής πολιτικής στην Τουρκία.

3. General Correspondence. Η προσωπική και επαγγελματική αλληλογραφία του με:

-το *State Department*,

-το *Navy Department*,

-Αμερικανούς επιχειρηματίες,

-ιεραποστόλους,

-διπλωμάτες,

-τον *Henry Morgenthau*,

-τον *Joseph Grew*,

- άλλους αξιωματούχους.

4. Memoranda και Reports. Έγραψε εκατοντάδες memoranda, intelligence reports, πολιτικές εκτιμήσεις, στρατιωτικές αναφορές.

Πολλά χρησιμοποιήθηκαν αργότερα από τον Henry P. Beers στο έργο *U.S. Naval Detachment in Turkish Waters*, 1919–1924.

5. Ομιλίες (Speeches). Στο αρχείο υπάρχουν αρκετές ομιλίες τόσο κατά την διάρκεια όσο και μετά την διπλωματική του θητεία.

Σχεδόν όλο το αρχείο φυλάσσεται στην «Library of Congress» ως «Mark L. Bristol Papers», περίπου 33.000 έγγραφα, 98 αρχειακά κουτιά, ημερολόγια, επίσημη αλληλογραφία, εκθέσεις, τηλεγραφήματα, υπομνήματα, σημειώσεις, φωτογραφίες, αποκόμματα Τύπου. Ο Bristol δεν έγραψε αυτοβιογραφία, ούτε εξέδωσε απομνημονεύματα.

Οι περισσότεροι ιστορικοί (π.χ. Robert L. Shenk, Heath Lowry, Michael Reynolds) χρησιμοποιούν τα ανέκδοτα χειρόγραφα του από την Library of Congress. Τα ημερολόγια του Bristol (1919–1924) είναι ίσως η σημαντικότερη πρωτογενής αμερικανική πηγή. Περιέχουν καθημερινές παρατηρήσεις και εκτιμήσεις που δεν δημοσιεύθηκαν ποτέ αυτούσιες και χρησιμοποιούνται εκτενώς από τη σύγχρονη ιστοριογραφία.

[Πηγή: <https://tile.loc.gov/storage-services/service/gdc/gdcfindingaidpdfs/ms013044/ms013044.pdf>]

II. KEIMENO HENRYP. BEERS¹³

Η Τουρκία [Οθωμανική αυτοκρατορία] εισήλθε στον Παγκόσμιο Πόλεμο του 1914-1918 στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων το φθινόπωρο του 1914 και ήταν το τελευταίο έθνος που συνήψε ανακωχή με τους Συμμάχους [Συνθήκη των Σεβρών, 28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920]. Η ήττα των Τούρκων από τους Βρετανούς στη Μεσοποταμία, την Αραβία, την Παλαιστίνη και τη Συρία και η παράδοση της Βουλγαρίας στα δυτικά σύνορα της Τουρκίας, την ανάγκασαν να υπογράψει ανακωχή επί του βρετανικού θωρηκτού «Agamemnon» στο λιμένα του Μούδρου της νήσου Λήμνου [σημ. επιμ.: πρωτότυπο κείμενο: νήσου Μούδρου] στις 18/30 Οκτωβρίου 1918. [Υπεγράφη από τον Οθωμανό Υπουργό Ναυτικών Υποθέσεων Ραούφ Μπέη και τον Βρετανό Ναύαρχο Somerset Arthur Gough-Calthorpe]. Μόλις εκκαθαρίστηκαν τα ναρκοπέδια, οι Συμμαχικές Δυνάμεις κατέλαβαν τα οχυρά στα Δαρδανέλια [Ελλάσποντο] και τον Βόσπορο και στις 10 Νοεμβρίου το πρώτο βρετανικό αντιτορπιλικό κατέφθασε στην Κωνσταντινούπολη. Τρεις μέρες αργότερα μία μεγάλη μοίρα βρετανικών, γαλλικών, ιταλικών και ελληνικών [«Αβέρωφ», «Αετός», «Πάνθηρ», «Ιέραξ»] πολεμικών πλοίων αγκυροβόλησε εκεί. Έτσι οι Σύμμαχοι απέκτησαν τον έλεγχο των Στενών μεταξύ του Ευξείνου Πόντου και της Μεσογείου, έναν θαλάσσιο διάδρομο που ήταν πηγή διεθνούς ανταγωνισμού και πολέμων για αιώνες.

Ολοκληρώνοντας τις σφαίρες επιρροής της στην Οθωμανική αυτοκρατορία, η Βρετανία προχώρησε στην κατάληψη των πετρελαϊκών κοιτασμάτων της Μοσούλης, στην βόρεια Μεσοποταμία και, μετά την κατάρρευση των Ρώσων στα σύνορα του Καυκάσου, εισήλθε στο Μπακού, αναλαμβάνοντας τον έλεγχο της σιδηροδρομικής γραμμής που συνέδεε την πόλη αυτή με το Μπατούμι, λιμάνι στον Εύξεινο Πόντο¹⁴. Δεν ελήφθησαν άμεσα μέτρα για την πραγματοποίηση στρατιωτικής κατάληψης της Ανατολίας, του μόνου τμήματος της παλαιάς Οθωμανικής αυτοκρατορίας που απέμεινε στους [εθνικιστές] Τούρκους.

Οι Σύμμαχοι εξασφάλισαν επίσης τον έλεγχο των ρωσικών λιμένων στην βόρεια όχθη του Ευξείνου Πόντου στα τέλη του 1918. Αφού πολέμησε ανεπιτυχώς στο πλευρό των Συμμάχων, η Ρωσσία είχε υποκύψει σε μία εσωτερική επανάσταση που ανέδειξε τους Μπολσεβίκους στην εξουσία τον Νοέμβριο του 1917. Αυτή η κυβέρνηση δεν αναγνωρίστηκε από τους Συμμάχους, ούτε από τις ΗΠΑ. Οι Μπολσεβίκοι διαπραγματεύτηκαν μία ξεχωριστή συνθήκη με τους νικητές Γερμανούς στο Μπρεστ-Λιτόφσκ [Brest-Litovsk] τον Μάρτιο του 1918, με την οποία η Ρωσσία στερήθηκε την Ουκρανία στη Νότια Ρωσσία και τις αρμενικές επαρχίες Καρς, Αρνταχάν και Μπατούμι [Kars, Ardahan & Batum] στον Καύκασο¹⁵, [οι περιοχές αυτές είχαν περάσει στην Ρωσσία μετά τον Ρωσο-τουρκικό Πόλεμο του 1877-1878].

Πρώην τουρκικές [διαβάστε Οθωμανικές], οι αρμενικές επαρχίες καταλήφθηκαν από τους Τούρκους αλλά χάθηκαν εκ νέου τον Νοέμβριο του 1918 όταν περιήλθαν υπό βρετανική κατοχή. Οι βρετανικές δυνάμεις αποχώρησαν από την περιοχή τον επόμενο χρόνο.¹⁶ Η ανακωχή της 11^{ης} Νοεμβρίου 1918 μεταξύ των Συμμάχων και της Γερμανίας προέβλεπε επίσης την αποχώρηση των γερμανικών δυνάμεων από όλα τα λιμάνια του Ευξείνου Πόντου. Μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης, ο συμμαχικός στόλος διέσχισε τον Εύξεινο Πόντο και εξασφάλισε τον έλεγχο των Ρωσικών λιμανιών, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ως βάσεις για την παροχή βοήθειας των Συμμάχων στους στρατούς των Λευκών Ρώσων, των στρατηγών Ντενίκιν [Denikin] και Βράνγκελ [Wrangel], στις προσπάθειές τους να ανατρέψουν το καθεστώς των Μπολσεβίκων.

Οι Σύμμαχοι εγκαταστάθηκαν στην Κωνσταντινούπολη ως δύναμη κατοχής, προκειμένου να επιβάλουν τους όρους της ανακωχής και να αποκομίσουν όσα οικονομικά πλεονεκτήματα μπορούσαν από την θέση τους. Ο Αντιναύαρχος Sir Somerset Arthur Gough-Calthorpe, ο οποίος ως Διοικητής του Συμμαχικού Στόλου στην Ανατ. Μεσόγειο είχε διαπραγματευτεί την ανακωχή του Μούδρου, ανέλαβε καθήκοντα Βρετανού Ύπατου Αρμοστή [High Commissioner], εγκαθιστώντας την έδρα του στην Βρετανική Πρεσβεία. Ο Αντιναύαρχος Jean Amet εκπροσώπησε

τους Γάλλους και άλλοι Ύπατοι Αρμοστές διορίστηκαν από τους Ιταλούς και τους Έλληνες. Μαζί οι αντιπρόσωποι των Συμμάχων σχημάτισαν τη Συμμαχική Ύπατη Αρμοστεία [Allied High Commission], στην οποία οι ΗΠΑ δεν είχαν κανένα μέλος. Τόσο οι Βρετανοί όσο και οι Γάλλοι είχαν βοηθούς Ύπατους Αρμοστές, Βρετανοί και Γάλλοι στρατηγοί διοικούσαν τα στρατεύματα που φρουρούσαν τις οχυρώσεις στον Ελλήσποντο [Δαρδανέλια] και στον Βόσπορο. Η ίδια η Κωνσταντινούπολη καταλήφθηκε από στρατιωτικές δυνάμεις, που χρησιμοποιούνταν τόσο ως φρουρές των πρεσβειών όσο και ως βάση ανεφοδιασμού των φρουρών που στάθμευαν στον Βόσπορο¹⁷. Η παλαιά οθωμανική κυβέρνηση παρέμενε υπό τον Σουλτάνο, αλλά λάμβανε εντολές από τη Συμμαχική Ύπατη Αρμοστεία, ιδιαίτερα από τους Βρετανούς, σχετικά με την Κωνσταντινούπολη και τα Στενά. Στην Ασιατική Τουρκία, αντίθετα, η επιρροή της κυβέρνησης ήταν ελάχιστη και η αταξία εξαπλώθηκε σε μεγάλη έκταση. Η υγειονομική διοίκηση της Κωνσταντινούπολης τέθηκε υπό τον έλεγχο της Συμμαχικής Ύπατης Αρμοστείας, η οποία επέφερε σημαντικές βελτιώσεις στις συνθήκες της πόλης, πριν παραδώσει τον έλεγχο στην Τουρκική Εθνική Κυβέρνηση, τον Νοέμβριο του 1922.

Χάρτης 1: Προώθηση Ρώσων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία έως ΣΕΠ 1917

Administrative-territorial division of the regions of Turkey occupied by Russian troops during World War I

Temporary military general governorship of the territories of Turkey occupied by right of war
05.07.1916 - 26.04.1917

Commissariat General of Turkish Armenia and other regions occupied by the law of war
26.04.1917-29.12.1917

- 1914 international borders
- Tiflis capitals and borders of Russian provinces
- Sivas capitals of Ottoman provinces
- Caucasian Front in September 1917
- Under Russian control as of September 1917
- Western Armenian provinces
- Van capitals and the borders of Russian provinces in the occupied territories

Πηγή: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2c/ATD_of_the_regions_of_Turkey_occupied_by_Russian_troops_during_WW1.png

org/wikipedia/commons/2/2c/ATD_of_the_regions_of_Turkey_occupied_by_Russian_troops_during_WW1.png

Ύστερα από χρόνια πολέμου, η Εγγύς Ανατολή βρισκόταν σε αξιοθρήνητη κατάσταση. Οι μεταφορές και οι επικοινωνίες είχαν καταρρεύσει ή βρίσκονταν ουσιαστικά σε κατάσταση διάλυσης σε ολόκληρη την περιοχή. Στην Τουρκία, την Ελλάδα και τη Νότια Ρωσσία υπήρχε έντονη έλλειψη τροφίμων και ενδυμάτων. Στην Κωνσταντινούπολη πωλούνταν σε εξωφρενικές

τιμές μαύρο ψωμί, το οποίο περιείχε ακόμη και πριονίδι και άχυρο. Στην ενδοχώρα, οι αγρότες διέθεταν αποθέματα σιταριού, αλλά αρνούνταν να τα διαθέσουν στην αγορά, επειδή δεν μπορούσαν να προμηθευτούν τα ρούχα και τον εξοπλισμό που χρειάζονταν. Η ανακωχή δεν έφερε πραγματική ειρήνη στην περιοχή. Οι συγκρούσεις συνεχίσθηκαν σε ολόκληρη σχεδόν την Εγγύς Ανατολή, είτε μεταξύ αντίπαλων παρατάξεων και εθνοτικών ομάδων είτε μεταξύ των Συμμαχικών στρατευμάτων και των πληθυσμών που αυτά επιχειρούσαν να υποτάξουν. Οι συνθήκες επιδεινώθηκαν προτού αρχίσουν να βελτιώνονται. Ωστόσο, λίγο μετά την υπογραφή της ανακωχής, Αμερικανοί άρχισαν να καταφθάνουν μαζικά στο Λεβάντε και στη Νότια Ρωσία.

Οι ΗΠΑ δεν συμμετείχαν στην ήττα και την κατοχή της Τουρκίας [Οθωμανικής Αυτοκρατορίας], η οποία υπήρξε κατά κύριο λόγο βρετανική υπόθεση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι Βρετανοί να αποκτήσουν την κυρίαρχη θέση στη Συμμαχική Κατοχή της Κωνσταντινούπολης. Μετά την είσοδο των ΗΠΑ στον πόλεμο εναντίον της Γερμανίας, τον Απρίλιο του 1917, η Τουρκία, υπό γερμανική πίεση, διέκοψε τις διπλωματικές σχέσεις με τις ΗΠΑ, χωρίς όμως να κηρυχθεί πόλεμος μεταξύ των δύο χωρών. Η σημαντική αμερικανική παρουσία στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, μέσω ιεραποστολικών, εκπαιδευτικών, φιλανθρωπικών και εμπορικών ιδρυμάτων, φαίνεται ότι επηρέασε την **απόφαση της αμερικανικής κυβέρνησης να μην προχωρήσει σε επίσημη κήρυξη πολέμου**. Το «USS Scorpion», ένα μετασκευασμένο γιότ που αγοράστηκε για χρήση κατά την διάρκεια του Ισπανικού Πολέμου το 1898, το οποίο ήταν το αμερικανικό πλοίο-σταθμός στην Κωνσταντινούπολη για πολλά χρόνια, τέθηκε υπό περιορισμό (interned) το 1917¹⁸. Στις 9 Νοεμβρίου 1918 επετράπη στο «USS Scorpion» να υψώσει εκ νέου την αμερικανική σημαία και άρχισε να παραλαμβάνει τον στρατιωτικό εξοπλισμό που είχε αφαιρεθεί από τους [ηττημένους] Τούρκους. Ένα πλήρωμα βοήθειας έφτασε με το «USS Nahma» στις 16 Δεκεμβρίου και δύο ημέρες αργότερα ο Αντιπλοίαρχος Elmer W. Tod ανέλαβε κυβερνήτης του «USS Scorpion», αντικαθιστώντας τον Υποπλοίαρχο Herbert S. Babbitt.

Το ζήτημα της αμερικανικής εκπροσώπησης στην Κωνσταντινούπολη εξετάστηκε στην Ουάσιγκτον αμέσως μετά την ανακωχή. Αποφασίστηκε να μην αποκατασταθούν αμέσως οι διπλωματικές σχέσεις με την Τουρκία - έτσι στις αρχές Δεκεμβρίου ο κ. Lewis Heck, πρώην Γραμματέας της Αμερικανικής Πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη, διατάχθηκε να επιστρέψει εκεί ως Επίτροπος (Commissioner) των ΗΠΑ. Η σουηδική αντιπροσωπεία θα εξακολουθούσε να εκπροσωπεί επισήμως τα αμερικανικά διπλωματικά συμφέροντα. Στην πράξη, όμως, ο Heck διεκπεραίωνε μεγάλο μέρος των υποθέσεων προφορικά, ενώ οι επίσημες γραπτές ανακοινώσεις διαβιβάζονταν μέσω της Σουηδικής Πρεσβείας. Κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Εξωτερικών, ο Υπουργός Ναυτικού έδωσε εντολή στον Ναύαρχο William S. Benson, Αρχηγό Ναυτικών Επιχειρήσεων (Chief of Naval Operations), ο οποίος τότε βρισκόταν στο Λονδίνο, να τοποθετήσει έναν ανώτερο αξιωματικό στην Κωνσταντινούπολη, όπου επρόκειτο να σταθμεύει μόνιμα αμερικανικό πολεμικό πλοίο.

Ο κ. Heck έφθασε στην Κωνσταντινούπολη, στον Κεράτιο Κόλπο στις 27 Δεκεμβρίου 1918 και εγκαταστάθηκε στην Αμερικανική Πρεσβεία. Ο αξιωματικός του ναυτικού που επιλέχθηκε για την θέση στην Κωνσταντινούπολη από τον Ναύαρχο Benson και τον Ναύαρχο William S. Sims, (Διοικητή των Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ, που επιχειρούσαν στα Ευρωπαϊκά ύδατα, με έδρα το Λονδίνο), ήταν ο Υποναύαρχος Μάρκ Λάμπερτ Μπρίστολ [Mark Lambert Bristol] - ένας βετεράνος αξιωματικός, με 36 έτη υπηρεσίας στο Ναυτικό¹⁹. Κατά την διάρκεια του πολέμου είχε διοικήσει συνοδείες νηοπομπών από το θωρακισμένο καταδρομικό «USS North Carolina», πριν αναλάβει, στις 24 Οκτωβρίου 1918, την διοίκηση της Ναυτικής Βάσης 27 στο Πλύμουθ της Αγγλίας. Στη συνέχεια υπηρέτησε και ως εκπρόσωπος των ΗΠΑ στη Συμμαχική Επιτροπή του Βελγίου, η οποία είχε ως αποστολή την εφαρμογή των ναυτικών όρων της ανακωχής με την Γερμανία. Κατόπιν διαταγών της 30^{ης} Δεκεμβρίου 1918, έφθασε στο Λονδίνο και έλαβε οδηγίες από τον Ναύαρχο Sims. Λίγες ημέρες αργότερα, στο Παρίσι, συναντήθηκε με τους Αμερικανούς αξιωματούχους που συμμετείχαν στην Διάσκεψη Ειρήνης, μεταξύ των οποίων ο Ναύαρχος William S. Benson, ο Υπουργός Εξωτερικών Robert Lansing, ο Herbert Hoover της Υπηρεσίας Τροφίμων, ο Edward N. Hurley του «United States Shipping Board», καθώς και ο Πρόεδρος Woodrow Wilson.

Οι οδηγίες που έλαβε ήταν να εκπροσωπεί την κυβέρνηση των ΗΠΑ, να προστατεύει τα αμερικανικά συμφέροντα και να ενεργεί κατά την κρίση του προς το συμφέρον των ΗΠΑ. Στις 8

Ιανουαρίου 1919 τοποθετήθηκε ως Ανώτερος Αμερικανός Ναυτικός Αξιωματικός στην Τουρκία (Senior U.S. Naval Officer, Turkey), **με περιοχή ευθύνης όλα τα ύδατα ανατολικά του 21ου μεσημβρινού, περιλαμβανομένης σχεδόν ολόκληρης της Ελλάδας (πλην της Κέρκυρας) και όλων των περιοχών ανατολικότερα.** Από το Παρίσι ταξίδεψε μέσω Ρώμης στον Τάραντα, όπου στις 24 Ιανουαρίου 1919 επιβιβάστηκε στο «USS Schley» για το ταξίδι προς την Κωνσταντινούπολη.

Εικόνα 2:Το «USS Scorpion» στην ΚΠολη [στο πρωτότυπο: Istanbul] στις 7 Ιουλίου 1920

Λήψη από τον Ανθυποπλοίαρχο του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ [USN], Harold B. PhelpsSr.
Πηγή: [https://en.wikipedia.org/wiki/USS_Scorpion_\(PY-3\)#/media/File:USS_Scorpion_PY3_1920.tif](https://en.wikipedia.org/wiki/USS_Scorpion_(PY-3)#/media/File:USS_Scorpion_PY3_1920.tif)

Η Ναυτική Μοίρα των ΗΠΑ στα τουρκικά ύδατα (U.S. Naval Detachment in Turkish Waters) συγκροτήθηκε στις 28 Ιανουαρίου [1919], όταν ο Υποναύαρχος Bristol ύψωσε τη σημαία του στο «USS Scorpion». Κατά τις πρώτες ημέρες πραγματοποιήθηκαν οι καθιερωμένες εθιμοτυπικές επισκέψεις μεταξύ του Bristol και των Ύπατων Αρμοστών της Βρετανίας και της Γαλλίας, καθώς και των διοικητών των βρετανικών, γαλλικών, ιταλικών και ελληνικών ναυτικών δυνάμεων. Ο Bristol σχημάτισε την εντύπωση, από τις συνομιλίες του με τον Ναύαρχο Gough-Calthorpe, ότι εκείνος θεωρούσε τον εαυτό του ως την ανώτατη αρχή των συμμαχικών δυνάμεων κατοχής. Από εκεί και στο εξής, όλες οι σχέσεις με τις συμμαχικές αρχές καθώς και με τις τουρκικές αρχές χειρίζονταν από τον Υποναύαρχο Bristol, υπό την ιδιότητά του ως Ανώτερου Εκπροσώπου των ΗΠΑ. Αντίθετα, ο Επίτροπος των ΗΠΑ (U.S. Commissioner), Lewis Heck, ήταν υπεύθυνος για τις συνήθεις διπλωματικές και προξενικές υποθέσεις. Μεταξύ των δύο ανδρών αναπτύχθηκαν αμέσως ιδιαίτερα φιλικές σχέσεις. Ο Bristol, λόγω ηλικίας και εμπειρίας, θεωρούνταν φυσικά ο ανώτερος. Τον Απρίλιο του 1919 ο Heck επέστρεψε στις ΗΠΑ και αντικαταστάθηκε προσωρινά ως Αναπληρωτής Επίτροπος (Acting Commissioner) από τον Gabriel Bie Ravndal²⁰, ο οποίος είχε πρόσφατα επανέλθει στην θέση του Γενικού Προξένου των ΗΠΑ, την οποία κατείχε και πριν από την διακοπή των διπλωματικών σχέσεων με την Τουρκία. Ο Ναύαρχος Bristol ασχολούνταν κυρίως με ζητήματα που σχετίζονταν με την εφαρμογή της ανακωχής, στρατιωτικών και ναυτικών θεμάτων, των σχέσεων μεταξύ των ΗΠΑ και της Τουρκίας, καθώς και των σχέσεων με τους εκπροσώπους όλων των άλλων κρατών.

Οι χώροι του «USS Scorpion» αποδείχθηκαν πολύ περιορισμένοι για τις ανάγκες διοίκησης και επίσημων συναντήσεων. Για τον λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαία η εγκατάσταση των κεντρικών υπηρεσιών στην Αμερικανική Πρεσβεία, όπου ήδη στεγαζόταν ο Αμερικανός Επίτροπος και όπου υπήρχε επίσης χώρος γραφείων για τον Howard Heinz, εκπρόσωπο της Υπηρεσίας Τροφίμων των ΗΠΑ (U.S. Food Administration). Επειδή οι τηλεγραφικές επικοινωνίες μέσω υποβρυχίων καλωδίων ήταν περιορισμένες και ιδιαίτερα δαπανηρές, εγκαταστάθηκε στην Πρεσβεία ραδιοφωνικός σταθμός, μέσω του οποίου εξασφαλιζόταν συνεχής και απόρρητη επικοινωνία τόσο με τα αμερικανικά πολεμικά πλοία που επιχειρούσαν στην περιοχή υπό την διοίκηση του Bristol, όσο και με την Ουάσιγκτον. Το Γραφείο Ναυτικών Επικοινωνιών εξυπηρετούσε όλες τις

αμερικανικές δραστηριότητες στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων παροχής βοήθειας και των επιχειρηματικών ενδιαφερόντων. Μάλιστα εκδιδόταν, σε πολυγραφημένη μορφή, ένα ενημερωτικό δελτίο ειδήσεων, το οποίο περιείχε πληροφορίες που λαμβάνονταν μέσω ασυρμάτου. Το δελτίο αυτό διανεμόταν αρχικά μόνο στις αμερικανικές οργανώσεις, όμως σύντομα απέκτησε τόσο μεγάλη ζήτηση ακόμη και μεταξύ των ξένων αποστολών, ώστε κρίθηκε αναγκαία η αύξηση του αριθμού των αντιτύπων.

Οι υπόλοιπες υπηρεσίες του αμερικανικού ναυτικού στην Κωνσταντινούπολη στεγάστηκαν σε διαφορετικές εγκαταστάσεις. Στην προκυμαία συγκροτήθηκε ναυτική βάση εφοδιασμού, η οποία στεγάστηκε σε μισθωμένο κτήριο. Το οδοντιατρείο εγκαταστάθηκε σε μικρό ξύλινο οίκημα που είχε κατασκευαστεί ειδικά γι' αυτόν τον σκοπό από τις βρετανικές ναυτικές αρχές. Το Γραφείο Λιμένος (Port Office) στεγαζόταν αρχικά στο «USS Scorpion», ενώ αργότερα μεταφέρθηκε σε κτήριο όπου βρίσκονταν και τα αντίστοιχα γραφεία των άλλων συμμαχικών ναυτικών αποστολών. Ένα σταθμεύον πλοίο (station ship) —συνήθως το «USS Scorpion»— παρέμενε πάντοτε στον Βόσπορο, δεμένο στην αποβάθρα, συνδεδεμένο τηλεφωνικά με την αμερικανική πρεσβεία. Για την αποθήκευση μαζούτ (fuel oil) μισθώθηκε δεξαμενή της Standard Oil Company. Για τις επισκευές και τις γενικές εργασίες συντήρησης των πλοίων της μοίρας υπήρχαν ιδιαίτερα καλές εγκαταστάσεις στα ιδιωτικά ναυπηγεία της Κωνσταντινούπολης. Παράλληλα, το ίδιο το αμερικανικό ναυτικό λειτουργούσε μηχανουργείο (engineering machine shop) για τις τεχνικές του ανάγκες. Το Ναυτικό λειτουργούσε επίσης ναυτικό ιατρείο (Naval Dispensary) για την περίθαλψη των πληρωμάτων που βρίσκονταν σε άδεια στην Κωνσταντινούπολη. Οι ασθενείς που δεν μπορούσαν να αντιμετωπισθούν επαρκώς πάνω στα πλοία μεταφέρονταν στο Αμερικανικό Νοσοκομείο, όπου είχαν διατεθεί ειδικοί θάλαμοι υπό την επίβλεψη αξιωματικών του Υγειονομικού Σώματος του Πολεμικού Ναυτικού. Ο Υποναύαρχος Mark L. Bristol υπήρξε σε μεγάλο βαθμό ο άνθρωπος που συνέβαλε αποφασιστικά στην δημιουργία και οργάνωση του νοσοκομείου αυτού.

Για να τον βοηθήσει στο ευρύ φάσμα των καθηκόντων του, ο Ναύαρχος Mark L. Bristol συγκρότησε κατά την διάρκεια του πρώτου έτους της παραμονής του στην Κωνσταντινούπολη ένα επιτελείο αποτελούμενο από αξιωματικούς του Πολεμικού Ναυτικού, στον καθένα από τους οποίους ανατέθηκαν συγκεκριμένες αρμοδιότητες. Μαζί του, επί του «USS Schley», είχε φέρει τον Πλωτάρχη (Lieutenant Commander) Ernest V. Stebbins. Άλλοι αξιωματικοί που έφθασαν τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο ήταν οι Πλωτάρχες George M. Tisdale και Hamilton V. Bryan, ο Ανθυποπλοίαρχος Robert S. Dunn, ο Υποπλοίαρχος William R. Stewart και οι Σημαιοφόροι Samuel J. Pattison και Charles B. Carroll. Παρά ταύτα, κατά την διάρκεια του 1919 ο Bristol δυσκολεύθηκε σημαντικά να εξασφαλίσει όλο το προσωπικό που θεωρούσε αναγκαίο. Ο ίδιος παραδεχόταν ότι εργαζόταν υπό πίεση, γνωρίζοντας ότι δεν μπορούσε να εκτελέσει τα καθήκοντά του τόσο αποτελεσματικά όσο επιθυμούσε. Στην αρχική περίοδο αξιοποίησε το προσωπικό που ήδη βρισκόταν διαθέσιμο. Λίγο μετά την άφιξή του όρισε τον κυβερνήτη του «USS Scorpion» ως Λιμενάρχη του Αμερικανικού Ναυτικού (Naval Port Officer), επειδή η θέση αυτή έπρεπε να καλυφθεί αμέσως ώστε να εξυπηρετηθούν τα αμερικανικά πλοία που έφθαναν μεταφέροντας ανθρωπιστική βοήθεια από τις ΗΠΑ. Στις αρχές του 1920 περιέγραψε το προσωπικό του ως εξής:

.....

4. Τα γραφεία του Ανώτερου Αξιωματικού του Ναυτικού των ΗΠΑ, στην Τουρκία βρίσκονται στην Αμερικανική Πρεσβεία. Το επιτελείο περιλαμβάνει τους ακόλουθους αξιωματικούς και τους απαραίτητους άνδρες: Αξιωματικό Επιχειρήσεων (Operations Officer), Αξιωματικό επικεφαλής γραφείου Ναυάρχου (Flag Secretary), Υπασπιστή Ναυάρχου (Flag Lieutenant), Αξιωματικό Διαβιβάσεων, Αξιωματικό Υπηρεσίας Πληροφοριών. Ο Αξιωματικός Επιχειρήσεων χειρίζεται επιχειρήσεις ναυτικής μοίρας, πολιτική κινήσεων πλοίων, γενική κατάσταση κανσίων με τις μελλοντικές ανάγκες. Ο ίδιος αξιωματικός εκπροσωπεί τις ΗΠΑ στη Συμβουλευτική Επιτροπή των Συμμαχικών Κυβερνήσεων για την Ρύθμιση του Εμπορίου στην Τουρκία, ενεργεί ως βοηθός του Ναυάρχου Bristol για τις ναυτιλιακές και τις εμπορικές υποθέσεις, αποτελώντας τον ανώτερο αξιωματικό του επιτελείου. Ο Αξιωματικός επικεφαλής γραφείου Ναυάρχου έχει την ευθύνη όλων των εργασιών της γενικής γραμματείας τόσο για τα ναυτικά όσο και για τα καθήκοντα του Υπατού Αρμοστή. Έχει υπεύθυνο αξιωματικό προσωπικού και γενική εποπτεία του γραφείου επικοινωνίας και διανομής αλληλογραφίας καθώς και του προσωπικού του Πολεμικού Ναυτικού σε όλα τα γραφεία της Πρεσβείας. Ο Υπασπιστής είναι υπεύθυνος όλων των μετακινήσεων με αυτοκίνητα, σιδηρόδρομο, ατμόπλοια ή άλλα μέσα, για όλα τα συστήματα μετάδοσης και λήψης επικοινωνιών· έχει την ευθύνη για τα κυβερνητικά αυτοκίνητα και τα γενικά καθήκοντα του υπασπιστή. Το Γραφείο Επικοινωνιών, όπως υποδηλώνει τ' όνομά

του, έχει να χειριστεί όλες τις εξερχόμενες και εισερχόμενες εργασίες επικοινωνίας. Ο Αξιωματικός Επικοινωνιών [Διαβιβάσεων] μαζί με τους αξιωματικούς και το λοιπό προσωπικό του, χειρίζεται όλες τις υπηρεσιακές επικοινωνίες, καθώς και όλες τις επικοινωνίες του Ερυθρού Σταυρού, της Near East Relief, της Υπηρεσίας Τροφίμων των ΗΠΑ, και τις εμπορικές επικοινωνίες. Η στρατιωτική κατοχή της χώρας κατέστησε αναγκαία τα μηνύματα να φέρουν επίσημη έγκριση/σφραγίδα ώστε να επιτρέπεται η διακίνησή τους. Οι εμπορικές εργασίες ουσιαστικά ανακόπηκαν, μέχρι τη στιγμή που οι αμερικανικές υπηρεσίες ανέλαβαν την διαχείριση μέρους των σχετικών επικοινωνιών. Η Υπηρεσία Πληροφοριών έχει αυτονόητο έργο. Το κύριο και σημαντικότερο έργο της είναι η παρακολούθηση, η αναφορά και η υποτύπωση των πολιτικών ενεργειών των Συμμάχων μας καθώς και των διαφόρων άλλων εθνών στην Εγγύς Ανατολή. **Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην Ρωσία, καθώς η συνεχής παρακολούθηση της εξάπλωσης του Μπολσεβικισμού θεωρούνταν απαραίτητη, λόγω των πιθανών επιπτώσεών του τόσο στις πολιτικές όσο και στις οικονομικές εξελίξεις ολόκληρης της περιοχής.** Επιπλέον, για την διαχείριση των εφοδίων και των προμηθειών, καθώς και για τους λογαριασμούς πληρωμών, έπρεπε να δημιουργηθεί ένα γραφείο εφοδιασμού στην ξηρά. Το γραφείο αυτό διαχειρίζεται τις προμήθειες, τα είδη ένδυσης, υλικά N. S. A [Ναυτικής Υποστήριξης-Naval Support Activity], καταστήματα και προμήθειες καντίνας για τη Ναυτική Δύναμη. Όλες οι εργασίες του Αξιωματικού Εφοδιασμού για τα πλοία χωρίς ανάλογους αξιωματικούς διεξάγονται από αυτό το γραφείο. Για αντιτορπιτικά, περιπολικά, ιστιοφόρα και πλοία χωρίς Αξιωματικούς Εφοδιασμού, αυτό το γραφείο διατηρεί αίθουσες κυλικείων/καντίνας, ειδών ένδυσης και μικρή αποθήκη αναλωσίμων ειδών. Οι λογαριασμοί του Δημοσίου, οι λογαριασμοί κανσίμων, οι συμβάσεις νέων προμηθειών, οι αγορές ξένου συναλλάγματος και άλλα, διεκπεραιώνονται από αυτό το γραφείο.

Το πλοίο-σταθμός (Station Ship) χειρίζεται τις καθημερινές ναυτικές επιχειρήσεις, τον ελλιμενισμό των πλοίων, τη λειτουργία των βοηθητικών λέμβων, την διαχείριση της ασυρματικής επικοινωνίας, το προσωπικό των ναυτών, τις επισκευές και δεξαμενισμούς, την παροχή τεχνικού προσωπικού και μηχανικών όταν απαιτούνταν. Στην πράξη λειτουργεί ως βοηθητικό πλοίο υποστήριξης (tender) για όλα τα υπόλοιπα πλοία της αμερικανικής ναυτικής δύναμης.

Ο Ναυτικός Λιμενάρχης των Ηνωμένων Πολιτειών, ο οποίος είναι συγχρόνως κυβερνήτης του «USS Scorpion», εκπροσωπεί τις ΗΠΑ στις συνεδριάσεις των Συμμαχικών Λιμεναρχών. Συμμετέχει με συμβουλευτικό χαρακτήρα, ενημερώνοντας διαρκώς τον Ναύαρχο Bristol για την πολιτική, τις εντολές και τις επιθυμίες των Συμμαχικών Αξιωματικών Λιμένος, για να επιτρέψει στο Ναυτικό μας να συνεργαστεί μαζί τους, **αφού δεν είμαστε συμβαλλόμενο μέρος στην ανακωχή με την Τουρκία.** Στο Γραφείο Λιμένος υπηρετεί επίσης ο Αξιωματικός Ναυτικών Μεταφορών (Naval Transport Officer). Οι αρμοδιότητές του περιλαμβάνουν την επιβίβαση στα αμερικανικά εμπορικά πλοία, την διευθέτηση των διαδικασιών εισόδου και απόπλου, την οργάνωση του εκτελωνισμού, τον ελλιμενισμό, την επιτάχυνση της φόρτωσης και εκφόρτωσης, τη συνεργασία με τους ναυτικούς πράκτορες, καθώς και την εποπτεία του έργου τους. Υπό την καθοδήγηση του Ναυάρχου [Bristol], εκτελεί οτιδήποτε είναι δυνατό ώστε να βοηθήσει την αμερικανική ναυτιλία και τους Αμερικανούς εμπόρους να τύχουν δίκαιης μεταχείρισης στην Εγγύς Ανατολή, όπου [όπως σημειώνει χαρακτηριστικά η έκθεση], η διαφθορά, η αισχροκέρδεια, οι διακρίσεις και κάθε μορφή εμποδίου στο εμπόριο επιτρέπεται να ευδοκμούν ανεξέλεγκτα.

Ο Αρχίατρος του Επιτελείου (Staff Medical Officer) παρίσταται σε όλες τις συνεδριάσεις της Διασυμμαχικής Υγειονομικής Επιτροπής με συμβουλευτική ιδιότητα και συνεργάζεται με αυτήν την Επιτροπή με κάθε δυνατό τρόπο. Ο χειρουργός-οδοντίατρος για το προσωπικό διατηρεί γραφείο στην ακτή, γιατί δεν υπάρχει πλοίο που να έχει κατάλληλο μέρος για τις εργασίες του. Επίσης, επειδή τα αντιτορπιτικά παρέμεναν ελάχιστο χρόνο στην Κωνσταντινούπολη, ο χειρουργός-οδοντίατρος, με τον φορητό εξοπλισμό του, τα συνοδεύει στις περιπολίες τους, για να πραγματοποιήσει οδοντιατρικές εργασίες στο προσωπικό τους [εν πλώ].

Ένας αξιωματικός του επιτελείου του Bristol είχε επίσης την ευθύνη της μόνιμης χερσαίας περιπόλου (shore patrol), η οποία διατηρούνταν στην Κωνσταντινούπολη για την αστυνόμευση των Αμερικανών ναυτών που αποβιβάζονταν με άδεια από τα πολεμικά πλοία των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ως Ανώτερος Εκπρόσωπος των ΗΠΑ στην Τουρκία, ο Ναύαρχος Bristol ήταν επικεφαλής όλων των αμερικανικών υπηρεσιών που λειτουργούσαν στην Κωνσταντινούπολη και ασκούσε καθήκοντα ουσιαστικά διπλωματικού χαρακτήρα. Αναπτύχθηκε στενή συνεργασία μεταξύ του Bristol, του Lewis Heck και του Howard Heins, ενώ ο Ναύαρχος καλούνταν συνεχώς να γνωμοδοτεί για τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι δύο τελευταίοι. Έγγραφα σχετικά με την αμερικανική πολιτική στην Εγγύς Ανατολή διαβιβάζονταν σε αυτόν προκειμένου να εκφράσει την γνώμη του. Για ένα διάστημα, μέχρι τον διορισμό διευθυντή, ο Ναύαρχος Bristol εκπροσωπούσε το Ναυτιλιακό Συμβούλιο των ΗΠΑ [United States Shipping Board] σε σχέση με τις επιχειρήσεις των αμερικανικών εμπορικών πλοίων στην περιοχή. Αργότερα ανέλαβε να εκπροσωπεί τα συμφέροντα του «Shipping Board» ενώπιον των συμμαχικών αρχών κατοχής. Για την επιτυχή καταπολέμηση

του ανταγωνισμού των Ευρωπαϊκών Εθνών, που είχαν το πλεονέκτημα να είναι στη Συμμαχική Ύπατη Αρμοστεία, κρίθηκε αναγκαία η δημιουργία ενός καλά οργανωμένου και αποτελεσματικού διοικητικού μηχανισμού.

Το κυριότερο έργο που επιχείρησαν οι Αμερικανοί αξιωματούχοι στην Κωνσταντινούπολη την περίοδο 1919-1920 ήταν η διαχείριση της αμερικανικής ανθρωπιστικής βοήθειας. Αυτό έπρεπε να γίνει αμέσως, καθώς ήδη από τον Φεβρουάριο του 1919 άρχισαν να καταπλέουν αμερικανικά φορτηγά πλοία του Ναυτικού μεταφέροντας ανθρωπιστικό υλικό²¹. Η Αμερικανική Επιτροπή Αρωγής στην Εγγύς Ανατολή, ευρύτερα γνωστή ως «NearEastRelief»²², η οποία συστάθηκε αρχικά το 1915 για να ανακουφίσει τα βάσανα των δοκιμαζόμενων Αρμενίων και Σύριων [Ασσυρίων], μετά τη λήξη του πολέμου άρχισε να αποστέλλει στην περιοχή τεράστιες ποσότητες τροφίμων, φαρμάκων και άλλων εφοδίων, τα οποία είχαν αγοραστεί με χρήματα που συγκεντρώθηκαν μέσω εράνων στις ΗΠΑ.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της, Ταγματάρχης Davis G. Arnold, βρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη. Παράλληλα, με Πράξη του Κογκρέσου, η οποία εγκρίθηκε στις 24 Φεβρουαρίου 1919, διατέθηκαν κονδύλια 100.000.000 δολαρίων, για την ανακούφιση των μη-εχθρικών χωρών της Ευρώπης. Η νομοθεσία αυτή περιλάμβανε επίσης την δυνατότητα παροχής βοήθειας σε Αρμενίους, Σύριους, Έλληνες, καθώς και στους υπόλοιπους χριστιανικούς και εβραϊκούς πληθυσμούς της Μικράς Ασίας. Σύμφωνα με τους όρους αυτού του νόμου, ο Πρόεδρος διόρισε τον Herbert Hoover, Γενικό Διευθυντή της Αμερικανικής Διοίκησης Αρωγής [American Relief Administration – ARA] και εξουσιοδότησε την ανάθεση στην «Food Administration Grain Corporation» την αγορά, τη μεταφορά και την διανομή τροφίμων και λοιπών ειδών πρώτης ανάγκης σε χώρες που είχαν ανάγκη ανθρωπιστικής βοήθειας. Το γραφείο της Κωνσταντινούπολης υπό την διεύθυνση του Howard Heins, συντόνιζε τις επιχειρήσεις της ARA στην Τουρκία, την Ρουμανία, τη Σερβία, την Βουλγαρία, την Ελλάδα και τον Καύκασο. Εκατοντάδες υπάλληλοι και αντιπρόσωποι των αμερικανικών οργανώσεων άρχισαν να δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη την Εγγύς Ανατολή και τη Νότια Ρωσία.

Ο Αμερικανικός Ερυθρός Σταυρός, ο οποίος διατηρούσε ήδη παράρτημα στην Τουρκία από το 1911, ίδρυσε τον Ιανουάριο του 1920 την περιφερειακή του έδρα για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη στην Κωνσταντινούπολη. Οι δραστηριότητές του επικεντρώθηκαν κυρίως στην παροχή βοήθειας προς τους Ρώσους πρόσφυγες, τόσο στην Κωνσταντινούπολη όσο και στην Ελλάδα, Βουλγαρία και Νότια Ρωσία. Η Πρώτη, νησί της συστάδας των Πριγκιπονησίων, χρησιμοποιήθηκε από τον Ερυθρό Σταυρό στις επιχειρήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη. Μεγάλος αριθμός Αμερικανών ιεραπόστολων που επέστρεψαν στην περιοχή μετά τον πόλεμο, εργάστηκαν σ' αυτές τις υπηρεσίες, εκτός από τις αποστολές, τα σχολεία τους και τις λοιπές εκπαιδευτικές και θρησκευτικές δραστηριότητές τους στην Εγγύς Ανατολή.

Το Πολεμικό Ναυτικό [των ΗΠΑ] παρείχε ποικίλες μορφές υποστήριξης στις υπηρεσίες αρωγής. Ο Ναύαρχος Bristol αναλάμβανε όλες τις απαραίτητες συνεννοήσεις με τις Συμμαχικές Αρχές. Διόρισε αξιωματικούς του Ναυτικού να υπηρετήσουν ως αξιωματικοί λιμένος (port officers) στη Σμύρνη, στην Κωνσταντινούπολη, στο Δεριντζέ [Derindje, λιμάνι στην θάλασσα του Μαρμαρά στην ασιατική ακτή] και στην Κωσταντζα της Ρουμανίας, για την διαχείριση των φορτίων ανθρωπιστικής βοήθειας. Όποτε υπήρχε διαθέσιμο μεταφορικό μέσο, το Ναυτικό μετακινούσε τους υπαλλήλους των αμερικανικών οργανώσεων προς τα λιμάνια που επισκέπτονταν τα αμερικανικά πολεμικά πλοία. Τα πλοία μετέφεραν επίσης την αλληλογραφία όλων των αμερικανικών οργανισμών που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή, ενώ παρείχαν και υπηρεσίες ασυρματικής επικοινωνίας. Από την κυβέρνηση της Βουλγαρίας δόθηκαν 5.000.000 δολάρια σε χρυσό για αμερικανικό αλεύρι, που προμήθευσε η «Grain Corporation», τα οποία κατατέθηκαν σε αντιτορπιλικά στην Κωνσταντινούπολη και το φθινόπωρο του 1919 μεταφέρθηκαν με το «USS Laub» στη Νέα Υόρκη.

Η ίδια βοήθεια δόθηκε σε αμερικανικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν στην Εγγύς Ανατολή. Η πιο δραστήρια από αυτές ήταν προφανώς η «Standard Oil Company της Νέας Υόρκης», η οποία είχε γραφείο στην Κωνσταντινούπολη και υποκαταστήματα στην Τουρκία και στα Βαλκανικά κράτη. Πολλές άλλες εταιρείες ίδρυσαν γραφεία μετά την επαναλειτουργία της

εμπορικής δραστηριότητας στην περιοχή. Ένας αξιωματικός του Ναυτικού εκπροσώπησε τις ΗΠΑ στη Συμβουλευτική Επιτροπή Εμπορίου των «Συνδεδεμένων Κυβερνήσεων», επιδιώκοντας να προωθήσει θεμιτές ανταγωνιστικές πρακτικές μεταξύ των επιχειρηματιών. Χρυσός χρησιμοποιήθηκε για την πληρωμή προϊόντων που εξάγονταν στις ΗΠΑ, ιδιαίτερα του καπνού και μεταφέρονταν με πλοία του Πολεμικού Ναυτικού, οι Διοικητές των οποίων, σύμφωνα με τους νόμους και τους κανονισμούς, είχαν το δικαίωμα να εισπράξουν μιάμιση προμήθεια γι' αυτήν την υπηρεσία. Η μεταφορά χρεωνόταν σε υπαλλήλους των εμπορικών εταιρειών, με τη μικρή χρέωση του ενός δολ. (1 \$) ημερησίως.

Οι επιχειρήσεις αυτές συνέβαλαν σημαντικά στην διαμόρφωση μιας ιδιαίτερα θετικής στάσης της τουρκικής κυβέρνησης απέναντι στις ΗΠΑ, στάση η οποία, σύμφωνα με το κείμενο, ήταν συνήθως αισθητά ευνοϊκότερη από εκείνη που επιδείκνυε απέναντι στα ευρωπαϊκά κράτη.

Το Υπουργείο Ναυτικών έλαβε τόσο από τις υπηρεσίες αρωγής, όσο και από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πολλές επιστολές εκτίμησης, που αφορούσαν στις υπηρεσίες που προσέφερε ο Ναύαρχος Bristol, το επιτελείο του και οι κυβερνήτες των αντιτορπιλικών του. Η καλή θέληση που οικοδομήθηκε μεταξύ και από τους Αμερικανούς στην Εγγύς Ανατολή αντικατοπτρίστηκε στη στάση της τουρκικής κυβέρνησης απέναντι στις ΗΠΑ, η οποία ήταν συνήθως πιο ευνοϊκή από αυτή που επεδείκνυε προς τις Ευρωπαϊκές χώρες.

Κατά το πρώτο διάστημα του 1919 η αμερικανική ναυτική μοίρα περιελάμβανε τρία μετασκευασμένα γιωτ, τα USS «Scorpion», «Noma» και «Nahma», και τέσσερα περιπολικά, με αρ. SC - 82, 128, 129 και 215. Τα περιπολικά δραστηριοποιούνταν στην αρχή στα Ελληνικά ύδατα στο πλαίσιο των επιχειρήσεων ανθρωπιστικής βοήθειας, ιδιαίτερα στον Πειραιά, το λιμάνι της Αθήνας. Μετά την άφιξη τεσσάρων αντιτορπιλικών τον Μάιο του 1919 οι επιχειρήσεις της ναυτικής μοίρας επεκτάθηκαν σημαντικά. Η άφιξη αυτή ακολουθήθηκε σύντομα από την περαιτέρω ενίσχυση της αμερικανικής ναυτικής δύναμης στην περιοχή.

Η ανησυχία του Υπουργείου Ναυτικών των ΗΠΑ (Navy Department) σχετικά με το θεσμικό καθεστώς του Ναυάρχου Bristol στην Κωνσταντινούπολη οδήγησε τελικά στην ενίσχυση της επίσημης θέσης του. Κατά τον χρόνο του διορισμού του υπήρχαν αμφιβολίες ως προς το κατά πόσο ήταν σκόπιμο να τοποθετηθεί στην Κωνσταντινούπολη αξιωματικός βαθμού ναυάρχου, [flag officer: κατηγορία ανώτατων αξιωματικών που δικαιούνται να φέρουν προσωπική σημαία (flag), δηλαδή ναύαρχους]. Ο Υπουργός Ναυτικών Josephus Daniels, ωστόσο, διαφώνησε με τις επιφυλάξεις του Ναυάρχου William S. Benson και επέβαλε τελικά τον διορισμό του Bristol. Παράλληλα υπήρχε αβεβαιότητα σχετικά με τη σχέση του Bristol προς τον εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών, Lewis Heck. Το ακριβές καθεστώς του Heck καθορίστηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών με τηλεγράφημα της 21ης Ιανουαρίου 1919, σύμφωνα με το οποίο, δεν θα είχε επίσημες διπλωματικές σχέσεις με την τουρκική κυβέρνηση, θα διατηρούσε φιλικές σχέσεις με τους Συμμάχους, θα συνεργαζόταν μαζί τους, ενώ η κύρια αποστολή του θα ήταν να ενημερώνει το State Department για τις εξελίξεις στην Τουρκία. Με την άφιξη του Ναυάρχου Bristol, εκείνος θα είχε προτεραιότητα (precedence) έναντι του Heck. Ο Ναύαρχος Benson συνέχισε να πιστεύει ότι η παρουσία δύο ανώτερων Αμερικανών εκπροσώπων στην Κωνσταντινούπολη ήταν περιττή και συνέστησε τον Φεβρουάριο του 1919 την ανάκληση του Ναυάρχου Bristol. Ωστόσο, στις αρχές του επόμενου μήνα, ο Υπουργός Ναυτικών Josephus Daniels, ύστερα από συνεννόηση με τον Αναπληρωτή Υπουργό Εξωτερικών Frank L. Polk, αποφάσισε ότι ο Bristol έπρεπε να παραμείνει στην Κωνσταντινούπολη. Τον Απρίλιο του 1919, ο Lewis Heck επέστρεψε στις ΗΠΑ λόγω προβλημάτων υγείας και αντικαταστάθηκε ένα μήνα αργότερα από έναν ενεργό διπλωμάτη, τον Gabriel Bie Ravndal, ο οποίος υπηρετούσε ήδη ως Γενικός Πρόξενος των ΗΠΑ στην Κωνσταντινούπολη.

Ακολούθησε περαιτέρω αποσαφήνιση της κατάστασης. Κατά τις επαφές του με τους εκπροσώπους των Συμμάχων στην Κωνσταντινούπολη, ο Bristol διαπίστωσε ότι βρισκόταν σε μειονεκτική θέση επειδή ο τίτλος του ως Ανώτερου Εκπροσώπου των Ηνωμένων Πολιτειών (Senior U.S. Representative) δεν είχε το ίδιο κύρος με εκείνον του Υπατού Αρμοστή (High Commissioner), τον οποίο έφεραν οι Βρετανοί, οι Γάλλοι και οι λοιποί Σύμμαχοι εκπρόσωποι. Με επιμονή, ο Ναύαρχος Bristol πέτυχε σε μεγάλο βαθμό να υπερβεί αυτό το μειονέκτημα, αλλά τον Ιούλιο του 1919 γνωστοποίησε τελικά την δυσκολία στους Ναύαρχους Benson και Harry S. Knapp, (ο τελευταίος

είχε διαδεχθεί τον Ναύαρχο Sims ως Διοικητής των Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ που επιχειρούσαν σε Ευρωπαϊκά ύδατα), εκφράζοντας την άποψη ότι εάν το ΥΠΕΞ είχε ρυθμίσει εξαρχής ορθά το υπηρεσιακό του καθεστώς, θα μπορούσε να είχε επιτύχει πολύ περισσότερα. Και οι δύο αυτοί αξιωματικοί συμφώνησαν ότι η θέση του θα έπρεπε να διευκρινιστεί.

Έγινε επίσης προφανές στην Ουάσιγκτον ότι είχε αναπτυχθεί τριβή μεταξύ του Bristol και του Ravndal, λόγω των ακαθόριστων σχέσεών τους. Ο Benson ήταν σε επικοινωνία με το ΥΠΕΞ και στις 12 Αυγούστου, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ υπέγραψε επίσημη διαπιστευτήρια πράξη (commission) με την οποία ο Mark L. Bristol διοριζόταν Ύπατος Αρμοστής των ΗΠΑ στην Τουρκία (United States High Commissioner). Κοινοποιώντας αυτήν την απόφαση στον Ναύαρχο, ο Υπουργός Εξωτερικών Lansing δήλωσε ότι ο κ. Ravndal και οι προξενικοί εκπρόσωποι των ΗΠΑ, θα λάμβαναν οδηγίες να αναφέρονται πλέον στον Bristol και να τίθενται υπό την διεύθυνσή του. Ως Ύπατος Αρμοστής, ο Bristol ήταν υπεύθυνος έναντι του ΥΠΕΞ και έπρεπε να λαμβάνει οδηγίες απ' αυτό, οι οποίες έπρεπε να κοινοποιούνται μέσω του Υπουργείου προκειμένου να ενημερώνεται ορθά. Ταυτόχρονα ως Ανώτερος Αξιωματικός του Ναυτικού των ΗΠΑ στην Τουρκία, συνέχισεν να υπάγεται στον Διοικητή των Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ, που επιχειρούσαν σε Ευρωπαϊκά ύδατα, ο οποίος επρόκειτο να είναι το μέσο επικοινωνίας μεταξύ του Bristol και του Υπουργείου Ναυτικών και μεταξύ της Αμερικανικής Αντιπροσωπείας στην Ειρηνευτική Διάσκεψη των Παρισίων και να διευθύνει τη Ναυτική Μοίρα.

Αν και ο Bristol ασκούσε ήδη στην πράξη τα καθήκοντα αυτά, η επίσημη απονομή του αξιώματος του Ύπατου Αρμοστή ενίσχυσε σημαντικά την θέση του. Η νέα ιδιότητα του επέτρεψε να συνεργάζεται με πολύ μεγαλύτερο κύρος με τους Συμμάχους Ύπατους Αρμοστές και να εκπροσωπεί αποτελεσματικότερα τις ΗΠΑ. Παράλληλα, η βαθιά γνώση που είχε αποκτήσει σχετικά με τις πολιτικές συνθήκες της περιοχής του επέτρεπε να χρησιμοποιεί τις διαθέσιμες αμερικανικές ναυτικές δυνάμεις με τον αποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο, τοποθετώντας τις στο σωστό σημείο και την κατάλληλη στιγμή, ανάλογα με τις εξελίξεις. **Μέσω των Αμερικανών Προξένων, στη Σμύρνη, την Βαγδάτη, την Βηρυτό, την Ιερουσαλήμ, την Δαμασκό, το Χαλέπι και τη Σαμψούντα, που ορίστηκαν από το ΥΠΕΞ ως εκπρόσωποι (delegates) του Ύπατου Αρμοστή** και μέσω άλλων Αμερικανών - επίσημων και ανεπίσημων - που στάθμευαν ή ταξίδευαν στην περιοχή, ο Ναύαρχος Bristol ήταν σε θέση να ενημερώνεται για τα γεγονότα στο εσωτερικό - πιθανώς ήταν καλύτερα πληροφορημένος από τους άλλους ξένους αντιπροσώπους, που είχαν λιγότερο εκτεταμένα μέσα επικοινωνίας. Οι Αμερικανοί που διέρχονταν από την Κωνσταντινούπολη ήταν πάντα ευπρόσδεκτοι στην Πρεσβεία, όπου ο Ναύαρχος ήταν προσβάσιμος - πρόθυμος να τους δεχθεί προσωπικά και να ακούσει τις πληροφορίες και τις παρατηρήσεις τους. Στη συνέχεια, ένας εκπρόσωπος τοποθετήθηκε επίσης στην Αγκόρα (Αγκυρα), η οποία είχε πλέον καταστεί η νέα πρωτεύουσα της Τουρκίας, υπό τους Εθνικιστές²³.

Μετά τον διορισμό του ως Ύπατου Αρμοστή, ο Ναύαρχος Bristol διατηρούσε στην Αμερικανική Πρεσβεία δύο ξεχωριστά επιτελεία, ένα διπλωματικό και ένα ναυτικό. Στο πρώτο υπάγονταν όλοι οι επίσημοι και ανεπίσημοι Αμερικανοί που υπηρετούσαν ή ταξίδευαν στην περιοχή. Στο προσωπικό αυτό περιλαμβάνονταν αρκετοί γραμματείς, ένας εμπορικός ακόλουθος (Commercial Attaché) και ένας στρατιωτικός ακόλουθος (Military Attaché). Αργότερα προστέθηκε και θέση Συμβούλου (Counsellor). Για τα δύο επιτελεία τηρούνταν ξεχωριστά αρχεία. Η διάκριση αυτή είχε σκοπό να εξασφαλίσει ότι, σε περίπτωση που ο Ναύαρχος Bristol απαλλασσόταν από τα διπλωματικά του καθήκοντα, δεν θα δημιουργούνταν προβλήματα στην διαχείριση των εγγράφων, ενώ τα επίσημα αρχεία της Πρεσβείας θα παρέμεναν ανέπαφα. Το 1920 το προξενικό τμήμα της Ύπατης Αρμοστείας μεταφέρθηκε εκτός του κτηρίου της Πρεσβείας, προς μεγάλη ανακούφιση του υπόλοιπου προσωπικού.

Τα καθήκοντα διπλής ευθύνης στον Ναύαρχο Bristol αύξησε αισθητά τον φόρτο εργασίας του και τον έκανε να ζητήσει την άνοιξη του 1920 από το Υπουργείο Ναυτικών εξουσιοδότηση, να ορίσει έναν από τους αξιωματικούς, που υπηρετούσαν υπό τις διαταγές του, ως αρχηγό του επιτελείου (Chief of Staff), για να διαχειριστεί τα ζητήματα των πλοίων του ναυτικού. Αυτό το αίτημα απορρίφθηκε εκείνη την χρονιά, αλλά στις 15 Απριλίου 1921 ανατέθηκαν τα εν λόγω καθήκοντα

στον Πλοίαρχο Lyman A. Gotten. Σε λιγότερο από ένα έτος μετά, τον διαδέχθηκε ο Πλοίαρχος Arthur J. Hepburn, ο οποίος διατήρησε την θέση, έως ότου καταργήθηκε την άνοιξη του 1924. Ο αρχηγός του Επιτελείου ανέλαβε τα καθήκοντα του σχεδιασμού της επιχειρησιακής χρήσης αντιτορπιλικών και της έκδοσης συναφών εντολών μετακίνησης. Στη συνέχεια, και αυτά της επιθεώρησης των πλοίων, της αντικατάστασης ή απαλλαγής τους από υπηρεσία όταν απαιτούνταν, της επίλυσης προβλημάτων στα οποία εμπλέκονταν Αμερικανοί ναύτες, τα οποία συχνά προκαλούσαν προστριβές με ξένες αρχές και απαιτούσαν την παρέμβαση ανώτερου αξιωματικού, καθώς και της διαχείρισης της αλληλογραφίας με το Υπουργείο Ναυτικών για όλα τα συνήθη διοικητικά ζητήματα.

Η διευθέτηση του ζητήματος της Τουρκίας αποτέλεσε αντικείμενο των εργασιών της Συμμαχικής Ειρηνευτικής Διάσκεψης των Παρισίων κατά τα έτη 1919–1920. Ωστόσο, οι διαπραγματεύσεις δεν οδήγησαν σε ουσιαστικό αποτέλεσμα, εξαιτίας των εξελίξεων στην ίδια την Τουρκία, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό προκλήθηκαν από τις αποφάσεις της ίδιας της Διάσκεψης. Μυστικές συμφωνίες που έγιναν κατά την διάρκεια του πολέμου μεταξύ των Συμμάχων, προέβλεπαν τον διαμελισμό των εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Κατά την διάρκεια μιας προσωρινής αποχώρησης των Ιταλών από την Διάσκεψη Ειρήνης, οι Έλληνες διεκδίκησαν τη Μικρά Ασία και με την έγκριση του Συμμαχικού Ανώτατου Συμβουλίου (Allied Supreme Council), ετοιμάστηκαν να απελευθερώσουν [σημ. επιμ.: στο πρωτότυπο: να καταλάβουν] τη Σμύρνη. Δυνάμεις από Βρετανικά, Γαλλικά, Ιταλικά και Ελληνικά πολεμικά πλοία κατέλαβαν τα οχυρά του λιμανιού της στις 14 Μαΐου. Αυτά αργότερα παραδόθηκαν στους Έλληνες, οι οποίοι αποβιβάστηκαν στην [σημ. επιμ.: στο πρωτότυπο: κατέλαβαν την] πόλη την επόμενη μέρα. Με εντολή του Προέδρου Wilson, ο οποίος ήταν μέλος του Συμμαχικού Ανώτατου Συμβουλίου, το θωρηκτό των ΗΠΑ «USS Arizona», με κυβερνήτη τον Πλοίαρχο J. H. Dayton, που διοικούσε και τα αντιτορπιτικά «USS Dyer», «USS Gregory», «USS Luce» και «USS Manley», έφθασαν στη Σμύρνη στις 11 Μαΐου 1919. Ο Bristol είχε φθάσει εκεί την προηγούμενη μέρα, κατά την επιστροφή από ένα ταξίδι στην Βηρυτό με το «USS Nahma». Ο κυβερνήτης του Arizona και ο Ναύαρχος Bristol συνεννοήθηκαν και στις 12 Μαΐου και σύμφωνα με διαταγές του Αντιναύαρχου Knapp, ο Bristol αναχώρησε για την Κωνσταντινούπολη συνοδευόμενος από τα «USS Luce», «USS Gregory» και το «USS Stribling», που βρίσκονταν στη Σμύρνη για ειδική υπηρεσία. Την περίοδο αποβίβασης του Ελληνικού Στρατού στη Σμύρνη [σημ. επιμ.: στο πρωτότυπο: Την εποχή της κατάληψης της Σμύρνης], το «USS Arizona» αποβίβασε μιάενοπλη φρουρά από είκοσι (20) άνδρες, η οποία παρέμεινε στην ακτή μέχρι τις 28 Μαΐου.

Το «USS Arizona» συνοδευόμενο από τα αντιτορπιτικά «USS Barney» και «USS Hazelwood», απέπλευσε από τη Σμύρνη στις 9 Ιουνίου για την Κωνσταντινούπολη, όπου παρέμεινε μόνο ένα σύντομο διάστημα πριν επιστρέψει στις ΗΠΑ. **Ο Ναύαρχος Bristol θεώρησε την Ελληνική «κατοχή» ως μη-πολιτική και περιττή και ανέφερε ότι η αμερικανική συμμετοχή, αν και περιορισμένη, είχε καταστροφική επίδραση στην επιρροή μας [των ΗΠΑ] στους Τούρκους.** Λιγότερο πρόθυμα οι Σύμμαχοι συναίνεσαν τελικά τον Μάρτιο του 1920 στην Ελληνική απελευθέρωση [σημ. επιμ.: στο πρωτότυπο: κατάληψη] της Ανατολικής Θράκης.

Οι σκληρές μέθοδοι που [σύμφωνα με το κείμενο], χρησιμοποίησαν οι Έλληνες οδήγησαν στον διορισμό, τον Αύγουστο του 1919, μιας Διεθνούς Επιτροπής Έρευνας για την Ελληνική «Κατοχή» της Σμύρνης [International Commission of Inquiry into the Greek Occupation of Smyrna]²⁴, της οποίας ο Ναύαρχος Bristol ήταν μέλος εκ μέρους των ΗΠΑ και πρόεδρός της, αλλά καμία ενέργεια δεν έγινε επί της εκθέσεώς της²⁵. **Σε αναφορές του προς τις ΗΠΑ, ο Ναύαρχος συμβούλευε να μην διαμελιστεί η Τουρκία, καθώς αυτό θα δημιουργούσε μίανέα βαλκανική κατάσταση.** Αντίθετα, πίστευε ότι η λύση του προβλήματος της Εγγύς Ανατολής βρισκόταν στην εγκαθίδρυση χρηστής διακυβέρνησης για όλες τις εθνότητες-φυλές, στην κατοχύρωση της θρησκευτικής ελευθερίας και στην καθιέρωση καθολικής εκπαίδευσης. Ήταν φιλικός με τους Εθνικιστές γιατί πίστευε ότι θα παρείχαν αυτά τα πράγματα²⁶.

Η αποχώρηση των ΗΠΑ από την Ειρηνευτική Διάσκεψη, στην οποία ο Πρόεδρος Wilson είχε καταφέρει να επιτύχει την αναγνώριση της αρχής των εντολών (Mandate System) — ήταν το μήνυμα για τις Ευρωπαϊκές χώρες να επιχειρήσουν την εκτέλεση των μυστικών συμφωνιών τους. Συνεπώς Γαλλικές Δυνάμεις αντικατέστησαν τους Βρετανούς στη Συρία και βορειοδυτικά

αυτής στην Κιλικία, το φθινόπωρο του 1919. Η Συνθήκη των Σεβρών της 10^{ης} Αυγούστου 1920 περιόρισε την Τουρκία στις περιοχές της Ανατολίας²⁷.

Ενώ οι Σύμμαχοι διευθετούσαν τις υποθέσεις της Τουρκίας στο Παρίσι, οι Τούρκοι πραγματοποιούσαν τα δικά τους σχέδια. Με επικεφαλής έναν αξιωματικό του [οθωμανικού] στρατού, τον Μουσταφά Κεμάλ, οι Εθνικιστές πραγματοποίησαν συγκεντρώσεις - συνέδρια στην Θεοδοσιούπολη [Ερζερούμ] και στη Σεβάστεια [Σίβας] το καλοκαίρι του 1919 και εξασφάλισαν τον έλεγχο της Βουλής, που συνήλθε στην Κωνσταντινούπολη τον χειμώνα 1919-1920. Το Κοινοβούλιο ενέκρινε ένα Εθνικό Σύμφωνο (Misak-ı Milli – National Pact), που διακήρυσσε την ανεξαρτησία και την κυριαρχία της Τουρκίας. Η απάντηση των Συμμάχων σε αυτό ήταν να αναγκάσουν τον Σουλτάνο να διαλύσει την Βουλή, να καταλάβουν την Κωνσταντινούπολη με στρατιωτικές δυνάμεις στις 15 Μαρτίου 1920 και να συλλάβουν όσους εθνικιστές ηγέτες μπόρεσαν να βρουν. Αυτή την ευκαιρία άδραξαν οι Εθνικιστές για να δημιουργήσουν την δική τους κυβέρνηση, υπό τον Μουσταφά Κεμάλ, στην Άγκυρα της Ανατολίας²⁸. Στις αρχές του καλοκαιριού, οι Εθνικιστικοί στρατοί ήταν στο πεδίο για να διώξουν τους Έλληνες από τη Σμύρνη, τους Γάλλους από την Κιλικία και τους Βρετανούς από την Νικομήδεια [Ismid]. Το [τουρκικό] Εθνικό Σύμφωνο και η Συνθήκη των Σεβρών είχαν αρκετά αντίθετους όρους. Οι Τούρκοι επέλεξαν τον πόλεμο από την υποταγή.

Ένα ακόμη σοβαρό πρόβλημα στην κατάσταση της Εγγύς Ανατολής ήταν το ζήτημα της Αρμενίας, της οποίας ο λαός καταπιέζονταν από τους Τούρκους για πολλά χρόνια. Στις ΗΠΑ υπήρχε ισχυρό ρεύμα υπέρ της δημιουργίας ανεξάρτητου αρμενικού κράτους. Ο Ναύαρχος Bristol όμως επέστρεψε από περιοδεία στον Καύκασο στις αρχές του καλοκαιριού του 1919, πεπεισμένος ότι οι δημοκρατίες που είχαν διαμορφωθεί εκεί κατά την διάρκεια του πολέμου, [βλ. Χάρτη 2] έπρεπε να παραμείνουν μέρος της Τουρκίας και ότι από εθνική άποψη δεν υπήρχε κάτι, όπως η Αρμενία. Ένας αξιωματικός του Αμερικανικού Στρατού, ο Συνταγματάρχης Haskell, διορίστηκε Υπάτος Αρμοστής των Συμμάχων στην Αρμενία (Allied High Commissioner to Armenia), εκείνο το καλοκαίρι²⁹. Αυτό ήταν μία «σφήνα εισόδου», πίστευε ο Ναύαρχος, για μία αμερικανική εντολή στην Αρμενία, η οποία θα ενέπλεκε πολιτικά τις ΗΠΑ στην κατάσταση στην Εγγύς Ανατολή³⁰. Για να διατηρήσει ανοικτή την επικοινωνία με τον Συνταγματάρχη Haskell, ένα ραδιοκυματοφόρο πλοίο βρισκόταν στο Μπατούμι [Batum], στην ανατολική ακτή του Εύξεινου Πόντου. Η προέλαση των Μπολσεβίκων ανάγκασε την εκκένωση του προσωπικού της Υπατης Αρμοστείας και της Αρωγής της Εγγύς Ανατολής [Near East Relief] από την Αρμενία και τον Καύκασο τον Μάιο του 1920. Αυτό έγινε από το καταδρομικό «USS Pittsburgh», ναυαρχίδα του Αντιναυάρχου Harry S. Knapp, τότε σε αποστολή στον Εύξεινο Πόντο και το αντιτορπιλικό «USS Cole». Μετά από συμφωνία με τους Μπολσεβίκους, οι Τούρκοι επανεισήλθαν και επανέκτησαν τον έλεγχο της Αρμενίας κατά το φθινόπωρο του 1920³¹.

Στην βόρεια όχθη του Εύξεινου Πόντου ο αγώνας μεταξύ των Λευκών Ρώσων και των Μπολσεβίκων συνεχίστηκε μέχρι τα τέλη του 1920. Μετά την ήττα των πρώτων, υπό τον Στρατηγό Ντενίκιν (General Denikin) στα τέλη του 1919 και την φυγή του στην Κωνσταντινούπολη, την διοίκηση ανέλαβε ο Στρατηγός Βράγγελ (General Wrangel). Προφανώς μετά από πρόταση του Ναυάρχου Bristol, ο Υποναύαρχος Newton A. McCully των ΗΠΑ, επικεφαλής ενός στρατεύματος, αξιωματικών και στρατευμένων ανδρών του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένου του Πλωτάρχη H.W. Koehler, στάλθηκε στη Νότια Ρωσσία στις αρχές του 1920 σε ειδική αποστολή για το ΥΠΕΞ, με σκοπό τη συνεχή ενημέρωση της κυβέρνησης για τις εξελίξεις στην περιοχή αυτή. Η μεταφορά έλαβε χώρα με σκάφη της μοίρας του Bristol και ένα αντιτορπιλικό στάλθηκε στις ακτές της Νότιας Ρωσσίας για να τα βοηθήσει. Η αλληλογραφία και η ραδιοεπικοινωνία διατηρούνταν συνεχώς με τον McCully. Ο Πλωτάρχης Hamilton V. Bryan αποσπάστηκε από τον Ναύαρχο Bristol, για να υπηρετήσει ως εκπρόσωπος του McCully στην Οδησό. Έπρεπε επίσης να ενημερώνει τον Bristol για όλες τις εξελίξεις.

Όταν έγινε πλέον αναπόφευκτη η ήττα του Στρατηγού Wrangel στην Κριμαία, τον Νοέμβριο του 1920, το «USS Overton» των ΗΠΑ βρισκόταν στη Σεβαστούπολη. Μόλις έλαβε μήνυμα από τον McCully, ο Ναύαρχος Bristol έστειλε τα αντιτορπιτικά «USS John D. Edwards», «USS Humphreys», «USS Fox» και «USS Whipple» από άλλα μέρη στον Εύξεινο Πόντο στην Κριμαία, για πιθανή χρήση στην εκκένωση. Αυτά τα σκάφη και τα «USS St. Louis» και «USS Long», που

στάλθηκαν μόλις έλαβαν τα νέα για τη συνεχιζόμενη προέλαση των Μπολσεβίκων, συμμετείχαν με τα αμερικανικά ατμόπλοια «Faraby» και «Navahoe» στην απομάκρυνση όλων των Αμερικανών, που είχε εξουσιοδοτήσει ο McCully. Από την Οδησό, τη Σεβαστούπολη και το Νοβοροσίσκ μεταφέρθηκαν, εκτός από το προσωπικό του McCully, οι Αμερικανοί πρόξενοι και τα αρχεία τους, εκπρόσωποι του Αμερικανικού Ερυθρού Σταυρού και του YMCA [Young Men's Christian Association], υπάλληλοι αρωγής, Αμερικανοί πολίτες και Ρώσσοι πρόσφυγες.

Χάρτης 2: Αξιώσεις χωρών στην περιοχή Καυκάσου το 1919⁽²⁾

Μεγάλος αριθμός Ρώσων στρατιωτών και αμάχων προσφύγων, οι οποίοι γνώριζαν ότι δεν μπορούσαν να αναμένουν κανένα έλεος από τους Μπολσεβίκους, διέφυγαν με Ρωσικά πολεμικά και εμπορικά πλοία. Μετά την εκκένωση, το Πολεμικό Ναυτικό των ΗΠΑ υπό την άμεση επίβλεψη του Πλωτάρχη Hamilton V. Bryan, βοήθησε στην φροντίδα περισσότερων από 100.000 Ρώσων προσφύγων, οι οποίοι βρίσκονταν σε περίπου ογδόντα (80) Ρωσικά πλοία, αγκυροβολημένα στο λιμάνι της Κωνσταντινούπολης. Μέχρι το τέλος του έτους, πολλοί από αυτούς τους αξιολύπητους

⁽²⁾[TN] Ο πολιτικός χάρτης του Καυκάσου την περίοδο 1918-1919 χαρακτηρίζεται από την κατάρρευση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και την δημιουργία των πρώτων ανεξάρτητων δημοκρατιών της Νότιας Καυκασίας, οι οποίες είχαν ρευστά και συχνά αμφισβητούμενα σύνορα:

- Λαοκρατική Δημοκρατία της Γεωργίας: Ανακηρύχθηκε στις 26 Μαΐου 1918, με πρωτεύουσα την Τιφλίδα.
 - Πρώτη Δημοκρατία της Αρμενίας: Ανακηρύχθηκε στις 28 Μαΐου 1918, με πρωτεύουσα το Ερεβάν.
 - Λαοκρατική Δημοκρατία του Αζερμπαϊτζάν: Ανακηρύχθηκε στις 28 Μαΐου 1918, με πρωτεύουσα αρχικά την Γκάντζα και έπειτα το Μπακού.
 - Ορεινή Δημοκρατία του Βορείου Καυκάσου: Ανακηρύχθηκε στις 11 Μαΐου 1918, με πρωτεύουσα αρχικά το Βλαντικάφκας και αργότερα το Τεμρχάν-Σούρα (σημερινό Μπουϊνάσκ). Ήταν οι μουσουλμανικοί λαοί του Βόρειου Καυκάσου, (Τσετσένοι, Ινγκούσοι, Νταγκεστάνοι, Καμπαρδίνιοι, Καρατσάι, κ. ά.) που συγκρότησαν κοινή κυβέρνηση - κράτος στα βόρεια εδάφη, (Τσετσενία, Ινγκουσετία, Νταγκεστάν), που αντιμετώπισε την πίεση των Μπολσεβίκων και των Λευκορώσων.
 - Υπερκαυκασιανή Ομοσπονδία: Μια βραχύβια ενιαία ομοσπονδία των τριών πρώτων χωρών που κατέρρευσε τον Μάιο του 1918, δίνοντας την θέση της στα ανεξάρτητα κράτη.
- Οι χάρτες της εποχής δείχνουν έντονες συνοριακές συγκρούσεις, όπως στο Λορί (μεταξύ Γεωργίας-Αρμενίας) και στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ, Ναχitseβάν και Ζανγκεζούρ (μεταξύ Αρμενίας-Αζερμπαϊτζάν). Μετά τη λήξη του Α' ΠΠ (στα τέλη του 1918), οι γερμανικές και οθωμανικές δυνάμεις αποχώρησαν και η περιοχή ελεγχόταν σε μεγάλο βαθμό από τις βρετανικές δυνάμεις κατοχής, οι οποίες είχαν εγκατασταθεί σε στρατηγικά σημεία (Μπακού, Βατούμι) για να ελέγχουν τους πετρελαιογωγούς και τους σιδηροδρόμους.

ανθρώπους μεταφέρθηκαν στο θερμότερο κλίμα της Μπιζέρτας (Bizerte) της Τύνιδας, όπου τα πολεμικά πλοία του πρώην Αυτοκρατορικού Ρωσικού Ναυτικού παρέμειναν παροπλισμένα επί σειρά ετών.

Από την βάση της στην Κωνσταντινούπολη, τα σκάφη της μοίρας αποστέλλονταν σε όλους τους σταθμούς, για να ανταπεξέλθουν στις συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά την ανακωχή και την κατοχή της Τουρκίας. Μετά τον Ιούνιο του 1919, όταν η μοίρα είχε αυξηθεί σε δύναμη που επέτρεπε την καθιέρωση τακτικής περιπολίας, αντιτορπιλικά κατανεμήθηκαν στις ακτές της Συρίας και της Παλαιστίνης (Μερσίνα, Βηρυτό), της Νότιας Ρωσσίας (Σεβαστούπολη), του Καυκάσου (Μπατούμι), της βόρειας ακτής της Μικράς Ασίας (Σαμψούντα), ενώ περιπολικά κάλυπταν τον κόλπο της Νικομήδειας και τη νότια ακτή της θάλασσας του Μαρμαρά (Μουδανιά).

Ένα ακόμη αντιτορπιλικό διατηρούνταν μόνιμα, είτε στην Κωνσταντία, είτε στην Βάρνα στην δυτική ακτή του Εύξεινου Πόντου, ως ραδιοκυματομεταδρομικό πλοίο, για επικοινωνία με την Ευρώπη, τις ΗΠΑ και με τα πλοία που επιχειρούσαν στον Εύξεινο Πόντο. Αυτά τα πλοία ανακουφίζονταν περιοδικά από τους διαφορετικούς σταθμούς αλλαγής πλοίων, μία πρακτική που έδινε στα πληρώματα την ευκαιρία να επισκεφθούν νέα μέρη και έτσι διατηρούσαν το ηθικό τους.

Μία ενίσχυση αποτελούμενη από τα αντιτορπιλικά «USS Dupont», «USS Tattnall», «USS Cole» και «USS Biddle», έφθασε στην Κωνσταντινούπολη τον Αύγουστο του 1919. Τα σκάφη που είχαν διατεθεί στη μοίρα παρέμειναν εκεί μόνο λίγους μήνες, όταν διατάχθηκαν να πλεύσουν σε κάποιον άλλο σταθμό, σύμφωνα με το σύστημα εναλλαγής, που ακολουθούσε το Υπουργείο Ναυτικών. **Το καλοκαίρι του 1920 η ναυτική δύναμη στην Εγγύς Ανατολή αυξήθηκε σε δώδεκα (12) συνολικά αντιτορπιλικά.**

Τον Οκτώβριο του 1920 βρίσκονταν στην περιοχή τα «USS Chattanooga», «USS Scorpion», εννέα (9) αντιτορπιλικά και δύο (2) περιπολικά, ενώ το «USS St.Louis» και άλλα τρία (3) αντιτορπιλικά ήταν καθ' οδόν προς την Κωνσταντινούπολη. Το «USS St.Louis» έφθασε στις 19 Οκτωβρίου και υπηρέτησε με τη μοίρα για σχεδόν ένα χρόνο, μεγάλο μέρος του οποίου υπό την διοίκηση του Πλοιάρχου William D. Leahy, του μετέπειτα Αρχηγού του Επιτελείου του Προέδρου Roosevelt.

Στις αρχές του 1921, αφού οι Μπολσεβίκοι είχαν εκδιώξει τους Λευκούς Ρώσους από τη Νότια Ρωσσία, το Υπουργείο Ναυτικών ήθελε να περιορίσει τη ναυτική δύναμη στην Εγγύς Ανατολή, αλλά το ΥΠΕΞ δεν θεώρησε ότι ήταν η κατάλληλη στιγμή ψυχολογικά για μείωση, καθώς οι συνθήκες εκεί ήταν ακόμα περιπλεγμένες και επρόκειτο να συνεδριάσει το Ανώτατο Συμβούλιο των Συμμάχων.

Το φθινόπωρο του 1921 τα σκάφη της μοίρας επανέλαβαν τις επισκέψεις στα Ρωσικά λιμάνια του Εύξεινου Πόντου, όταν η Αμερικανική Διοίκηση Αρωγής [American Relief Administration (ARA)]πρόστρεξε και πάλι σε βοήθεια των Ρώσων που λιμοκτονούσαν. Μία σοβαρή ξηρασία κατέστρεψε τις καλλιέργειες στην περιοχή του Βόλγα και στις περιοχές στα ανατολικά, προκαλώντας καταστροφικό λιμό, που τελικά ανάγκασε τους Σοβιετικούς να κάνουν έκκληση για βοήθεια, από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Βάσει της συμφωνίας της 20^{ης} Αυγούστου 1921, μεταξύ της Σοβιετικής κυβέρνησης και της Αμερικανικής Διοίκησης Αρωγής, η διανομή των τροφίμων και άλλων προμηθειών βοήθειας επρόκειτο να διεκπεραιωθεί από την ARA. Έτσι 200 Αμερικανοί τοποθετήθηκαν επικεφαλής των περιοχών, στις οποίες η ζώνη του λιμού διαιρέθηκε.

Ο Συνταγματάρχης William N. Haskell τοποθετήθηκε επικεφαλής της οργάνωσης, που διένειμε όλες τις προμήθειες βοήθειας αξίας 63 εκατ.δολ. Όπως και στην αμέσως μετά τον πόλεμο περίοδο, η βοήθεια των σκαφών της μοίρας που λειτουργούσε υπό τον Bristol, παρασχέθηκε για λόγους μεταφοράς, ταχυδρομείου και επικοινωνίας. Επειδή οι ΗΠΑ δεν είχαν αναγνωρίσει τη σοβιετική κυβέρνηση, το ΥΠΕΞ γνωμοδότησε ότι κατά γενικό κανόνα τα αμερικανικά πολεμικά πλοία δεν θα έπρεπε να εμφανίζονται στα σοβιετικά λιμάνια, αλλά διευκρίνισε ότι σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης οι εργαζόμενοι της βοήθειας θα μπορούσαν να μεταφερθούν με αυτά τα πλοία. Τον Σεπτέμβριο, το «USS Gilmer» μετέφερε εργάτες της ARA στο Νοβοροσίσκ για να ερευνήσουν τις εγκαταστάσεις εκεί, για τον χειρισμό των προμηθειών βοήθειας και παρόμοιες έρευνες έγιναν στην Οδησό, την Θεοδοσία και τη Σεβαστούπολη.

Η επακόλουθη άφιξη του πρώτου φορτίου βοήθειας έγινε δεκτή από τους Σοβιετικούς με εγκαρδιότητα. Οι αποστολές βοήθειας ξεκίνησαν στα τέλη του 1921, έφθασαν στο αποκορύφωμά τους τον Ιούλιο του 1922 και στη συνέχεια σταδιακά μειώθηκαν. Σε όλη αυτήν την περίοδο, τα αντιτορπιτικά της μοίρας έκαναν τακτικές περιπολίες στον Εύξεινο Πόντο, φθάνοντας στην Βάρνα, την Κωσταντζα, την Οδησσό, την Θεοδοσία, το Νοβοροσίσκ, το Μπατούμι, την Τραπεζούντα και τη Σαμψούντα. Στις αρχές του έτους, τα σκάφη που ασχολούνταν με αυτό το καθήκον περιλάμβαναν τα: «USS Childs», «USS Fox», «USS Overton», «USS Sturtevant» και «USS Williamson» και μετά τον Ιούλιο τα «USS Bulmer», «USS Goff», «USS King», «USS Lawrence», «USS Litchfield», «USS Parrott» και «USS Simpson». Στον Καύκασο, οι προμήθειες διανεμήθηκαν από την «NearEastRelief», η οποία ήταν ακόμη ενεργή στην περιοχή αυτή. Η ΑΡΑ διέκοψε τις δραστηριότητές της τον Σεπτέμβριο και κατά συνέπεια οι επισκέψεις των πλοίων του Ναυτικού διακόπηκαν τον Νοέμβριο. Μόλις το 1933 οι ΗΠΑ ανέπτυξαν σχέσεις με την Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών, μετά την ορκωμοσία του πρώτου Δημοκρατικού Προέδρου μετά τον Α΄ ΠΠ.

Η ελληνική «κατοχή» της Σμύρνης είχε ως αποτέλεσμα έναν πόλεμο πλήρους κλίμακας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, στον οποίο η πρώτη πέτυχε την περίοδο 1920-1921 να κατακτήσει ένα σημαντικό μέρος της Ανατολίας. Αποτυχαίνοντας στην προσπάθειά τους να καταλάβουν την Άγκυρα το καλοκαίρι του 1921, οι Έλληνες αναγκάστηκαν στη συνέχεια να υποχωρήσουν σταδιακά στην ακτή [σημ. επιμ.: δεν ισχύει αυτό]. Λίγο αργότερα οι Γάλλοι, κουρασμένοι από την διεξαγωγή ενός δύσκολου πολέμου και φθονώντας τους Βρετανούς [επιθυμώντας να διαφοροποιηθούν από την βρετανική πολιτική], υπέγραψαν ξεχωριστή συνθήκη ειρήνης με τους Τούρκους, αποχώρησαν από την Κιλικία και άλλαξαν τα βόρεια σύνορα της Συρίας υπέρ της Τουρκίας. Τον Αύγουστο του 1922 οι Τούρκοι επιτέθηκαν στους Έλληνες, τους κατατρόπωσαν, έδιωξαν πολλούς στην θάλασσα και αιχμαλώτισαν τους υπόλοιπους³².

Τα αντιτορπιτικά που υπηρετούσαν υπό τον Ναύαρχο Bristol διατηρήθηκαν τόσο απασχολημένα κατά την διάρκεια του 1922 σε σχέση με τις Ρωσικές δραστηριότητες αρωγής, που μπορούσαν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις μόνο σε ακανόνιστα διαστήματα στα λιμάνια της Μεσογείου. Μέσω επαφών σε Μερσίνα, Βηρυτό και από άλλες πηγές, ο Bristol ενημερωνόταν για την εξέλιξη του ελληνοτουρκικού πολέμου. **Αμερικανικά πολεμικά πλοία δεν επισκέπτονταν πλέον τα ελληνικά λιμάνια, αφού οι ΗΠΑ δεν είχαν αναγνωρίσει την επιστροφή του βασιλιά Κωνσταντίνου στον θρόνο της Ελλάδας.** Τα αντιτορπιτικά της 39^{ης} Μοίρας, που περιλάμβανε τα USS «Bulmer», «Edsall», «Lawrence», «Litchfield», «McLeish», «Parrott» και «Simpson», έφθασαν στο σταθμό στα τέλη Ιουνίου, επιτρέποντας την επιστροφή στις ΗΠΑ τον Ιούλιο των USS «Childs», «Fox», «McFarland», «Overton», «ReubenJames», «Sands», «Sturtevant» και «Williamson».

Έχοντας αντιληφθεί την πιθανότητα να αναπτυχθεί μία εξαιρετικά σοβαρή κατάσταση στη Σμύρνη προς την οποία κατέφευγαν Έλληνες στρατιώτες και πρόσφυγες, ο Ναύαρχος Bristol διέταξε τα «USS Litchfield» και «USS Simpson» να καταπλεύσουν στο λιμένα της, στις αρχές Σεπτεμβρίου 1922 και λίγο αργότερα το «USS Lawrence» με προσωπικό ανθρωπιστικής βοήθειας, ιατρικό υλικό με επικεφαλής τον επιτελάρχη του Πλοίαρχο Arthur J. Herburn. Με τις προσπάθειες του Ναυάρχου συγκροτήθηκε επιτροπή βοήθειας σε περίπτωση καταστροφών από αμερικανικά ιδρύματα αρωγής και φιλανθρωπίας στην Κωνσταντινούπολη και ένας εκπρόσωπος με ιατρική μονάδα στάλθηκε στη Σμύρνη. Αμερικανοί ναύτες αποβιβάστηκαν στη Σμύρνη στις 6 Σεπτεμβρίου για να προστατεύσουν τις ζωές και τις περιουσίες των Αμερικανών⁽³⁾. **Ο τουρκικός στρατός εισήλθε στην πόλη στις**

⁽³⁾[TN] Επισήμως, αποβιβάστηκαν για να προστατεύσουν τους Αμερικανούς πολίτες και την αμερικανική περιουσία συνολικά. Αυτό περιλάμβανε το Αμερικανικό Προξενείο, αμερικανικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, κατοικίες, επιχειρήσεις και εγκαταστάσεις αμερικανικών εταιρειών. Δεν υπάρχει επίσημη διαταγή που να αναφέρει ότι κύρια αποστολή ήταν αποκλειστικά οι εγκαταστάσεις της Standard Oil. Ωστόσο, όταν εξετάσουμε τα γεγονότα αναλυτικά, προκύπτει μια πιο ενδιαφέρουσα εικόνα. Τι προέβλεπαν οι διαταγές

Στις 5 Σεπτεμβρίου 1922, το State Department έδωσε εντολή στον ναύαρχο Mark L. Bristol να αποστείλει αντιτορπιτικά στη Σμύρνη: "to assisting care of American lives and property", δηλαδή για την προστασία αμερικανικών ζωών και περιουσιών, χωρίς καμία ανάμειξη στις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Η επίσημη αμερικανική έκθεση του 1923 απαριθμεί τα σημεία όπου τοποθετήθηκαν αποσπάσματα Αμερικανών ναυτών: το Αμερικανικό Προξενείο, το American Collegiate Institute, το International College, το YMCA, το YWCA, τον χώρο συγκέντρωσης Αμερικανών πριν από την εκκένωση,

9του μηνός και μέσω αυτού που ο Bristol θεωρούσε ανεπαρκή αστυνόμευση, επέτρεψε να ξεκινήσει μία καταστροφική πυρκαγιά στις 13 Σεπτεμβρίου. Υπό τις διαταγές του Πλοιάρχου Herburn, η εκκένωση των Αμερικανών από την πληγείσα πόλη αναλήφθηκε από τις Ναυτικές Δυνάμεις. Μεταφέρθηκαν στην Αθήνα με το «USS Simpson» και ένα μεταγωγικό³³.

Έμεινε η τεράστια ενασχόληση της απομάκρυνσης 250.000 Ελλήνων προσφύγων, οι οποίοι κατά την διάρκεια της πυρκαγιάς κατέφυγαν στην προκυμαία με Αμερικανούς ναύτες. Αυτοί οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να μείνουν εκεί, γιατί τα σπίτια τους είχαν καταστραφεί από τους υποχωρούντες Έλληνες στρατιώτες [σημ. επιμ.: αδιανόητο ενδεχόμενο] και οι Τούρκοι ήθελαν να τους εκδιώξουν. Μετά από διασκέψεις των παρόντων αξιωματικών των Ναυτικών των Συμμάχων, με πρωτοβουλία του Πλοιάρχου Herburn, αποφασίστηκε ότι η μόνη λύση ήταν η μαζική εκκένωση. Μέσω των διαπραγματεύσεων του Πλοιάρχου Herburn, ο οποίος ως Αμερικανός αξιωματικός του ναυτικού ήταν λιγότερο μη-δημοφιλής στους Τούρκους από τους αξιωματικούς των ναυτικών των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, που ήταν επίσης έτοιμοι να απομακρύνουν τους υπηκόους τους - έγιναν διευθετήσεις με τις τουρκικές αρχές για την απομάκρυνση των προσφύγων και λήφθηκε άδεια χρήσης ελληνικών πλοίων που ήταν διαθέσιμα σε κοντινά νησιωτικά λιμάνια για το σκοπό αυτό. Αυτά επιχειρούσαν υπό την διεύθυνση Αμερικανών αξιωματικών του ναυτικού, ανώτερος από τους οποίους μετά τις 16 Σεπτεμβρίου ήταν ο Αντιπλοίαρχος Halsey Powell κυβερνήτης του «USS Edsall»³⁴. Εκτός από τα ήδη αναφερθέντα αντιτορπιλικά, τα «USS Edsall», «USS Parrott» και «USS McLeish» μοιράστηκαν τα καθήκοντα της εκκένωσης, της φύλαξης αμερικανικών ιδρυμάτων και της διατήρησης μιας περιπολίας στην ξηρά. Οι δραστηριότητές τους επεκτάθηκαν και σε άλλα λιμάνια της Μικράς Ασίας στα οποία συνωστίζονταν πρόσφυγες και συνεχίστηκαν για εβδομάδες. Η εκδίωξη [σημ. επιμ.: στο πρωτότυπο: migration] Ελλήνων και Αρμενίων από τη Μικρά Ασία ήταν μία από τις μεγαλύτερες μετακινήσεις πληθυσμών [σημ. επιμ.: στο πρωτότυπο: greatest folk movements] στην παγκόσμια ιστορία. Η διατροφή πολλών εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων, ενώ **συνωστίζονταν** στα λιμάνια περιμένοντας τη μεταφορά τους στην Ελλάδα και στη συνέχεια μέχρι να μπορέσουν να απορροφηθούν στην ζωή αυτής της χώρας δημιούργησε τεράστιο ανθρωπιστικό πρόβλημα, στην αντιμετώπιση του οποίου συμμετείχαν η «Near East Relief», η «American Relief Administration», ο Αμερικανικός Ερυθρός Σταυρός και το Ναυτικό των ΗΠΑ.

Παρακινούμενοι από τις νίκες τους, οι Τούρκοι βάδισαν προς την Κωνσταντινούπολη με σκοπό να ανακτήσουν την Ανατολική Θράκη από τους Έλληνες. Παρά το γεγονός ότι έμεναν πλέον μόνοι, οι Βρετανοί έφεραν σημαντικές στρατιωτικές ενισχύσεις και ανακοίνωσαν την πρόθεσή τους να υπερασπιστούν τα Στενά, τα οποία είχαν κηρυχθεί «ουδέτερη ζώνη» στην διακήρυξη ουδετερότητας των Συμμάχων του Μαΐου 1921³⁵. Ωστόσο επικράτησαν ειρηνικές μέθοδοι και υπογράφηκε ανακωχή στα Μουδανιά στις 11 Οκτωβρίου 1922, μετά την οποία η [Ανατολική] Θράκη αποδόθηκε στους Τούρκους μέχρι τον ποταμό Έβρο [Μαρίτσα] και εκδόθηκε έκκληση για την διεξαγωγή διάσκεψης στη Λωζάννη, για ειρήνη με την Τουρκία³⁶. Ο Ρεφέν Πασάς, ο Τούρκος στρατηγός που ορίστηκε να καταλάβει την Θράκη, σταμάτησε καθ' οδόν στην Κωνσταντινούπολη, έμεινε ένα μήνα και ανέλαβε την διακυβέρνησή της από τους Συμμάχους. Ο Σουλτάνος καθαιρέθηκε αμέσως και ένα χρόνο αργότερα η Τουρκία έγινε δημοκρατία, με πρώτο πρόεδρο τον Μουσταφά Κεμάλ.

αρτοποιείο προσφύγων, διάφορες κατοικίες Αμερικανών, την περιοχή του εργοστασίου Griswold & Brusick. Η Standard Oil δεν αναφέρεται στην επίσημη κατάσταση.

Γνωρίζουμε από μαρτυρίες Αμερικανών αξιωματικών ότι το συγκρότημα της Standard Oil Company χρησιμοποιήθηκε ως ασφαλής χώρος, υψώθηκε εκεί η αμερικανική σημαία, πολλοί άμαχοι κατέφυγαν μέσα στις εγκαταστάσεις. Δηλαδή οι εγκαταστάσεις της Standard Oil πράγματι προστατεύθηκαν στην πράξη, αλλά όχι επειδή υπήρχε ειδική διαταγή αποκλειστικά για την εταιρεία, αλλά επειδή αποτελούσαν αμερικανική ιδιοκτησία και σημείο συγκέντρωσης Αμερικανών και προσφύγων. Ο ίδιος ο πρόξενος George Horton είχε ήδη από τις 2 Σεπτεμβρίου ζητήσει την αποστολή πολεμικού πλοίου για την προστασία του προξενείου και των Αμερικανών υπηκόων. Μετά την πυρκαγιά το Στέιτ Ντιπάρτμεντ αναφέρει ότι το προξενείο καταστράφηκε, αλλά η λειτουργία του συνεχίστηκε αμέσως σε νέο κτίριο. Οι ΗΠΑ είχαν στη Σμύρνη σημαντικά συμφέροντα: Standard Oil, καπνεμπορικές εταιρείες, εμπορικούς οίκους, αποθήκες, αλευροβιομηχανίες, αμερικανικά σχολεία και ιεραποστολές. Μάλιστα, λίγα χρόνια αργότερα, στο Κογκρέσο αναφέρθηκε ρητά ότι τα αμερικανικά αντιτορπιλικά βρίσκονταν εκεί για να προστατεύσουν: "our nationals and our oil, tobacco, and flour trade commodities", δηλαδή τους Αμερικανούς υπηκόους και τα πετρελαϊκά, καπνικά και αλευρικά εμπορικά συμφέροντα των ΗΠΑ.

Μετά την πτώση της Σμύρνης η αμερικανική ναυτική μοίρα στα τουρκικά ύδατα ενισχύθηκε σημαντικά. Ο Ναύαρχος Bristol φοβόταν ότι μία παρόμοια καταστροφή θα μπορούσε να συμβεί στην Κωνσταντινούπολη και συνέστησε την αποστολή ενισχύσεων: η 40^η Μοίρα Αντιτορπιλικών (Destroyer Division 40), αποτελούμενη από ταUSS «Bainbridge», «Fox», «Kilmer», «Hatfield», «Hopkins» και «Kane», και η 41^η Μοίρα, αποτελούμενη από ταUSS «Barry», «Goff», «King», «McFarland», «Overton» και «Sturtevant», αναχώρησαν από το Hampton Roads[ναυτική βάση στην Βιρτζίνια (ΗΠΑ)], στις 2 Οκτωβρίου και έφθασαν στην Κωνσταντινούπολη στις 22 Οκτωβρίου. Ακολούθησαν δύο πλοία υποστήριξης αντιτορπιλικών (destroyer tenders), τα«Bridge» και «Denebola». **Με συνολικά είκοσι (20) αντιτορπιλικά στην διάθεσή του ο Ναύαρχος Bristol μπόρεσε να διατηρήσει επαρκή εφεδρεία στην Κωνσταντινούπολη και να πραγματοποιεί τακτικές επισκέψεις στα μεσογειακά λιμάνια της Ανατολίας, της Συρίας και της Παλαιστίνης, στα τουρκικά λιμάνια του Εύξεινου Πόντου και στον Πειραιά, στην Ελλάδα.**

Μετά από πρόταση του ΥΠΕΞ, ο Ναύαρχος Bristol παρακολούθησε την πρώτη σύνοδο του συνεδρίου της Λωζάνης από τις 26 Νοεμβρίου 1922 έως τις 4 Φεβρουαρίου 1923. Συνάδελφοί του ήταν ο Πρέσβης στην Ιταλία, Richard W. Child και ο Πρέσβης των ΗΠΑ στην Ελβετία, Joseph C. Grew.³⁷ Αν και ήταν απλώς «παρατηρητές», διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στις εργασίες της διάσκεψης. Κατά την απουσία του Ναυάρχου από την Κωνσταντινούπολη, ο πρώτος γραμματέας της Αμερικανικής Πρεσβείας στο Βερολίνο, Frederic R. Dolbeare, εκτέλεσε χρέη Υπατου Αρμοστή (High Commissioner), ενώ ο Πλοίαρχος Herburn ανέλαβε την διοίκηση της ναυτικής μοίρας. Ο Αντιναύαρχος Andrew T. Long, ο οποίος είχε γίνει διοικητής των Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ στην Ευρώπη τον Αύγουστο του 1922, έφθασε στην Κωνσταντινούπολη με το καταδρομικό «USS Pittsburgh», πριν από την αναχώρηση του Bristol και παρέμεινε μέχρι τον Μάιο του 1923. Όλα τα αντιτορπιλικά τότε ήταν υπό τις διαταγές του στην Εγγύς Ανατολή. Πολλά ξένα πολεμικά πλοία ήταν επίσης αγκυροβολημένα στον Βόσπορο, γιατί η κατάσταση ήταν ακόμα τεταμένη. Ο Ναύαρχος Long εξέδωσε διαταγές τον Δεκέμβριο για την εκκένωση Αμερικανών και αμερικανικών δυνάμεων από την Κωνσταντινούπολη, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Μαζί με τον Πλοίαρχο Herburn συμβούλευαν τον Dolbeare, για θέματα που επηρέαζαν τα αμερικανικά συμφέροντα.

Η Συνθήκη της Λωζάνης της 24^{ης} Ιουλίου 1923 και οι συμπληρωματικές συμβάσεις, οδήγησαν τελικά σε μία ειρηνευτική διευθέτηση με την Τουρκία. Εδαφικά τα πήγε καλύτερα από ό,τι στη Συνθήκη των Σεβρών, εξασφαλίζοντας την Ανατολική Θράκη και επιβεβαιώνοντας τα συριακά σύνορα που συμφωνήθηκαν με την Γαλλία το 1921. **Η Μεσοποταμία (Ιράκ), η Αραβία, η Συρία και η Παλαιστίνη αναγνωρίστηκαν ως ανεξάρτητες από την Τουρκία, ενώ η τελευταία παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμα επί της Λιβύης, της Αιγύπτου, του Σουδάν και της Κύπρου.**

Συμφωνήθηκε επίσης υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, με την οποία έπρεπε να μετακινηθούν οι υπήκοοι του ενός από τον άλλο. Οι ΗΠΑ δεν ήταν μέρος αυτής της συνθήκης, επειδή δεν είχαν πολεμήσει με την Τουρκία, αλλά μετά την διαπραγμάτευση δεν μπορούσε να κάνει τίποτα παρά μόνο να συνάψει μία συνθήκη με τους ίδιους όρους. Εκπληρώνοντας τις οδηγίες του Υπουργού Εξωτερικών Charles Evans Hughes, ο οποίος θεωρούσε αναγκαία την εξομάλυνση των αμερικανο-τουρκικών σχέσεων, ο Joseph C. Grew υπέγραψε την Τουρκο-αμερικανική συνθήκη της Λωζάνης στις 6 Αυγούστου 1923³⁸.

Καθόλη την διάρκεια των περισσότερων διαπραγματεύσεων στη Λωζάννη, η δύναμη είκοσι (20) αμερικανικών αντιτορπιλικών παρέμενε σε τουρκικά ύδατα, αν και, όπως τόνισε ο Αρχηγός Ναυτικών Επιχειρήσεων (Chief of Naval Operations), η διατήρηση τόσων πολλών πλοίων ήταν σοβαρή πίεση στους πόρους του στόλου. Παρόλα αυτά, η διακριτική ευχέρεια του διοικητή της περιοχής και η γνώμη του ΥΠΕΞ επέτρεψε αυτό το μέγεθος της δύναμης, όπως και τα προηγούμενα χρόνια. Ο Ναύαρχος Long ανέφερε ότι η κατάσταση εξακολουθούσε να είναι εύθραυστη στα τέλη Νοεμβρίου 1922 και πιθανόν να γινόταν σοβαρή, εάν συνέβαινε ένα διάλειμμα στην διάσκεψη στη Λωζάννη. Η διάσκεψη πράγματι διακόπηκε στις αρχές Φεβρουαρίου και ο Ναύαρχος Bristol γύρισε στην Κωνσταντινούπολη, αλλά όταν οι διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν ξανά στη Λωζάννη τον Απρίλιο, ο Ναύαρχος δεν επέστρεψε. Με την έγκριση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ έξι (6) αντιτορπιλικά, τα USS «Bainbridge», «Hopkins», «Kane», «McFarland», «Overton» και «Sturtevant», επέστρεψαν στην πατρίδα τους τον Μάιο και μία άλλη ομάδα έξι (6) πλοίων, που

αποτελούνταν από ταUSS «Barry», «Fox», «Gilmer», «Goff», «Hatfield» και «King» αναχώρησε τον Ιούλιο. Τον προηγούμενο μήνα το «USS Pittsburgh» έφυγε επίσης για να επισκεφθεί άλλα ευρωπαϊκά λιμάνια. Έμειναν στη συνέχεια οκτώ (8) αντιτορπιλικά, το«USS Scorpion» και τα πλοία υποστήριξης«Bridge» και «Denebola». Δεδομένου ότι η τουρκο-αμερικανική συνθήκη ήταν ακόμη υπό διαπραγμάτευση και δεδομένου ότι οι Σύμμαχοι δεν είχαν ακόμη εκκενώσει την Κωνσταντινούπολη, αυτά τα σκάφη παρέμειναν στον σταθμό για λίγο ακόμη χρονικό διάστημα.

Σύμφωνα με τις συμβάσεις της Λωζάνης, η Κωνσταντινούπολη επρόκειτο να αποδοθεί στην Τουρκία, τα Στενά [Straits] έπρεπε να αποστρατικοποιηθούν και και θα παρέμεναν ανοικτά στη ναυσιπλοΐα όλων των κρατών. Η εκκένωση της Κωνσταντινούπολης από τις Συμμαχικές δυνάμεις άρχισε στις 4 Αυγούστου 1923, την επομένη της λήψης της είδησης της επικύρωσης της Συνθήκης της Λωζάνης, από την Τουρκική Μεγάλη Εθνοσυνέλευση στην Άγκυρα. Η αποχώρηση ολοκληρώθηκε χωρίς επεισόδια στις 2 Οκτωβρίου 1923, με την αναχώρηση του στρατηγού Charles Harrington, αρχιστρατήγου των Συμμαχικών Δυνάμεων και των τελευταίων συμμαχικών στρατευμάτων. Πριν από την ολοκλήρωση της αποχώρησης των Συμμάχων, ο Δρ. Αντνάν Μπέης (Adnan Bey), εκπρόσωπος του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών στην Κωνσταντινούπολη, υπέδειξε στον Ναύαρχο Bristol ότι αναμενόταν η αναχώρηση και των αμερικανικών πολεμικών πλοίων. Στα τέλη της Συμμαχικής κατοχής μόνο τα«USS Scorpion», «USS Denebola», «USS Litchfield» και «USS Lawrence» βρίσκονταν στην Κωνσταντινούπολη - τα άλλα αντιτορπιλικά είχαν σταλεί να πλεύσουν στο Αιγαίο, για να αποφύγουν οποιαδήποτε αμηχανία [ή πολιτική δυσφορία]μπορούσε να προκαλέσει η παρουσία τους. Στις 4 Οκτωβρίου, δύο μέρες πριν εισέλθουν οι Τούρκοι στην Κωνσταντινούπολη, τα τελευταία πλοία διατάχθηκαν να αποπλεύσουν. Τα δύο αντιτορπιλικά στάλθηκαν στον Διοικητή των Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ, στην Ευρώπη(Commander, Naval Forces, Europe).

Στη συνέχεια, από σεβασμό στα αισθήματα των Τούρκων, οι ναυτικές μας δραστηριότητες στην Κωνσταντινούπολη μειώθηκαν πολύ. Μετά από εισήγηση που κοινοποιήθηκε από τον Bristol στα τέλη Οκτωβρίου 1923, ότι η χρήση της ναυτικής βάσης στην Κωνσταντινούπολη θα διακοπεί, έλαβε χώρα μία διάσκεψη μεταξύ εκπροσώπων του Υπουργείου Ναυτικών και του Υπουργείου Εξωτερικών [των ΗΠΑ]. Σ' αυτήν αποφασίστηκε ότι μία μοίρα έξι (6) αντιτορπιλικών, ένα περιπολικό και το «USS Scorpion» θα δρούσαν στην περιοχή, ως Ναυτική Μοίρα των ΗΠΑ στην Ανατ. Μεσόγειο(U.S. Naval Detachment, Eastern Mediterranean) και ότι η κατάσταση θα επανεξεταζόταν σε έξι μήνες. Επιθυμώντας τη συνέχιση της υπηρεσίας των πλοίων του πολεμικού ναυτικού στην Ανατ. Μεσόγειο, το ΥΠΕΞ επηρεάστηκε από τις συνθήκες στην Ελλάδα, την Αίγυπτο και τα εδάφη που είχαν τεθεί υπό εντολή [κηδεμονίας απο την ΚτΕ, Mandated Territories] της Μέσης Ανατολής.

Η ΝαυτικήΜοίρα των ΗΠΑ στην Ανατολική Μεσόγειο συγκροτήθηκε στις 6 Νοεμβρίου 1923.

Η ναυτική βάση ανεφοδιασμού στην Κωνσταντινούπολη καταργήθηκε και τα πλεονάζοντα αποθέματα μεταφέρθηκαν στις ΗΠΑμε τα πλοία [υποστήριξης] «Bridge»και «Denebola». Ωστόσο, το κτήριο της βάσης διατηρήθηκε για την αποθήκευση ανταλλακτικών του «USS Scorpion», (το οποίο επρόκειτο να διατηρηθεί για χρήση από τον Ναύαρχο), για σκοπούς στάθμευσης των υπηρεσιακών αυτοκινήτων, ταχυδρομείουτης μοίρας και ως χώρος γραφείου. Την άνοιξη του 1924 οι πολιτικές συνθήκες στην Εγγύς Ανατολή είχαν σταθεροποιηθεί και με πρόταση του Διοικητή της Μοίρας, τα εναπομείναντα αντιτορπιλικά, αποτελούμενα από τα USS «Bulmer», «Edsall», «McLeish», «McCormick», «Parrott» και «Simpson», έπλευσαν προς τον Διοικητή των Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ στην Ευρώπη, στις 6 Μαΐου. Το ναυτικό επιτελείο του Ναυάρχου Bristol μειώθηκε σύντομα σε τρεις βοηθούς. Ο Πλοίαρχος Herburn είχε αποσπαστεί πρόσφατα ως αρχηγός του επιτελείου και ο βοηθός αρχηγού του επιτελείου, Πλωτάρχης ThomasC. Kinkaid, συνέχισε την υπηρεσία του μέχρι το καλοκαίρι.

Για περισσότερα από τρία ακόμη έτη ο Ναύαρχος Bristol παρέμεινε στην Κωνσταντινούπολη ως Ύπατος Αρμοστής των ΗΠΑ, ασκώντας διπλωματικά καθήκοντα. Αν είχε επικυρωθεί η συνθήκη με την Τουρκία του 1923, θα είχε αντικατασταθεί από πρέσβη. Τον Δεκέμβριο του 1923 ο Ναύαρχος διαπραγματεύτηκε συμφωνία με την Τουρκία, για την διευθέτηση εκκρεμών ζητημάτων[βλ. αμερικανικών αξιώσεων]. Το 1925 το ΥΠΕΞ ήταν διατεθειμένο να τον αντικαταστήσει, αλλά ο Πρόεδρος Κάλβιν Κούλιτζ (Calvin Coolidge) του ζήτησε να παραμείνει

στην θέση του, θεωρώντας ότι η επιρροή και η εμπειρία του θα ήταν χρήσιμα για τα αμερικανικά συμφέροντα. Αργότερα το ίδιο έτος πραγματοποίησε τη μοναδική του επίσκεψη στις ΗΠΑ, ενώ υπηρετούσε στην Κωνσταντινούπολη. Ο Αντιναύαρχος Roger Welles κατά την διάρκεια μιας επίσκεψης στην Κωνσταντινούπολη το 1926 διαπίστωσε ότι ο Ναύαρχος Bristol ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής, τόσο στους ξένους εκπροσώπους όσο και στους Τούρκους αξιωματούχους και ότι η επιρροή του στους τελευταίους ήταν μεγαλύτερη από κάθε άλλου ξένου εκπροσώπου. Τον Αύγουστο του 1926 ο Πλωτάρχης Webb Trammell, ο οποίος ήταν υπασπιστής του Ναυάρχου για δύο έτη, διορίστηκε στο διπλωματικό του επιτελείο ως Ναυτικός Ακόλουθος στην Τουρκία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία. **Υπό τις οδηγίες του ΥΠΕΞ, ο Ναύαρχος Bristol προχώρησε, τον Φεβρουάριο του 1927, στην ανταλλαγή διπλωματικών διακοινώσεων που προέβλεπαν τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.** Τελικά αντικαταστάθηκε από την θέση του στην Κωνσταντινούπολη τον επόμενο μήνα και του επέτρεψαν να ολοκληρώσει τη ναυτική του σταδιοδρομία με τον κατάλληλο τρόπο. **Η αποστολή του, που αναμενόταν να διαρκέσει για λίγους μόνο μήνες, είχε παραταθεί από τις συνθήκες στην Εγγύς Ανατολή, σε μία περίοδο άνω των οκτώ ετών.** Διάδοχός του στην Τουρκία ήταν ο Πρέσβης Joseph C. Grew.

Η μετέπειτα καριέρα του Bristol στο Ναυτικό περιελάμβανε δύο σημαντικές θέσεις. Από το 1927 έως το 1929 υπηρέτησε ως Αρχηγός (Στόλαρχος) του Αμερικανικού Ασιατικού Στόλου (Commander-in-Chief, U.S. Asiatic Fleet) με τον βαθμό του Ναυάρχου, έχοντας ως ναυαρχίδα το καταδρομικό USS Pittsburgh. Για τα επόμενα τρία έτη υπηρέτησε ως μέλος και αργότερα ως Πρόεδρος του Γενικού Ναυτικού Συμβουλίου (General Board), ασχολούμενος με ζητήματα ανώτατης ναυτικής στρατηγικής και πολιτικής. Μετά τη συνταξιοδότησή του το 1932 ασχολήθηκε με ιδιωτικές επιχειρήσεις στην Ουάσιγκτον, μέχρι τον θάνατό του το 1939.

Για τις υπηρεσίες του Ναυάρχου Bristol, ο Υπουργός Εξωτερικών, Charles Evans Hughes, έγραψε: «Η επιτυχία και τα επιτεύγματα του Ναυάρχου Bristol στην εκπροσώπηση των αμερικανικών συμφερόντων στην Τουρκία σε μία μακρά και δύσκολη περίοδο ήταν σημαντική και με ιδιαίτερη ικανοποίηση επιβεβαιώνω αυτό που πρέπει ήδη να είναι γνωστό στο Υπουργείο σας, ότι ο διακεκριμένος αυτός αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού υπηρέτησε και ως διπλωμάτης με εξίσου ξεχωριστή επιτυχία».

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ

Το κείμενο αυτό θεωρείται πολύ σημαντικό, καθώς:

Α. Περιέχει πολλές πληροφορίες και λεπτομέρειες, για την παρουσία και την δράση του Αμερικανικού ΠΝ και γενικότερα των ΗΠΑ, αρχικά στην οθωμανική αυτοκρατορία και στη συνέχεια στην Τουρκία, την περίοδο 1919-1924,

Β. Περιγράφει αναλυτικά, την (σταδιακή) οργάνωση της αποστολής των ΗΠΑ στην Κωνσταντινούπολη και ειδικότερα των αμερικανικών πολεμικών πλοίων,

Γ. Εκθέτει συνοπτικά, την άθλια κατάσταση, που βρισκόταν η ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου και της Εγγύς Ανατολής μετά από χρόνια πολέμου,

Δ. Ενημερώνει για την παρασχεθείσα πολλαπλή βοήθεια, των αμερικανικών οργανώσεων και του αμερικανικού λαού, στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου και της Εγγύς Ανατολής,

Ε. Διευκρινίζει ότι οι ΗΠΑ δεν συμμετείχαν στην ήττα και την κατοχή της Τουρκίας [Οθωμανικής αυτοκρατορίας], και αν με το ξέσπασμα του πολέμου μεταξύ των ΗΠΑ και της Γερμανίας τον Απρίλιο του 1917, οι Οθωμανοί υπό την πίεση των Γερμανών διέκοψαν τις διπλωματικές σχέσεις τους, δεν κηρύχθηκε ποτέ πόλεμος μεταξύ των δύο χωρών,

ΣΤ. Αιτιολογεί και δικαιολογεί εν μέρει, την φιλοαμερικανική στάση των Τούρκων,

Ζ. Ενημερώνει για τις προβληματικές αμερικανο-τουρκικές σχέσεις μετά το 1922, οι οποίες τελικά ομαλοποιήθηκαν μόλις το 1927, με την διαμεσολάβηση του Bristol,

Η. Επιβεβαιώνει τον κρίσιμο ρόλο της Βρετανίας και του πετρελαίου στην ευρύτερη περιοχή, αναγράφοντας: «[η Βρετανία] ολοκληρώνοντας τις σφαίρες επιρροής της στην Οθωμανική αυτοκρατορία, στράφηκε στα κοιτάσματα πετρελαίου της Μοσούλης στην βόρεια Μεσοποταμία και, μετά την κατάρρευση των Ρώσων στα σύνορα του Καυκάσου, στο Μπακού, αναλαμβάνοντας και τον σιδηρόδρομο από εκείνο το μέρος προς το Μπατούμι, λιμάνι στον Εύξεινο Πόντο»,

Θ. Προδίδει το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για τις εξελίξεις στη μπολσεβίκικη Ρωσία,

Ι. Παρουσιάζει και καταδεικνύει τις μεθόδους, επιλογών, αποφάσεων, εκτέλεσης, της υπεράσπισης των συμφερόντων μιας Μεγάλης Δύναμης της εποχής,

Κ. Αναδεικνύει τον σπουδαίο ρόλο του Πολεμικού της Ναυτικού, στην επίτευξη των αποφάσεων της, εφόσον γεωγραφικά οι ΗΠΑ βρίσκονται πολύ μακριά από τον χώρο της Εγγύς Ανατολής,

Λ. Αποδεικνύει το υπέρτερο των συμφερόντων μιας Μεγάλης Δύναμης της εποχής, έναντι των συναισθημάτων της κοινής γνώμης,

Μ. Παραλείπει τις γενοκτονίες και τις σφαγές των χριστιανικών κοινοτήτων στην Οθωμανική αυτοκρατορία και τους αγώνες τους ενάντια στον τουρκικό εθνικισμό,

Ν. Δεν αναφέρει παραδόξως οτιδήποτε, σχετικά με τη συνεργασία των Μπολσεβίκων με τον Κεμάλ,

Ξ. Παραβλέπει τις αντιδράσεις στις ΗΠΑ, τις επικρίσεις Αμερικανών ιεραποστόλων για τη στάση του Bristol στη μεταχείριση των χριστιανικών μειονοτήτων, τις αμφισβητήσεις για την αμερόληπτη συμπεριφορά του στις επί- μέρους εθνότητες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Για παράδειγμα καταγράφει ότι ο Bristol επέστρεψε τον Καύκασο στις αρχές του καλοκαιριού του 1919, πεπεισμένος ότι οι δημοκρατίες που είχαν διαμορφωθεί εκεί κατά την διάρκεια του πολέμου, έπρεπε να παραμείνουν μέρος της Τουρκίας και ότι από εθνική άποψη δεν υπήρχε κάτι, όπως η Αρμενία,

Ο. Μεταδίδει μεταξύ άλλων για τον Bristol, ότι αναγνώρισε την Ελληνική «κατοχή» ως μη-πολιτική και περιττή και ανέφερε ότι η αμερικανική συμμετοχή, αν και περιορισμένη, είχε καταστροφική επίδραση στην επιρροή των ΗΠΑ στους Τούρκους και ότι λιγότερο πρόθυμα οι Σύμμαχοι συναίνεσαν το 1920 στην Ελληνική «κατάληψη» της Ανατ. Θράκης. Πρόσθετα σε επιστολές του προς τις ΗΠΑ, ο Ναύαρχος συμβούλευσε κατά του διαμελισμού της Τουρκίας. Αντίθετα, πίστευε ότι η λύση του προβλήματος της Εγγύς Ανατολής βρισκόταν στην ανάπτυξη καλής διακυβέρνησης για όλες τις φυλές, στην ελευθερία της θρησκείας και στην καθολική εκπαίδευση. Ήταν φιλικός με τους Τούρκους Εθνικιστές, γιατί πίστευε (;) ότι θα παρείχαν αυτά τα πράγματα,

Π. Εμφανίζει γενικά τους Έλληνες, όχι ως συμμάχους των ΗΠΑ, νικητές του Μεγάλου Πολέμου έναντι των Οθωμανών/Τούρκων, αλλά ότι χρησιμοποίησαν σκληρές μεθόδους εναντίον των Τούρκων και αυτό οδήγησε στον διορισμό τον Αύγουστο του 1919, μιας Διεθνούς Επιτροπής Έρευνας για την Ελληνική «κατοχή» της Σμύρνης, της οποίας ο Bristol ήταν μέλος εκ μέρους των ΗΠΑ και πρόεδρός της, καθώς και στην αντίδραση των Τούρκων Εθνικιστών,

Ρ. Αναφέρεται σαφώς σε συγκεκριμένα γεγονότα, αποφεύγοντας αξιολογήσεις και την κριτική για το πρόσωπο, τη στάση, το σημαντικό ρόλο του Mark Bristol, στην εξυπηρέτηση συγκεκριμένων συμφερόντων στην περιοχή. Ωστόσο περιλαμβάνει μία εκτενή και λεπτομερή βιβλιογραφία, στην οποία βασίστηκε ο συγγραφέας του και η οποία αξίζει περαιτέρω διερεύνηση,

Σ. Θέτει νέα ερωτήματα για έρευνα όπως π.χ. για τους περισσότερους από 100.000 Ρώσους πρόσφυγες, τα ογδόντα (80) Ρωσικά πλοία που βρίσκονταν στην Κωνσταντινούπολη και τα πολεμικά πλοία που αποτελούσαν μέρος του παλαιού αυτοκρατορικού Ρωσικού ναυτικού και βρίσκονταν στην Μπιζάρτα [Bizerte] της Τύνιδας³⁹, γιατί οι ΗΠΑ δεν είχαν αναγνωρίσει την

επιστροφή του βασιλιά Κωνσταντίνου στον θρόνο της Ελλάδας, τι ανέφεραν για τα γεγονότα στην ευρύτερη περιοχή, οι Αμερικανοί Πρόξενοι σε Σμύρνη, Βαγδάτη, Βηρυτό, Ιερουσαλήμ, Δαμασκό, Χαλέπι, Σαμψούντα, κ. α.,

Τ. Σε πολλά σημεία του είναι αναλυτικό, με την αναγραφή λεπτομερειών και τη μετάδοση στοιχείων και δεδομένων, αλλά σε άλλα συγκεκριμένα ζητήματα, (π.χ. καταστροφή Σμύρνης, συνδρομή Ιταλών και Γάλλων στον Κεμάλ, παράδοση Ανατ. Θράκης στους εθνικιστές Τούρκους, κ.α.), είτε είναι συνοπτικό και ατεκμηρίωτο, είτε τα παραβλέπει πλήρως, είτε δεν τα αιτιολογεί,

Υ. Δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 1943 και φέρει σφραγίδα: «COMMAND FILE - WOLRD WAR II», πιθανώς λόγω της ανάγκης επανεξέτασης και προετοιμασίας, επιλογών, αποφάσεων, οργάνωσης των ΗΠΑ, από προγενέστερη εμπειρία, στο πλαίσιο του τέλους του Β΄ΠΠ.

Το συγκεκριμένο κείμενο δείχνει καθαρά ότι από το 1919 ο Mark L. Bristol δεν ήταν απλώς ο διοικητής μίας ναυτικής μοίρας. Στην πράξη λειτουργούσε ως ο ανώτατος πολιτικός, διπλωματικός και ναυτικός εκπρόσωπος των ΗΠΑ στην Τουρκία, με εκτεταμένο δίκτυο πληροφοριών που κάλυπτε ολόκληρη τη Μικρά Ασία, τον Καύκασο, τον Εύξεινο Πόντο και την Εγγύς Ανατολή. Αυτό εξηγεί γιατί οι εκθέσεις και οι αξιολογήσεις του είχαν τόσο μεγάλη βαρύτητα στην αμερικανική πολιτική έναντι της Τουρκίας κατά την περίοδο 1919–1927.

Ενδεικτικά επίσης σημειώνουμε την παρουσία μεγάλου αμερικανικού πολεμικού στόλου στην Εγγύς Ανατολή: (καλοκαίρι 1920): 12 Α/Τ, 3 μετασκευασμένα γιωτ, αριθμός περιπολικών, ενώ το «USSSt. Louis» και άλλα 3 Α/Τ ήταν καθ' οδόν προς την Κωνσταντινούπολη. Μετά την πτώση της Σμύρνης η αμερικανική ναυτική μοίρα ενισχύθηκε πολύ, φθάνοντας τα 20 Α/Τ, με τα οποία ο Ναύαρχος Bristol μπόρεσε να διατηρήσει επαρκή εφεδρεία στην Κωνσταντινούπολη και να πραγματοποιεί τακτικές επισκέψεις στα μεσογειακά λιμάνια της Ανατολίας, της Συρίας και της Παλαιστίνης, στα λιμάνια του Πόντου και στον Πειραιά. Θεωρούμε ότι οι λόγοι είναι προφανείς και σίγουρα δεν αφορούσαν μόνο ή κυρίως, στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, στη συνδρομή σε πρόσφυγες, στην επίδειξη σημαίας.

Πρόσθετα τονίζεται το βάρος και η ποικιλία αρμοδιοτήτων και καθηκόντων, που ανατέθηκαν από τις Μεγάλες Δυνάμεις στα Πολεμικά τους Ναυτικά και σε αξιωματικούς τους, καθώς ισχυρά τμήματα των στόλων τους βρίσκονταν στην περιοχή και καθήκοντα Ύπατου Αρμοστή στην Κωνσταντινούπολη. είχαν ανατεθεί σε ανώτατους αξιωματικούς του ΠΝ, από Βρετανία, Γαλλία και ΗΠΑ, σε εμφανή αντίθεση με την Ελλάδα, η οποία δεν φέρεται να αξιοποίησε όσο ήταν αναγκαίο, τον πολεμικό της στόλο και τα εμπορικά της πλοία, απέναντι σ' έναν αντίπαλο που δεν διέθετε σχεδόν οτιδήποτε πλεούμενο.

Όσον αφορά ειδικότερα τον Ναύαρχο Bristol, σύμφωνα με τον Υποναύαρχο Bern Anderson USN (ret.), είχε εμφανή επιτυχία στην Τουρκία, κυρίως επειδή προσπαθούσε ανά πάσα στιγμή να είναι δίκαιος με όλους και να εκτελεί τις αρχικές του οδηγίες κατά γράμμα: «Προστατέψτε τα αμερικανικά συμφέροντα και κάντε ό,τι είναι σωστό». Με την δικαιοσύνη και την προθυμία του να αναγνωρίσει με την πρώτη ότι, ο Τούρκος δεν έκανε πάντα λάθος, διαμόρφωσε μία ιδιαίτερη και ευνοϊκή θέση για τον ίδιο και τις ΗΠΑ στην Τουρκία. Το 1921 ο Ναύαρχος αντιμετώπισε διακρίσεις σε βάρος των αμερικανικών επιχειρηματικών συμφερόντων. Αυτό το πρόβλημα περιπλεκόταν από το γεγονός ότι πολλοί από τους «Αμερικανούς» ήταν πολιτογραφημένοι μετανάστες της περιοχής που είχαν επιστρέψει στην Εγγύς Ανατολή. Ο έλεγχος των νόμιμων καταγγελιών τους για τις καταχρήσεις της αμερικανικής υπηκοότητας δεν ήταν πάντα εύκολος. Οι μεροληπτικοί φόροι της Κωνσταντινούπολης, με την υποστήριξη των Ευρωπαίων Συμμάχων, ήταν επίσης ένα επώδυνο σημείο. Οι φόροι κατανάλωσης στράφηκαν κατά των αμερικανικών αγαθών. Ένας τέτοιος φόρος στο αλεύρι, για παράδειγμα, έφερε μεγάλες δυσκολίες στους «Τούρκους» καταναλωτές. Μέσω της στάσης του για δικαιοσύνη προς όλους, ο Bristol κέρδισε σταδιακά την εμπιστοσύνη και το σεβασμό των Εθνικιστών, και αυτοί, με τη σειρά τους, πείστηκαν ότι οι ΗΠΑ, τουλάχιστον, δεν είχαν εδαφικά σχέδια για την Τουρκία. Τα αντιτορπιλικά και τα άλλα πλοία του συμμετείχαν ως επί το πλείστον σε θελήματα ελέους, βοηθώντας στην διανομή των προμηθειών βοήθειας και στην εκκένωση των προσφύγων. Παρέχοντας υπηρεσίες μεταφοράς, ταχυδρομείου και επικοινωνίας για όλους τους νόμιμους Αμερικανούς, αποτέλεσε πραγματικό παράγοντα για την

προστασία και την προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων. Για τις υπηρεσίες του τον επαίνεσαν τρεις Υπουργοί Εξωτερικών: Lansing, Hughes και Kellogg. Σε μία προσωπική επιστολή εκτίμησης τον Ιούνιο του 1927, ο Πρόεδρος Coolidge χαρακτήρισε την επιτυχία του «αξιοσημείωτη στα χρονικά της αμερικανικής διπλωματίας». Αυτή η επιτυχία αποτελεί ένα κεφάλαιο στην ιστορία του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ, το οποίο μπορεί να το υπενθυμίζει με μεγάλη υπερηφάνεια⁴⁰.

Από την άλλη, ο Bristol θεωρούσε τα επιχειρηματικά συμφέροντα των ΗΠΑ πιο σημαντικά από τις φρικαλεότητες που διέπρατταν εκείνη την εποχή οι κεμαλιστές. Τα πολεμικά του ημερολόγια είναι γεμάτα με συνομιλίες που είχε με επιχειρηματίες όλων των ειδών, συμπεριλαμβανομένων ανθρώπων από την «Standard Oil Company», ναυτιλιακούς πράκτορες, εμπόρους και άλλους, που αναζητούσαν επιχειρηματικές ευκαιρίες στην Τουρκία. Κατέληξε νωρίς στο συμπέρασμα ότι οι Εθνικιστές παρείχαν την καλύτερη ευκαιρία για να ευημερήσει το εμπόριο μεταξύ ΗΠΑ και Τουρκίας⁴¹.

Η μελέτη του φιλοτουρκισμού (ή της φιλοκεμαλικής στάσης) του Αμερικανού Υπατου Αρμοστή στην Κωνσταντινούπολη, Υποναυάρχου Mark Lambert Bristol (Μαρκ Μπρίστολ), βασίζεται σε ένα πλούσιο σώμα πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. Ο Bristol θεωρείται από την ελληνική και αρμενική ιστοριογραφία ως ένας από τους βασικότερους υποστηρικτές του εθνικιστικού κινήματος του Μουσταφά Κεμάλ, καθώς έθετε τα αμερικανικά οικονομικά συμφέροντα (πετρέλαιο, εμπόριο) πάνω από τα ανθρωπιστικά ζητήματα των χριστιανικών μειονοτήτων.

Πηγή: <https://www.cambridge.org/core/journals/international-journal-of-middle-east-studies/article/abs/admiral-mark-l-bristol-an-opendoor-diplomat-in-turkey/0D3199D36D33D6DF54D88E23D5AEB4CB>

Ακολουθούν οι κυριότερες πηγές και αρχεία όπου τεκμηριώνεται η δράση και η στάση του:

Πρωτογενείς Πηγές & Αρχεία (Primary Sources)

-The Mark L. Bristol Papers (Library of Congress): Πρόκειται για το προσωπικό και επίσημο αρχείο του Μπρίστολ που φυλάσσεται στο Τμήμα Χειρογράφων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου των ΗΠΑ. Περιλαμβάνει εκατοντάδες σελίδες από το Πολεμικό του Ημερολόγιο (War Diaries), επιστολές και εκθέσεις (1919–1927). Εκεί αποτυπώνεται καθαρά η δυσπιστία του προς τις ελληνικές/αρμενικές αναφορές και η πεποίθησή του ότι πρέπει να δοθεί ευκαιρία στους Τούρκους.

Πηγή: <https://tile.loc.gov/storage-services/service/gdc/gdcfindingaidpdfs/ms013044/ms013044.pdf>

-Foreign Relations of the United States (FRUS): Οιεπίσημοιτόμοιτουδιπλωματικούαρχείουτου State Department (κυρίωςτωνετών 1919–1923). Οι αναφορές του Bristol προς την Ουάσινγκτον δείχνουν τη συστηματική προσπάθειά του να αποτρέψει την αμερικανική εμπλοκή υπέρ των Ελλήνων και να προωθήσει την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάνης με την Τουρκία.

Πηγή: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1922v02/d850>

-Η Έκθεση της Διασυμμαχικής Ανακριτικής Επιτροπής για την Κατάληψη της Σμύρνης (1919): Ο Μπρίστολ προήδρευσε της επιτροπής που διερεύνησε τα επεισόδια κατά την απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη. Η τελική έκθεση ήταν εξαιρετικά επικριτική προς την Ελλάδα και χρησιμοποιήθηκε από την τουρκική πλευρά ως διπλωματικό όπλο.

Πηγή: <https://ohio5.contentdm.oclc.org/digital/collection/kingcrane/id/2359/>

- The Papers of George Horton: Ο George Horton, τότε Πρόξενος των ΗΠΑ στη Σμύρνη και ένθερμος φιλέλληνας, βρισκόταν σε διαρκή ιδεολογική και διπλωματική σύγκρουση με τον Μπρίστολ. Στο περίφημο βιβλίο του The Blight of Asia (1926) αλλά και στις επιστολές του, ο Horton κατηγορεί ανοιχτά τον Bristol για συγκάλυψη των τουρκικών ωμοτήτων χάριν των επιχειρηματικών συμφερόντων.

Πηγή: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/deltiokms/article/view/2419>

Ελληνική Βιβλιογραφία & Μελέτες

- «Δυο όψεις της Αμερικάνικης πολιτικής: Ο ναύαρχος Bristol και ο πρόξενος Horton»

Εξαιρετική επιστημονική μελέτη (διαθέσιμη στο eJournals του ΕΚΤ), η οποία αναλύει τη σύγκρουση των δύο ανδρών και πώς ο Μπρίστολ εκπροσωπούσε τη μερίδα που επεδίωκε την εύνοια της κεμαλικής ηγεσίας.

Πηγή: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/deltiokms/article/view/2419>

- Αρχείο Μικρασιατικών Σπουδών & Δελτία ΚΜΣ: Στα δελτία του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών υπάρχουν εκτενείς αναφορές και μεταφράσεις εγγράφων που αναδεικνύουν τη λογοκρισία που επέβαλλε ο Μπρίστολ στους Αμερικανούς δημοσιογράφους για να μην μαθαίνεται η αλήθεια για τις διώξεις των χριστιανών.

Πηγή: <https://www.greek-genocide.net/index.php/overview/other/admiral-mark-bristol-and-the-greek-genocide>

Διεθνής & Σύγχρονη Βιβλιογραφία

- Hakan Özoğlu – "The Decline of the Ottoman Empire and the Rise of the Turkish Republic: Observations of an American Diplomat, 1919–1927":

Οσυγγραφέας αναλύει τις εκθέσεις του Μπρίστολ, επισημαίνοντας ότι είχε μια σαφώς πιο φιλοτουρκική και φιλομουσουλμανική οπτική σε σχέση με τους Ευρωπαίους διπλωμάτες, θέτοντας τις βάσεις για τη μετέπειτα στρατηγική συμμαχία ΗΠΑ-Τουρκίας.

Πηγή: <https://turkeybooktalk.com/2022/01/18/hakan-ozoglu-on-mark-bristol-and-the-founding-of-us-turkey-ties-in-the-20th-century/>

- Peter Michael Buzanski – "Admiral Mark L. Bristol and Turkish-American Relations, 1919-1922":

Μια κλασική διδακτορική διατριβή (University of California, Berkeley) που επικεντρώνεται στο πώς ο Μπρίστολ διαμόρφωσε τις σχέσεις με τους Εθνικιστές του Κεμάλ.

Πηγή: https://books.google.gr/books/about/Admiral_Mark_L_Bristol_and_Turkish_Amer.html?id=5mtKAQAAMAAJ&redir_esc=y

- Ψηφιακό Παρατηρητήριο "Greek Genocide Resource Center": Στην ειδική ενότητα για τον Ναύαρχο Bristol και την Ελληνική Γενοκτονία, συγκεντρώνονται πηγές που αποδεικνύουν πώς ο Μπρίστολ ασκούσε λογοκρισία (censorship) στις ανταποκρίσεις για τις σφαγές στην Ανατολία προκειμένου να προστατεύσει την εικόνα της νέας Τουρκίας.

Πηγή: <https://www.greek-genocide.net/index.php/overview/other/admiral-mark-bristol-and-the-greek-genocide>

Βιβλιογραφία Henry P. Beers

Πηγές χειρογράφων [Manuscript Sources]

Γραφείο Υπουργείου Ναυτικών [Office of the Secretary of the Navy]

Γενικό Αρχείο [General File]

Από αυτό το αρχείο χρησιμοποιήθηκαν κυρίως τα ακόλουθα αρχεία για τα έτη 1918-1926, αποτελούμενα από αλληλογραφία, υπομνήματα, εκθέσεις και αποστολές, τα περισσότερα από τα οποία προέρχονταν από το αρχηγείο του Ναυάρχου Bristol: 7024 Russia, 252 Turkey, 28856 U.S. Naval Forces Operating in European Waters, including material received from Admiral Bristol.

Τα πιο σημαντικά έγγραφα που βρέθηκαν μεταξύ των προαναφερθέντων αρχείων ήταν τα ακόλουθα:

- Bristol, Mark L. Brief Review of Naval Activities under this Command.

To Secretary of the Navy, Oct. 6, 1920. 9 p. SO File 28656-614:3.

- U. S. Naval Detachment in Turkish Waters, Commander. Annual Report to Commander, Naval Forces, Europe, Aug. 21, 1923. 11 p. SO File 28856-724.

- Bristol, Mark L. Personal letter to Secretary of the Navy, Edwin Denby, Nov. 22, 1923. 10 p. SO File 8252-158:7.

- U. S. Naval Detachment, Eastern Mediterranean. Annual Report to Commander, Naval Forces, Europe, July 16, 1924. 7 p. SO File 28856-733.

- Γραφείο Ναυτικών Μητρώων και Βιβλιοθήκης [Office of Naval Records and Library] Subject File WT-Turkey, 1918-1927.

Αυτός ο φάκελος αποτελείται κυρίως από έγγραφα που έχουν ληφθεί από τα αρχεία του αρχηγείου του Ναυτικού Αποσπάσματος των ΗΠΑ στα τουρκικά ύδατα και από άλλο υλικό που προέρχεται

από τον Γενικό Φάκελο του Γραφείου του Υπουργείου Ναυτικών. Τα έγγραφα είναι παρόμοια με αυτά του Γενικού Φακέλου του Γραφείου του Υπουργείου Ναυτικών που περιγράφηκαν προηγουμένως. Περιέχει ωστόσο πολύ υλικό, που δεν έχει αντιγραφεί σε αυτό το αρχείο.

Σημαντικά έγγραφα που βρέθηκαν σε αυτό το αρχείο περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Bristol, Mark L. Letter to Admiral Benson, July 12, 1919. 6 p. ONRL: WT-Bristol Rear Admiral—Personal Correspondence.
- Bristol, Mark L. The Operations of the U.S. Naval Forces Operating in Near Eastern Waters; Memorandum to Secretary of the Navy, Feb. 20, 1920 9 p. ONRL; WT-Operations of U.S. Naval Forces in Near Eastern Waters.
- Bristol, Mark L. Letter to Admiral Sims, May 5, 1920. 7 p. ONRL: WT-Bristol, Rear Admiral Mark L. —Personal Correspondence.
- Bristol, Mark L. Letter to Secretary of Navy on Duty performed by Rear Admiral Mark L.-Bristol, U. S. Navy since Obtaining Present Rank, July 18, 1920. 5 p. ONRL: WT-Bristol, Rear - Admiral Mark L. —Personal Correspondence.
- Bristol, Mark L. The Situation Abroad; Lecture Delivered at the Naval War College, Newport, R. I. , Nov. 20, 1925. 33 p. ONRL: WT-War Diary, July-Dec. 1925.
- Dayton, J. H. Capt. Senior Naval Officer Present, U. S. Naval Forces, U.S. *Arizona*. Smyrna, Asia Minor. Greek Occupation of Smyrna. Asia Minor—report of—to date. May 18, 1919s 6 p. ONRL: WT-Smyrna—Conditions in.
- Hepburn, A. J. Capt. Report upon Smyrna to Commander, U.S. Naval Detachment in Turkish Waters, Sept. 25, 1922. 46 p. ONRL: WT-Smyrna Disaster, Sept. 1922.
- War Diary, March 1920-Dec. 1925.
 - Microfilm copies recently made by the Navy Department.
 - Weekly Reports, Feb. 1919-Way 1921.
 - Microfilm copies recently made by the Navy Department.
- Γραφείο Ναυτικού Προσωπικού [Bureau of Naval Personnel]
 - Log books of the *Arizona*, *Nahma*, *St. Louis*, *Scorpion*, 1919-1920.
 - Officer's Record of Mark L, Bristol. file No. 3153.
 - Officer's Record of Lyman A. Cotten. File No. 2022.
- Office of the Judge Advocate General.
 - Naval Examining Board Record of Marie L. Bristol.

Interviews [Συνεντεύξεις]

-Heck, Levis. 9 Ιουνίου 1943. Ο κ. Heck ήταν Γραμματέας στην Αμερικανική Πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη πριν από τον πόλεμο, παρέμεινε εκεί κατά την διάρκεια του πολέμου μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1918 και υπηρέτησε ως Επίτροπος των ΗΠΑ από τον Δεκ. 1918 έως τον Απρίλιο του 1919. Κατά την περίοδο 1920-1923 ταξίδεψε πολύ στην Εγγύς Ανατολή, εν μέρει με αμερικανικά αντιτορπιλικά, εκπροσωπώντας μία αμερικανική επιχειρηματική εταιρεία και από το 1923-1933 ασχολήθηκε με επιχειρήσεις στην Τουρκία. Πλέον απασχολείται στον Οργανισμό «Coast and Geodetic Survey». Ο κύριος Heck διάβασε το χειρόγραφο.

-Leavitt, Arthur H. 7 και 9 Ιουνίου 1943. Ο κ. Leavitt ήταν Βοηθός Γραμματέας στην Κωνσταντινούπολη πριν από τον πόλεμο και στη συνέχεια ασχολήθηκε με μία βρετανική εταιρεία εκεί. Τώρα είναι Προϊστάμενος του Τμήματος Αρχείων του Τμήματος Εμπορίου, των Εθνικών Αρχείων. Ο κύριος Leavitt διάβασε το χειρόγραφο.

Δημοσιευμένες Πηγές [Published Sources]

- American Military Mission to Armenia. *Conditions in the Near East; Report of the American-Military Mission to Armenia*, by Maj. Gen. James G. Harbord, U. S. Army. April 13, 1920. 66 Cong., 2 sess., *Senate Document* 266. 44 p. Serial 7671.
- American National Red Cross. Annual Report, 1919/1920-1924/1925. [Washington, 1929-1926?]

- American Relief Administration. . . . *Report. . . of the Disposition of Certain Supplies for the Relief of the Famine-Stricken People of Russia*. Feb. 19, 1923. 67th Cong., 4th sess., *Senate Document* 307.8 p. Serial 8171.
- Amory, Helen, *The Russia that I Knew: Odessa, 1895-1930*. London, 1932.
- Bachhofer, C. E. *In Denikin's Russia and the Caucasus, 1919-1920*. London, 1921.
- Banns, F. Lee. *Europe since 1914*. N. Y., 1932.
- Brawn, E. S. "Saw unofficial Relations with Soviet Russia," *Michigan Law Review* XXII (March 1924), 421-436.
- Coats, W. P. and Coates, Z. J. *Armed Intervention in Russia, 1918-1922*. London, 1935.
- Cunnings, C. K. and Pettit, Z. J. *Russian-American Relations, March 1917-March 1920; Documents and Papers*. N. Y., 1920.
- Doan, V. M. *Soviet Russia, 1917-1933*. N. Y., 1933.
- Denikin, A. I. *The White Army*. London, 1930.
- Dannie, A. L. P. *The Foreign Policies of Soviet Russia*. N.Y., 1924.
- Earle. Edward Mead. "American Missions in the Near East," *Foreign Affairs* VII (April 1929), 398-417.
- Field. Richard S. "A Destroyer in the Near East," *U. S. Naval Institute Proceedings*, LI (Feb. 1925), 246-267 (March 1925), 400-423.
- Fischer, Louis. *The Soviets in World Affairs*. London, 1930. 2 volumes.
- Gordon, Leland James. *American Relations with Turkey, 1830-1930; an Economic Interpretation*. Philadelphia, 1932.
- Graham, Malborne W. "Russian-American Relations, 1917-1933; an Interpretation," *American Political Science Review*, XXVIII (June 1934), 387-409.
- Hack, Lewie. "Constantinople Embassy," *American Foreign Service Journal*, XII (March 1935), 130-134, 166-169, 174-178.
- Hiatt, Walter. "Admiral Bristol, American Naval Diplomat," *Current History*, XXVII (Feb. 1928), 676-680.
- Hodgson, J. E. *With Denikin's Armies*. London, 1932.
- Horton, George. *Recollections Grave and Gay; the Story of a Mediterranean Consul*. Indianapolis, 1927.
- Horton, George. *The Blight of Asia; an Account of the Systematic Extermination of Christian Population by Mohammedans and of the Culpability of Certain Great Powers; with the True Story of the Burning of Smyrna*, Indianapolis, 1926.
- Hyde, Charles Cheney. "Charles Evans Hughes, Secretary of State, March 4, 1921 to March 4, 1925," (*The American Secretaries of State*, vol. X, ed. by Samuel F. Bemis). N. Y., 1929. p. 219-463.
- Howard, H. M. *The Partition of Turkey, a Diplomatic History, 1913-1923*. Norman, 1931.
- Langsam, Halter C. *The World since 1914*. N. Y., 1935.
- Lybyer, Albert H. "America's Missionary Record in Turkey," *Current History* XIX (Feb. 1924), 802-810.
- Near East Relief. *Annual Report of Board of Trustees of Near East Relief; Year ending Dec. 31. 1920*. April 25, 1921. 67th Cong., 1st sess., *Senate Document* 5. 12 p. Serial 7932.
- . *Report of Near East Relief, Year Ending Dec. 31, 1921*; presented by Mr. Lodge, 1922. 67th Cong. 2d Sess., *Senate Document* 192, 29p.
- . *Report of Near East Relief, Year Ending Dec. 31, 1922*; 1923, 67th Cong., 4th sess., *Senate Document* 343.28 p. Serial 8171.
- . *Report of the Near East Relief for the Year Ending Dec. 31, 1923*. April 24, 1924. 68th Cong., 1st sess. *Senate Document* 111.26 p. Serial 8254.
- . *Report to Congress 1924*. N. Y., 1925. 140 p.
- Owen, H. Collinson. "Constantinople Occupied; Landing of the British at Gallipoli and the Golden Horn", *New York Times, Current History. The European War*, XVIII, (Jan. -Feb. -March 1919), 90-93.
- Panaretoff, Stephen. *Near Eastern Affairs and Conditions*. N. Y., 1922.
- Schuman, Frederick L. *American Policy toward Russia since 1917; a Study of Diplomatic History, International Law and Public Opinion*. N. Y., 1928.
- Sousa, Nasim. *The Capitulatory Regime of Turkey; Its History, Origin, and Nature*. Baltimore, 1933.

- Stewart, George. *The White Armies of Russia: a Chronicle of Counter-Revolution and Allied Intervention*. N. Y., 1933.
- Surface, Frank H. and Bland, Raymond L. *American Food in the World War and Reconstruction Period; Operations of the Organizations under the Direction of Herbert Hoover, 1914 to 1924*. - Stanford University, Calif., 1931.
- The Times, London, *The Times History of the War*. London, 1914-1921. 22 vols.
- U. S. Department of State. *Foreign Relations of the United States, 1919-1923*. Washington, 1934-1938.
- U.S. Navy Department. *Navy Directory, 1919-1927*. Washington, 1919-1927.
- U.S. Shipping Board. *Annual Reports, 1919-1924*. Washington, 1919-1924.

Πίνακας1:ΧρονολογικόςΠίνακαςΓεγονότων

ΧΡΟΝΟ-ΛΟΓΙΑ	ΓΕΓΟΝΟΤΑ
9 NOE 1918	Επετράπη στο Scorpion να υψώσει τη σημαία του Το USS Scorpion, ένα μετασκευασμένο γιότ, ήταν το αμερικανικό πλοίο-σταθμός στην Κωνσταντινούπολη για πολλά χρόνια
16 ΔΕΚ1918	Πλήρωμα εφεδρείας έφθασε με το USS Nahma
28 ΙΑΝ 1919	Η Ναυτική Μοίρα των ΗΠΑ στα τουρκικά ύδατα συγκροτήθηκε όταν ο Bristol ύψωσε τη σημαία του στο Scorpion, συγκεντρώνοντας στην ΚΠολη ένα επιτελείο αξιωματικών του USN
πρώτο μέρος 1919	Η ναυτική μοίρα περιελάμβανε 3 μετασκευασμένα γιότ: Scorpion, Noma και Nahma και 4 περιπολικά Τα περιπολικά δραστηριοποιούνταν στην αρχή στα ελληνικά ύδατα σε σχέση με επιχειρήσεις παροχής ανακούφισης, ιδιαίτερα στον Πειραιά Μετά την άφιξη 4 Α/Τ τον Μάιο οι επιχειρήσεις της μοίρας ήταν πιο εκτεταμένες
11 ΜΑΙ 1919	Με εντολή του Προέδρου των ΗΠΑ Wilson, το θωρηκτό Arizona και 4 Α/Τ [Dyer, Gregory, Luce και Manley] έφθασαν στη Σμύρνη Ο Bristol είχε φθάσει εκεί την προηγούμενη μέρα κατά την επιστροφή από ένα ταξίδι στην Βηρυτό με το Nahma Ο κυβερνήτης και ο Ναύαρχος συναντήθηκαν και στις 12, ο Bristol αναχώρησε για ΚΠολη συνοδευόμενος από τα Α/Τ Luce, Gregory και το Stribling που βρίσκονταν στη Σμύρνη για ειδική υπηρεσία Την περίοδο αποβίβασης του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη, το Arizona αποβίβασε μία φρουρά από είκοσι άνδρες, η οποία παρέμεινε στην ακτή μέχρι τις 28 Μαΐου
9 ΙΟΥΝ 1919	Το Arizona συνοδευόμενο από τα Barney και Hazelwood αναχώρησε από τη Σμύρνη για την ΚΠολη, όπου παρέμεινε μόνο ένα σύντομο διάστημα πριν επιστρέψει στις ΗΠΑ
καλοκαίρι 1919	Από την ΚΠολη τα πλοία αποστέλλονταν σε κάθε σταθμό για να ανταπεξέλθουν στις συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά την ανακωχή και την κατοχή της Τουρκίας Μετά τον Ιούνιο του 1919, όταν η μοίρα είχε αυξηθεί σε δύναμη που επέτρεπε την καθιέρωση τακτικής περιπολίας, Α/Τ κατανεμήθηκαν στις ακτές Συρίας και Παλαιστίνης (Μερσίνα και Βηρυτό), Νότιας Ρωσσίας (Σεβαστούπολη), Καυκάσου (Batum), βόρειας ακτής Μ. Ασίας (Σαμψούντα), ενώ περιπολικά κάλυπταν τον κόλπο της Νικομήδειας και τη νότια ακτή της θάλασσας του Μαρμαρά (Μουδανιά) Ένα άλλο Α/Τ στάλθηκε στην Κωσταντζα ή στην Βάρνα στην δυτική ακτή του Εύξεινου Πόντου, για επικοινωνία με Ευρώπη, ΗΠΑ, με πλοία που επιχειρούσαν στον Εύξεινο Πόντο Αυτά τα πλοία ανακουφίζονταν περιοδικά από άλλα πλοία, μία πρακτική που έδινε στους άνδρες την ευκαιρία να επισκεφθούν νέα μέρη και έτσι διατηρούσαν το ηθικό τους
καλοκαίρι 1919	Ένας αξιωματικός του αμερικανικού στρατού, ο Συνταγματάρχης Haskell, διορίστηκε Υπατος Αρμολογίας των Συμμάχων στην Αρμενία Για την επικοινωνία με τον Συνταγματάρχη Haskell, ένα πλοίο βρισκόταν στο Batum
ΑΥΓ 1919	Ενίσχυση από τα Α/Τ Dupont, Tattnall, Cole και Biddle έφθασε στην ΚΠολη Τα πλοία παρέμειναν εκεί μόνο λίγους μήνες, πλέοντας σε κάποιον άλλο σταθμό, σύμφωνα με το σύστημα που ακολουθούσε το Υπουργείο Ναυτικών
	Με πρόταση του Bristol, ο Αντιναύαρχος Newton A. McCully επικεφαλής αξιωματικών και

αρχές 1920	στρατευμένων ανδρών, στάλθηκαν στη Νότια Ρωσσία σε ειδική αποστολή για το ΥΠΕΞ με σκοπό την ενημέρωση της κυβέρνησης για τις εξελίξεις στην περιοχή Η μεταφορά έγινε από σκάφη του Bristol και ένα A/T στάλθηκε στις ακτές της Νότιας Ρωσσίας για να τα βοηθήσει Ο Πλωτάρχης Hamilton V. Bryan αποσπάστηκε από τον Bristol για να υπηρετήσει ως εκπρόσωπος του McCully στην Οδησό. Έπρεπε επίσης να ενημερώνει τον Bristol για τα γεγονότα (Α)
άνοιξη 1920	Τα διπλά καθήκοντα στον Bristol αύξησαν το έργο του και ζήτησε να ορίσει έναν από τους αξιωματικούς του ως αρχηγό του επιτελείου - Αυτό το αίτημα απορρίφθηκε αρχικά
ΜΑΙ 1920	Η προέλαση των Μπολσεβίκων ανάγκασε την εκκένωση του προσωπικού της Ύπατης Αρμοστείας και της Αρωγής της Εγγύς Ανατολής [Near East Relief] από την Αρμενία και τον Καύκασο Αυτό έγινε από το USS Pittsburgh, ναυαρχίδα του Αντιναυάρχου Harry S. Knapp, τότε σε αποστολή στον Εύξεινο Πόντο και το A/T Cole
καλοκαίρι 1920	Η ναυτική δύναμη των ΗΠΑ στην Εγγύς Ανατολή αυξήθηκε σε 12 A/T Τον Οκτώβριο ήταν τα Chattanooga, Scorpion, 9 αντιτορπιλικά και δύο περιπολικά, ενώ το St. Louis και άλλα 3 αντιτορπιλικά ήταν καθ' οδόν προς την Κωνσταντινούπολη Το St. Louis έφθασε στις 19 Οκτωβρίου και υπηρέτησε με τη μοίρα για σχεδόν ένα χρόνο
φθινόπωρο 1920	Μετά από συμφωνία με τους Μπολσεβίκους, οι Τούρκοι κατέλαβαν ξανά την Αρμενία
NOE 1920	(Α) Όταν απειλήθηκε η ήττα του Στρατηγού Wrangel στην Κριμαία, το USS Overton βρισκόταν στη Σεβαστούπολη Μόλις έλαβε μήνυμα από τον McCully, ο Bristol έστειλε τα A/T John D. Edwards, Humphreys, Fox και Whipple στον Εύξεινο Πόντο στην Κριμαία, για χρήση στην εκκένωση Αυτά με τα St. Louis και Long συμμετείχαν με τα αμερικανικά ατμόπλοια Faraby και Navahoe στην εκκένωση των Αμερικανών από Οδησό, Σεβαστούπολη και Νοβοροσίσκ μαζί με Ρώσους πρόσφυγες Μεγάλος αριθμός Ρώσων στρατιωτών και αμάχων προσφύγων μετακινήθηκαν με Ρωσικά πολεμικά και εμπορικά πλοία Μετά την εκκένωση, το ΠΝ των ΗΠΑ βοήθησε στην φροντίδα άνω των 100.000 Ρώσων προσφύγων σε 80 Ρωσικά πλοία στην ΚΠολη Μέχρι το τέλος του 1920, πολλοί είχαν μεταφερθεί στην Bizerte [Τύνιδα] όπου πολεμικά πλοία του παλαιού αυτοκρατορικού Ρωσικού ναυτικού βρίσκονταν εδώ και χρόνια
αρχές 1921	Αφού οι Μπολσεβίκοι είχαν εκδιώξει τους Λευκούς Ρώσους από τη Νότια Ρωσσία, το Υπουργείο Ναυτικών ήθελε να μειώσει τη ναυτική δύναμη στην Εγγύς Ανατολή, αλλά το ΥΠΕΞ δεν θεώρησε ότι ήταν η κατάλληλη στιγμή, καθώς οι συνθήκες εκεί ήταν ακόμα περιπλεγμένες και επρόκειτο να συνεδριάσει το Ανώτατο Συμβούλιο των Συμμάχων
15 ΑΠΡ 1921	Στον Πλοίαρχο Lyman A. Gotten ανατέθηκαν καθήκοντα επιτελάρχη από τον Bristol Σε λιγότερο από ένα έτος μετά τον διαδέχθηκε ο Πλοίαρχος Arthur J. Hepburn - διατήρησε την θέση έως την άνοιξη του 1924
φθινόπωρο 1921	Τα πλοία επανέλαβαν τις επισκέψεις στα Ρωσικά λιμάνια του Εύξεινου Πόντου, όταν η Αμερικανική Διοίκηση Αρωγής πήγε και πάλι σε βοήθεια των πεινασμένων Ρώσων [Μία σοβαρή ξηρασία κατέστρεψε τις καλλιέργειες στην περιοχή του Βόλγα και στα ανατολικά, προκαλώντας καταστροφικό λιμό που τελικά ανάγκασε τους Σοβιετικούς να κάνουν έκκληση για βοήθεια από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ] Σύμφωνα με μία συμφωνία της 20 ^{ης} Αυγούστου 1921 μεταξύ της σοβιετικής κυβέρνησης και της Αμερικανικής Διοίκησης Αρωγής, η διανομή των τροφίμων και άλλων προμηθειών βοήθειας επρόκειτο να διεκπεραιωθεί από την ΑΡΑ Έτσι 200 Αμερικανοί τοποθετήθηκαν επικεφαλής των περιοχών στις οποίες η ζώνη του λιμού διαιρέθηκε Ο Συνταγματάρχης William N. Haskell τοποθετήθηκε επικεφαλής της οργάνωσης που διένειμε όλες τις προμήθειες βοήθειας Η βοήθεια των πλοίων της μοίρας του Bristol παρασχέθηκε για λόγους μεταφοράς, ταχυδρομείου και επικοινωνίας Επειδή οι ΗΠΑ δεν είχαν αναγνωρίσει τη σοβιετική κυβέρνηση, το ΥΠΕΞ γνωμοδότησε ότι κατά γενικό κανόνα τα αμερικανικά πλοία δεν θα έπρεπε να εμφανίζονται στα σοβιετικά λιμάνια, αλλά πρότεινε ότι σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης οι εργαζόμενοι της βοήθειας θα μπορούσαν να μεταφερθούν με αυτά τα πλοία Τον ΣΕΠ το USS Gilmer μετέφερε εργάτες της ΑΡΑ στο Νοβοροσίσκ για να ερευνήσουν τις εγκαταστάσεις εκεί για τον χειρισμό των προμηθειών βοήθειας και παρόμοιες έρευνες έγιναν στην Οδησό, την Θεοδοσία και τη Σεβαστούπολη
	Η άφιξη του πρώτου φορτίου βοήθειας έγινε δεκτή από τους Σοβιετικούς με εγκαρδιότητα Οι αποστολές βοήθειας ξεκίνησαν στα τέλη 1921, έφθασαν στο αποκορύφωμά τους τον Ιούλιο 1922 και στη συνέχεια σταδιακά μειώθηκαν Στην περίοδο αυτή τα A/T της μοίρας έκαναν τακτικές περιπολίες στον Εύξεινο Πόντο, φθάνοντας στην Βάρνα, την Κωσταντζα,

	την Οδησό, την Θεοδοσία, το Νοβοροσίσκ, το Μπατούμι, την Τραπεζούντα, τη Σαμψούντα Στον Καύκασο, οι προμήθειες διανεμήθηκαν από την NearEastRelief, η οποία ήταν ακόμη ενεργή στην περιοχή αυτή Η ΑΡΑ διέκοψε τις δράσεις της τον ΣΕΠ και κατά συνέπεια οι επισκέψεις των πλοίων του ναυτικού διακόπηκαν τον ΝΟΕ Μόλις το 1933 οι ΗΠΑ ανέπτυξαν σχέσεις με την ΕΣΣΔ, μετά την ορκωμοσία του πρώτου Δημοκρατικού Προέδρου μετά τον Α΄ΠΠ
	Τα Α/Τ του Bristol διατηρήθηκαν απασχολημένα κατά το 1922 σε σχέση με τις Ρωσικές δράσεις αρωγής, που μπορούσαν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις μόνο σε ακανόνιστα διαστήματα στα λιμάνια της Μεσογείου Μέσω επαφών στη Μερσίνα, την Βηρυτό και από άλλες πηγές, ο Ναύαρχος ενημερωνόταν για την εξέλιξη του ελληνοτουρκικού πολέμου - Αμερικανικά ΠΠ δεν επισκέπτονταν τα ελληνικά λιμάνια πλέον, αφού οι ΗΠΑ δεν είχαν αναγνωρίσει την επιστροφή του βασιλιά Κωνσταντίνου στον θρόνο της Ελλάδας
ΣΕΠ 1922	Έχοντας αντιληφθεί την πιθανότητα να αναπτυχθεί μία σοβαρή κατάσταση στη Σμύρνη όπου κατέφευγαν Έλληνες στρατιώτες & πρόσφυγες, ο Bristol διέταξε το Litchfield & το Simpson να καταπλεύσουν στο λιμένα της στις αρχές ΣΕΠ 1922 και λίγο αργότερα το Lawrence με υπάλληλους βοήθειας, προμήθειες και τον επιτελάρχη του Πλοίαρχο Herburn Συγκροτήθηκε επιτροπή βοήθειας σε περίπτωση καταστροφών από αμερικανικά ιδρύματα αρωγής και φιλανθρωπίας στην ΚΠολη και ένας εκπρόσωπος με ιατρική μονάδα στάλθηκε στη Σμύρνη Αμερικανοί ναύτες αποβιβάστηκαν εκεί στις 6 ΣΕΠ για να προστατεύσουν ζωές και περιουσίες Αμερικανών Ο τουρκικός στρατός εισήλθε στην πόλη στις 9, και μέσω αυτού που το Bristol θεωρούσε ανεπαρκή αστυνόμευση επέτρεψε να ξεκινήσει μία καταστροφική πυρκαγιά στις 13 Σεπτεμβρίου Υπό τις διαταγές του Πλοίαρχου Herburn, η εκκένωση των Αμερικανών από την πληγείσα πόλη αναλήφθηκε από τις ναυτικές δυνάμεις Μεταφέρθηκαν στην Αθήνα
	Έμεινε η εκκένωση 250. 000 Ελλήνων προσφύγων, οι οποίοι κατά την πυρκαγιά κατέφυγαν στην προκυμαία Μετά από διασκέψεις αξιωματικών του Συμμαχικού Ναυτικού αποφασίστηκε ότι η μόνη λύση ήταν η εκκένωση Μέσω διαπραγματεύσεων του Πλοίαρχου Herburn, ο οποίος ως Αμερικανός αξιωματικός του ναυτικού ήταν λιγότερο μη-δημοφιλής στους Τούρκους από τους αξιωματικούς των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, έγιναν διευθετήσεις με τις τουρκικές αρχές για την εκκένωση των προσφύγων και λήφθηκε άδεια χρήσης Ελληνικών πλοίων που ήταν διαθέσιμα σε κοντινά νησιωτικά λιμάνια Αυτά επιχειρούσαν υπό την διεύθυνση Αμερικανών αξιωματικών του ναυτικού, ανώτερος από τους οποίους μετά τις 16 ΣΕΠ ήταν ο Αντιπλοίαρχος Halsey Powell του Edsall Εκτός από τα ήδη αναφερθέντα Α/Τ, τα Edsall, Parrott και McLeish μοιράστηκαν τα καθήκοντα της εκκένωσης, της φύλαξης αμερικανικών ιδρυμάτων και της διατήρησης μιας περιπολίας στην ξηρά Οι δραστηριότητές τους επεκτάθηκαν και σε άλλα λιμάνια της Μικράς Ασίας στα οποία συνωστίζονταν πρόσφυγες και συνεχίστηκαν για εβδομάδες
	Μετά την πτώση της Σμύρνης η αμερικανική ναυτική μοίρα στα τουρκικά ύδατα ενισχύθηκε πολύ Ο Bristol είχε φόβο ότι μία παρόμοια καταστροφή θα μπορούσε να συμβεί στην ΚΠολη και συνέστησε ενισχύσεις η Μοίρα Α/Τ υπ. αρ. 40, [Bainbridge, Fox, Kilmer, Hatfield, Hopkins και Kane], και η Μοίρα 41, [Barry, Goff, King, McFarland, Overton και Sturtevant], αναχώρησαν από το Hampton Roads στις 2 Οκτωβρίου και έφθασαν στην ΚΠολη στις 22. Ακολούθησαν δύο Α/Τ [Bridge & Denebola] Με 20 Α/Τ ο Bristol μπόρεσε να διατηρήσει επαρκή εφεδρεία στην ΚΠολη και τακτικές επισκέψεις στα μεσογειακά λιμάνια της Ανατολίας, της Συρίας και της Παλαιστίνης, στα τουρκικά λιμάνια του Εύξεινου Πόντου και στον Πειραιά
	Μετά από πρόταση του ΥΠΕΞ, ο Bristol παρακολούθησε την πρώτη σύνοδο του συνεδρίου της Λωζάνης [26/11/1922 – 4/2/1923] με τους πρέσβεις Richard M. Child & Joseph C. Grew Αν και ήταν απλώς «παρατηρητές», είχαν σημαντικό μέρος στην διαδικασία Κατά την απουσία του Ναυάρχου από την ΚΠολη, ο Frederic R. Dolbeare ενήργησε ως Ύπατος Αρμοστής, ενώ ο Πλοίαρχος Herburn ανέλαβε την διοίκηση της ναυτικής μοίρας Ο Αντιναύαρχος Andrew T. Long, ο οποίος είχε γίνει διοικητής των Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ στην Ευρώπη τον ΑΥΓ, έφθασε στην ΚΠολη με το Pittsburgh, πριν από την αναχώρηση του Bristol και έμεινε μέχρι τον Μάιο 1923 Όλα τα Α/Τ ήταν υπό τις διαταγές του Πολλά ξένα ΠΠ ήταν επίσης αγκυροβολημένα στον Βόσπορο γιατί η κατάσταση ήταν ακόμα τεταμένη Ο Ναύαρχος Long εξέδωσε διαταγές τον Δεκέμβριο για την εκκένωση Αμερικανών και αμερικανικών δυνάμεων από την ΚΠολη σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης
	Καθόλη την διάρκεια των περισσότερων διαπραγματεύσεων στη Λωζάννη, η δύναμη 20 αμερικανικών Α/Τ παρέμενε σε τουρκικά ύδατα, αν και, όπως τόνισε ο Αρχηγός Ναυτικών Επιχειρήσεων, η διατήρηση τόσων πολλών ήταν σοβαρή πίεση στους πόρους του στόλου Ο Ναύαρχος Long ανέφερε ότι η κατάσταση εξακολουθούσε να είναι λεπτή στα τέλη ΝΟΕ

	1922 και πιθανόν να γινόταν σοβαρή εάν συνέβαινε ένα διάλειμμα στη Λωζάννη Η διάσκεψη πράγματι διακόπηκε στις αρχές ΦΕΒ και ο Bristol επέστρεψε στην ΚΠολη, αλλά όταν οι διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν ξανά στη Λωζάννη τον ΑΠΡ, ο Ναύαρχος δεν επέστρεψε Με την έγκριση του ΥΠΕΞ 6 Α/Τ [Bainbridge, Hopkins, Kane, McFarland, Overton και Sturtevant] στάλθηκαν στην πατρίδα τους τον Μάιο και μία άλλη ισάριθμη ομάδα [Barry, Fox, Gilmer, Goff, Hatfield και King] αναχώρησε τον Ιούλιο Τον προηγούμενο μήνα το Pittsburgh έφυγε επίσης για να επισκεφθεί άλλα Ευρωπαϊκά λιμάνια Έμειναν στη συνέχεια 8 Α/Τ δεδομένου ότι η τουρκο-αμερικανική συνθήκη ήταν υπό διαπραγμάτευση και ότι οι Σύμμαχοι δεν είχαν ακόμη εκκενώσει την ΚΠολη, αυτά τα σκάφη παρέμειναν στον σταθμό για λίγο ακόμη
	Η ΚΠολη επρόκειτο να αποδοθεί στην Τουρκία, τα Στενά [Straits] έπρεπε να αποστρατικοποιηθούν και να ανοίξουν σε όλα τα έθνη, σύμφωνα με τις συμβάσεις της Λωζάνης Η εκκένωση της ΚΠολης ξεκίνησε στις 04/08/1923, την επομένη της λήψης της είδησης της επικύρωσης της Συνθήκης της Λωζάνης από την Τουρκική Μεγάλη Εθνοσυνέλευση στην Άγκυρα και ολοκληρώθηκε χωρίς ενόχληση στις 2/10 με την αναχώρηση του Στρατηγού Harrington, Γενικού Διοικητή των Συμμάχων και των τελευταίων συμμαχικών στρατευμάτων Πριν από την ολοκλήρωση της αποχώρησης των Συμμάχων, ο Δρ. Αντνάν Μπέης, εκπρόσωπος του Τούρκου ΥΠΕΞ στην ΚΠολη, υπέδειξε στον Bristol ότι αναμενόταν η αναχώρηση των αμερικανικών πλοίων - μόνο τα Scorpion, Denebola, Litchfield και Lawrence βρίσκονταν στην ΚΠολη - τα άλλα Α/Τ στάλθηκαν να πλεύσουν στο Αιγαίο για να αποφύγουν οποιαδήποτε αμηχανία μπορούσε να προκαλέσει η παρουσία τους Στις 4/10, δύο μέρες πριν εισέλθουν οι Τούρκοι στην Πόλη, τα τελευταία πλοία διατάχθηκαν να αποπλεύσουν, τα δύο Α/Τ στάλθηκαν στον Διοικητή των Ναυτικών Δυνάμεων των ΗΠΑ στην Ευρώπη
	ΠΠ του USN στην ευρύτερη περιοχή της Ανατ. Μεσογείου, 1919-1924: 3 μετασκευασμένα γιότ: Scorpion, Noma και Nahma, 4 περιπολικά, με αρ. 82, 128, 129 και 215, θωρηκτό Arizona,καταδρομικό Pittsburgh 40Α/Τ τα: Bainbridge, Barney, Barry, Biddle, Bulmer, , Chattanooga, Childs, Cole, , Dupont, Dyer, Edsall, Fox, Gilmer, Goff, Gregory, Hazelwood, Hatfield, Hopkins, Humphreys, James, JohnD. Edwards, Kane, Kilmer, King, Lawrence, Litchfield, Long, Luce, Manley, McFarland, McLeish, Overton, Parrott, Reuben, St. Louis, Sands, Simpson, Stribling, Sturtevant, Tattnell, Whipple, Williamson 2 πλοίαυποστήριξηςαντιτορπλικών (destroyer tenders), Denebola και Bridge 2 ατμόπλοια, Faraby, Navahoe

Πηγή: ο συγγραφέας, επιλογή οι επιμελητές

Σημειώσεις Επιμελητών

¹Dr. HenryP. Beers, (June 1943). «U.S.NAVAL DETACHMENT IN TURKISH WATERS, 1919-1924», Administrative Reference Service Report No.2 - Under the Supervision of
-Dr. R.G. Albion, Administrative Research Consultant, Navy Department
-Dr, R. H. Bahrier, Chief, Division of Navy Department Archives, National Archives
-Lt. Cmdr. E. J. Leahy, Director, Office of Records Administration Administrative Office, ND
Office of Records Administration, Administrative Office, Navy Department,
Πηγές: <https://www.history.navy.mil/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/u/us-naval-detachment-turkish-waters-1919-1924.html>
<http://armenianhouse.org/harbord/conditions-near-east.htm>
<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919v02/d828>

²Βιογραφικό Σημείωμα [Συγγραφέα]: Beers, HenryPutney, 1907-1996

- 1907, May 7: Born, Scranton, Pa, [Pennsylvania]
- 1930: B.S., Lafayette College, Easton, Pa.
- 1931: M.A., University of Pennsylvania, Philadelphia, Pa.
- 1933-1934: Surveyor, supervisor, and bibliographer, Historical Records Survey of Pennsylvania, Civil Works Administration, Philadelphia, Pa.
- 1935: Ph.D., University of Pennsylvania, Philadelphia, Pa.
- 1936-1937: Research assistant and editor, Survey of Federal Archives, Works Progress Administration, National Archives, Washington, D.C.
- 1938-1944: Assistant archivist, National Archives, Washington, D.C.
- 1944-1946: Seaman and specialist third class, USN, serving from Jan. 1945 to Jan. 1946 as a historian in the Bureau of Naval Personnel

- 1946: Archivist, National Archives, Washington, D.C.
- 1946-1950: Historian, Foreign Relations, Diplomatic Papers of the United States (Latin America), State Department, Washington, D.C.
- 1950-1958 : Historian (assistant editor), The Territorial Papers of the United States (project was transferred from State Department to National Archives in May 1950)
- 1958-1968: Archivist, National Archives, Washington, D.C.

Πηγές: <https://snaccooperative.org/view/17945543>

<http://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/lookupname?key=Beers%2C%20Henry%20Putney%2C%201907%2D>

Έγγραφο HenryPutneyBeers: Περίληψη

Αλληλογραφία, υπομνήματα, κείμενα, βιβλιοκριτικές, εκθέσεις και άλλες εργασίες που σχετίζονται κυρίως με το έργο του ως βιβλιογράφου στην αμερικανική ιστορία. Περιλαμβάνει επίσης υλικό που σχετίζεται με τη σταδιοδρομία του στα Εθνικά Αρχεία, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών του με ομοσπονδιακές έρευνες αρχείων και ένα συντακτικό έργο, την ζωή του κατά την διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης, τη ναυτική του υπηρεσία στον Β' ΠΠ και τον επιβλέποντα σύμβουλο στο διδακτορικό του, St. George L. Sioussat.

³William N. Still, Jr., «Victory without Peace: The United States Navy in European Waters, 1919-1924», Annapolis: Naval Institute Press, 2018, 392 pp.

⁴Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική προς την Εγγύς Ανατολή εισήλθε σε μία νέα εποχή το 1909, με τον διορισμό του Philander C. Knox, ως ΥΠΕΞ των ΗΠΑ. Υπό την «διπλωματία του δολαρίου» του Knox, η κυβέρνηση των ΗΠΑ μετέβαλε την παραδοσιακή πολιτική της μη-εμπλοκής στις υποθέσεις της περιοχής και άρχισε να υποστηρίζει ενεργά τους Αμερικανούς στις εταιρείες τους στο εξωτερικό.

⁵Πηγή: Rear Admiral Bern Anderson, U.S. Navy (ret.), «The High Commissioner To Turkey», January 1957, <https://www.usni.org/magazines/proceedings/1957/january/high-commissioner-turkey>

⁶Βλ. Ιωάννη Βιδάκη, «Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΒΑΓΔΑΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ», ΘΑΛΑΤΤΑ, Περιοδικό Ναυτικής Ιστορίας, Τεύχος 8, Χειμώνας 2022-23, Ελληνικό Ινστιτούτο Ναυτικής Ιστορίας, σελ 28-65, Πηγή: <https://elinis.gr/%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%83/thalatta/>

⁷Η πρώτη επίσκεψη του Chester στην Τουρκία έγινε τον Δεκέμβριο 1900, ως κυβερνήτης του «USS Kentucky». Παραπλέοντας κοντά στον λιμενοβραχίονα, έριξε άγκυρα και έστρεψε τα κανόνια του σκάφους προς την πόλη. Σύντομα, οι πανικόβλητοι κάτοικοι της Σμύρνης, με τα ζώα και τις αποσκευές, έφραξαν τους δρόμους που οδηγούσαν στην ύπαιθρο. Η δραματική άφιξη ενός αμερικανικού πολεμικού πλοίου στα οθωμανικά ύδατα, σχεδιάστηκε για να εκφοβίσει τον σουλτάνο Αμπντούλ Χαμίτ Β', (Abdul Hamid II), στην αναζήτηση ενός συμβολαίου για την αγορά ενός πολεμικού πλοίου, από τη ναυπηγική εταιρεία Cramp της Φιλαδέλφειας [πολιτική των κανονιοφόρων - gunboat diplomacy]. Η τιμή του πλοίου περιελάμβανε την αποζημίωση που οφειλόταν από την οθωμανική κυβέρνηση στις αμερικανικές ιεραποστολές, για τις απώλειες που υπέστησαν στις ιδιοκτησίες τους, στις σφαγές των Αρμενίων του 1896, [Armenian massacres of 1896]. Η παρουσία του πολεμικού κινητοποίησε το Σουλτάνο, ώστε να καλέσει τους αξιωματικούς του πλοίου σε μία φιλική συνάντηση στο παλάτι του. Η φιλοξενία του Αμπντούλ Χαμίτ περιελάμβανε ένα συμπόσιο στην διάρκεια του οποίου, ο Πλοίαρχος Chester και ο Αμερικανός επιτετραμμένος, Lloyd Griscom, παρακάθισαν ως ομοτράπεζοι. Το βράδυ αποδείχθηκε ευχάριστο και λίγες μέρες αργότερα, η σύμβαση για το πολεμικό πλοίο υπεγράφη. [«Φιλαδέλφεια 21 Φεβρουαρίου 1904: το καταδρομικό «Medjidia», το οποίο ναυπηγήθηκε για το Οθωμανικό Ναυτικό στα ναυπηγεία Cramps και είχε καθελκυστεί στις 25 Ιουλίου 1903, είναι στις τελικές επείγουσες εργασίες για το ταξίδι του στην Κωνσταντινούπολη τον Μάρτιο». Πηγή: <http://cdnc.ucr.edu/cgi-bin/cdnc?a=d&d=SFC19040222>. 2. 88. 9]. Εκτός από την διευθέτηση αυτού του θέματος, ο Σουλτάνος ανέθεσε στον Chester μ' ένα εμπιστευτικό μήνυμα προς τον Πρόεδρο McKinley, (των ΗΠΑ) να τον ενημερώσει ότι οι προοπτικές ήταν καλές για τους Αμερικανούς πολίτες, στο να εξασφαλίσουν μέρος των συναλλαγών της Ασίας. Αυτή η επικοινωνία προφανώς κέντρισε επίσης το ενδιαφέρον του Chester για τις ευκαιρίες εμπορίου στην Εγγύς Ανατολή.

[TN] Το καταδρομικό «Mecidiye» (ή Medjidiye) ναυπηγήθηκε στα ναυπηγεία William Cramp & Sons στη Φιλαδέλφεια και καθελκυστηκε στις 25 Ιουλίου 1903. Η τιμή του πλοίου αποτέλεσε αντικείμενο μακρών διαπραγματεύσεων μεταξύ της Οθωμανικής κυβέρνησης, της αμερικανικής κυβέρνησης και του ναυπηγείου. Αρχική απαίτηση Cramp (1900) 585.000 οθωμανικές χρυσές λίρες. Αντιπρόταση του Σουλτάνου 300.000 λίρες. Ο Χαμίτ ζήτησε μεγάλη μείωση της τιμής και επιπλέον να καταβάλει η Cramp αποζημιώσεις προς Αμερικανούς υπηκόους. Τελικό συμβόλαιο (Μάιος 1900) 355.000 οθωμανικές χρυσές λίρες - το ποσό που συμφωνήθηκε τελικά για την κατασκευή του πλοίου.

Η παραγγελία του Mecidiye δεν ήταν μια απλή εμπορική αγορά. Μετά τις καταστροφές αμερικανικών περιουσιών κατά τις σφαγές του 1895–1896, οι ΗΠΑ ζητούσαν αποζημίωση περίπου 22.000 οθωμανικών χρυσών λιρών για τις ζημιές που είχαν υποστεί Αμερικανοί υπήκοοι και ιεραποστολές. Η άρνηση του Σουλτάνου οδήγησε σε έντονη αμερικανική πίεση. Η παραγγελία ενός σύγχρονου καταδρομικού από αμερικανικό ναυπηγείο αποτέλεσε μέρος της ευρύτερης διπλωματικής διευθέτησης, χωρίς όμως να αντικαταστήσει πλήρως την απαίτηση αποζημίωσης των ΗΠΑ. Η οθωμανική χρυσή λίρα περιείχε περίπου 7,216 g καθαρού χρυσού. Επομένως 355.000 χρυσές λίρες ≈ 2. 561 κιλά χρυσού (2,56 τόνοι).

Με τις σημερινές τιμές του χρυσού, αυτό αντιστοιχεί σε αξία της τάξεως των 250–300 εκατ. δολαρίων ΗΠΑ (μόνο ως ισοδύναμο χρυσού, όχι ως αγοραστική δύναμη).

Σημαντική παρατήρηση: το ποσό των 355.000 χρυσών λιρών αφορά το συμβόλαιο ναυπήγησης. Δεν περιλάμβανε κατ' ανάγκην όλα τα μεταγενέστερα έξοδα, όπως πυρομαχικά, εφεδρικά, εκπαίδευση πληρωμάτων, ενδεχόμενες τροποποιήσεις που ζητήθηκαν κατά την κατασκευή.

⁸ Η Standard Oil Company of New York (SOCONY), θυγατρική του πανίσχυρου τραπεζίτη του John D. Rockefeller, αποτέλεσε την κυρίαρχη ξένη δύναμη στην αγορά πετρελαιοειδών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τα τέλη του 19ου αιώνα έως τις αρχές του 20ού αιώνα.

1. Κυριαρχία στην Οθωμανική Αγορά:

Εισαγωγή Κηροζίνης: Πριν από την ανακάλυψη μεγάλων κοιτασμάτων αργού πετρελαίου στη Μέση Ανατολή, η περιοχή αποτελούσε κυρίως αγορά κατανάλωσης. Η Standard Oil εισήγαγε αμερικανική κηροζίνη (φωτιστικό πετρέλαιο) ήδη από το 1864, «φωτίζοντας» τις οθωμανικές πόλεις.

Μονοπωλιακή Θέση: Μέχρι την δεκαετία του 1880, ο Rockefeller έλεγχε σχεδόν ολοκληρωτικά το οθωμανικό εμπόριο πετρελαίου.

Ο Ρωσικός Ανταγωνισμός: Στα τέλη του 19ου αιώνα, η Standard Oil έχασε προσωρινά έδαφος από το φθηνότερο Ρωσικό πετρέλαιο του Μπακού (μέσω των επιχειρήσεων Rothschild και Nobel). Ωστόσο, κατάφερε να ανακτήσει ισχυρό μερίδιο αγοράς λίγο πριν από τον Α' ΠΠ.

2. Υποδομές και Στρατηγικές Εγκαταστάσεις Αποθήκες στην Κωνσταντινούπολη:

Για να εδραιώσει το εμπορικό της δίκτυο, η SOCONY ίδρυσε τεράστιες εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διανομής σε στρατηγικά σημεία της οθωμανικής πρωτεύουσας, όπως στο Μπέικοζ (Beykoz) και στο Χαρέμ (Harem).

Εγγύτητα σε Προβλήτες: Οι αποθήκες χτιζόνταν δίπλα σε θαλάσσιες προβλήτες για την άμεση εκφόρτωση από τα δεξαμενόπλοια και την γρήγορη εγχώρια ή διεθνή διανομή.

Νομική Εξουσιοδότηση: Η εταιρεία είχε λάβει επίσημη άδεια από τις οθωμανικές αρχές να διαχειρίζεται ακίνητα, να υπογράφει εμπορικά συμβόλαια, να ασφαλίζει εμπορεύματα και να εκδίδει φορτωτικές.

3. Η Διάσπαση του 1911:

Το 1911 το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ διέλυσε το μονοπώλιο της Standard Oil σε 34 μικρότερες εταιρείες. Η θυγατρική της Νέας Υόρκης (SOCONY) παρέμεινε ανεξάρτητη, διατηρώντας τις δραστηριότητες στην Ανατ. Μεσόγειο και την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η SOCONY μετεξελίχθηκε αργότερα στη γνωστή Mobil, η οποία το 1999 συγχωνεύτηκε ξανά με τη Standard Oil of New Jersey (Exxon), δημιουργώντας τη σημερινή ExxonMobil.

4. Γεωπολιτική και η Διεκδίκηση Κοιτασμάτων: Πετρέλαιο στο Ιράκ (Μοσούλη):

Λίγο πριν την κατάρρευση της Αυτοκρατορίας, η SOCONY σταμάτησε να είναι απλός πωλητής και άρχισε να αναζητά δικαιώματα γεωτρήσεων στα οθωμανικά εδάφη της Μεσοποταμίας (σημερινό Ιράκ).

Η Συμφωνία της Κόκκινης Γραμμής (Red Line Agreement): Μετά τον Α' ΠΠ και την διάλυση της Αυτοκρατορίας, η SOCONY (μαζί με άλλες αμερικανικές εταιρείες) κατάφερε να σπάσει το αγγλο-γαλλικό αποκλεισμό και να εισχωρήσει στην κοινοπραξία Turkish Petroleum Company (μετέπειτα Iraq Petroleum Company) το 1928, εξασφαλίζοντας πρόσβαση στα πλούσια κοιτάσματα της Μέσης Ανατολής.

⁹ [TN] Η αμερικανική ιεραποστολική δραστηριότητα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν μια από τις πιο εκτεταμένες παρεμβάσεις των ΗΠΑ στην περιοχή. Κύρια Χαρακτηριστικά:

Φορέας: Οργανώθηκε κυρίως από το «American Board of Commissioners for Foreign Missions», (ABCFM), το οποίο ιδρύθηκε στην Βοστώνη το 1810 στο πλαίσιο της έντονης ευαγγελικής αναβίωσης που χαρακτήρισε τις ΗΠΑ στις αρχές του 19ου αιώνα. Οι πρώτοι απεσταλμένοι της ABCFM, Levi Parsons και Pliny Fisk, έφθασαν στη Σμύρνη το 1820. Αρχικά ενδιαφέρθηκαν για μουσουλμανικούς και εβραϊκούς πληθυσμούς, σύντομα όμως η ιεραποστολική δραστηριότητα στράφηκε σε σημαντικό βαθμό προς τις ανατολικές χριστιανικές κοινότητες, ιδιαίτερα τους Αρμενίους.

Στόχος: Αρχικά η μεταστροφή Μουσουλμάνων και Εβραίων, και αργότερα ο εκσυγχρονισμός των χριστιανικών πληθυσμών (Αρμενίων, Ελλήνων, Ασσυρίων).

Στρατηγική: Εστίαση στην εκπαίδευση, την ιατρική περίθαλψη και την τυπογραφία, αντί για τον άμεσο προσηλυτισμό.

Σημαντικά Επιτεύγματα:

- Εκπαίδευση: Ίδρυση εκατοντάδων σχολείων και κορυφαίων ιδρυμάτων, όπως το Robert College στην Κωνσταντινούπολη.

- Γλώσσα: Μετάφραση της Βίβλου και έκδοση βιβλίων σε τοπικές γλώσσες, (αρμενικά, караμανλικά, βουλγαρικά).

- Κοινωνική Πρόνοια: Δημιουργία σύγχρονων νοσοκομείων και παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε περιόδους κρίσεων.

- Ιστορική Σημασία: Τα σχολεία έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στη μόρφωση της ελίτ που ηγήθηκε των εθνικών κινημάτων στα Βαλκάνια και την Ανατολία.

- Διπλωματία: Διαμόρφωσε την πρώτη ουσιαστική επαφή του αμερικανικού κοινού με την Εγγύς Ανατολή, επηρεάζοντας την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ.

Μέχρι το 1914, το American Board (ABCFM) είχε αναπτύξει ένα τεράστιο δίκτυο με περίπου 450 σχολεία και δεκάδες κεντρικούς σταθμούς (mission stations), οι οποίοι κάλυπταν γεωγραφικά σχεδόν κάθε γωνιά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το δίκτυο αυτό ήταν χωρισμένο σε τέσσερις μεγάλες διοικητικές περιφέρειες (αποστολές):

1. Αποστολή Δυτικής Τουρκίας (Western Turkey Mission) Κάλυπτε την δυτική και κεντρική Ανατολία, καθώς και τα παράλια. Οι σημαντικότεροι σταθμοί και τα σχολεία τους βρίσκονταν σε:

- Κωνσταντινούπολη: Το διοικητικό κέντρο με το περίφημο Robert College και το American College for Girls.

- Σμύρνη: Ο πρώτος ιστορικός σταθμός (1820) με το International College.

- Μερζιφόντα (Merzifon): Έδρα του γνωστού Anatolia College (το οποίο μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή μεταφέρθηκε στην Θεσσαλονίκη).

- Προύσα, Καισάρεια, Σίβας (Σεβάστεια).

2. Αποστολή Κεντρικής Τουρκίας (Central Turkey Mission) Επικεντρωνόταν στην περιοχή της Κιλικίας και των νοτιοανατολικών συνόρων με τη Συρία:

-Αϊντάμπ (Antep / Γκαζιαντέπ): Έδρα του Central Turkey College και του πρώτου μεγάλου ιεραποστολικού νοσοκομείου.

-Μαράς (Kahramanmaraş): Με έμφαση στις θεολογικές σχολές και τα παρθεναγωγεία.

-Ταρσός: Έδρα του St. Paul's College, Άδανα.

3. Αποστολή Ανατολικής Τουρκίας (Eastern Turkey Mission) Κάλυπτε τις ανατολικές επαρχίες, με έντονη παρουσία ανάμεσα στους αρμενικούς και ασσυριακούς πληθυσμούς:

-Χαρπούτ (Harput): Έδρα του εμβληματικού Euphrates College.

-Βαν: Σταθμός με εκτεταμένο δίκτυο πρωτοβάθμιων σχολείων και ορφανοτροφείων κοντά στα σύνορα με την Περσία.

-Ερζερούμ, Μαρντίν, Μπιτλίκ.

4. Ευρωπαϊκή Τουρκία και Συρία (European Turkey & Syria Missions) Αν και πολλές περιοχές είχαν ήδη ανεξαρτητοποιηθεί μέχρι το 1914, οι σταθμοί αυτοί παρέμεναν ενεργοί:

-Βαλκάνια: Σταθμοί στην Θεσσαλονίκη (όπου ιδρύθηκε η Αμερικανική Γεωργική Σχολή), το Μοναστήρι (Bitola) και το Σάμοκοβ (Βουλγαρία).

-Βηρυτός (Λίβανος / Συρία): Αν και η περιοχή πέρασε αργότερα σε Πρεσβυτεριανούς, εκεί ιδρύθηκε το Syrian Protestant College, το οποίο σήμερα είναι το παγκοσμίου φήμης Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Βηρυτού (AUB).

¹⁰ Παρά την υποψία ότι οι ιεραπόστολοι διέδιδαν αντι-οθωμανική προπαγάνδα μεταξύ των χριστιανών της αυτοκρατορίας, η Οθωμανική κυβέρνηση δεσμευόμενη από τις διομολογήσεις τους επέτρεψε να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους, που αυξήθηκαν καθόλη την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα. Αμερικανοί ιεραπόστολοι επιχορηγήθηκαν από εκκλησίες Προτεσταντών και Πρεσβυτεριανών, που λειτουργούσαν υπό τον έλεγχο του Αμερικανικού Συμβουλίου Επιτρόπων Ξένων Αποστολών [American Board of Commissioners for Foreign Missions - ABCFM].

Η αρχική αποστολή στη Σμύρνη ακολουθήθηκε από άλλες σε Κωνσταντινούπολη, Τραπεζούντα, Θεοδοσιούπολη, Σεβάστεια, Ντιγιαρμπακίρ, Άδανα, Γκαζιαντέπ, Μαράς, Ούρφα και Βαν. Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Αμερικανικού Συμβουλίου Επιτρόπων για Ξένες Αποστολές, έως το 1914, 151 Αμερικανοί ιεραπόστολοι μαζί με 1.204 Οθωμανούς Χριστιανούς, λειτούργησαν 137 εκκλησίες, 9 νοσοκομεία, 8 κολέγια, 46 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 369 δημοτικά σχολεία με εγγεγραμμένους 25.199 μαθητές, κυρίως χριστιανούς και μερικούς μουσουλμάνους.

Πηγή: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/845658>

¹¹ Ο John Henry Newman, ο οποίος δεν είχε ποτέ κάτι ουδέτερο να πει για τους Τούρκους, τόνισε ότι θεωρούσε το οθωμανικό κράτος ως «διαβόητη δύναμη, εχθρό του θεού και του ανθρώπου».

¹² Marjorie Housepian Dobkin: παρουσιάζει τον Bristol ως έντονα φιλοτουρκικό και τον συνδέει με την προώθηση αμερικανικών επιχειρηματικών και πετρελαϊκών συμφερόντων. Στο άρθρο της για Bristol και Horton περιγράφει τον Bristol ως επικεφαλής της πλευράς που εκπροσωπούσε αμερικανικά πετρελαϊκά και επιχειρηματικά συμφέροντα και υποστηρίζει ότι επιδίωκε την εύνοια της αναδυόμενης κεμαλικής ηγεσίας.

Marjorie Housepian, “Δυο όψεις της Αμερικάνικης πολιτικής: Ο ναύαρχος Bristol και ο πρόξενος Horton,” Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών 4 (1983): 131–158, <https://doi.org/10.12681/deltiokms.38>.

Donald Bloxham: σε άρθρο του «The Roots of American Genocide Denial» εξετάζει ειδικά τη στάση Αμερικανών διπλωματών και αναφέρεται στον Bristol. Συνδέει την διπλωματική του προσέγγιση με τα αμερικανικά οικονομικά συμφέροντα και υποστηρίζει ότι η επιχειρηματολογία Αμερικανών διπλωματών, μεταξύ αυτών και του Bristol, περιείχε στοιχεία που συνέβαλαν στην αμερικανική άρνηση ή υποβάθμιση της γενοκτονικής διάστασης της αρμενικής καταστροφής.

Donald Bloxham, “The Roots of American Genocide Denial: Near Eastern Geopolitics and the Interwar Armenian Question,” Journal of Genocide Research 8, no. 1 (2006): 27–49, <https://doi.org/10.1080/14623520600552843>.

Richard G. Hovannisian: αντιμετωπίζει τον Bristol ως έντονα φιλοτουρκικό παράγοντα και συνδέει τη στάση του με την αντιμετώπιση των Αρμενίων και του τουρκικού εθνικισμού. Ωστόσο, ο Heath W. Lowry άσκησε μεταγενέστερα έντονη κριτική στον Hovannisian, υποστηρίζοντας ότι η εικόνα του Bristol ως «pro-Turkish master of manipulation» δεν αποδίδει επαρκώς τα πρωτογενή στοιχεία των Bristol Papers.

Roger R. Trask: στο έργο του «The United States Response to Turkish Nationalism and Reform, 1914–1939», εξετάζει την αμερικανική πολιτική απέναντι στον τουρκικό εθνικισμό και χρησιμοποιεί τον Bristol στο πλαίσιο της ευρύτερης συζήτησης για τα αμερικανικά συμφέροντα και την πολιτική απέναντι στην Τουρκία. Ο Bloxham παραπέμπει συγκεκριμένα στον Trask, σε σχέση με την αμερικανική στάση απέναντι στον τουρκικό εθνικισμό και το αρμενικό ζήτημα.

Roger R. Trask, The United States Response to Turkish Nationalism and Reform, 1914–1939 (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1971), 246.

Thomas A. Bryson: στοσημαντικόάρθροτου “Admiral Mark L. Bristol, an Open-Door Diplomat in Turkey”, αναλύει τον Bristol στοπλαίσιοτηςαμερικανικήςπολιτικής Open Door καιτηςοικονομικήςεπέκτασης. Το άρθρο συζητά ρητά την ερμηνεία του William Appleman Williams ότι η Open Door policy λειτουργούσε ως εργαλείο αμερικανικής οικονομικής επέκτασης.

Thomas A. Bryson, “Admiral Mark L. Bristol, an Open-Door Diplomat in Turkey,” International Journal of Middle East Studies 5, no. 4 (1974): 450–467, <https://doi.org/10.1017/S0020743800025538>.

¹³ Το έργο των επιμελητών στο παρόν κείμενο εκτός της απόδοσής του στην ελληνική γλώσσα, αφορά στη συγγραφή του εισαγωγικού σημειώματος και των συμπερασμάτων, τη σύνταξη χρονολογικού πίνακα γεγονότων, την παράθεση εικόνων, επεξηγηματικών χαρτών, πρόσθετων σημειώσεων και ορισμένων σχολίων (σε αγκύλες), την έντονη υπογράμμιση κειμένου (μορφή bold), για την βοήθεια του αναγνώστη. Όπου στο κείμενο έγινε χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης αναγράφεται: [TN].

Ευχαριστούμε την Διοίκηση Ιστορίας και Κληρονομιάς του Ναυτικού των ΗΠΑ, [Naval History and Heritage Command, USN, e-mail: NHHC_PublicAffairs@us.navy.mil], για την ευγενική της ανταπόκριση (08/08/2023), στο αίτημα για απόδοση στην ελληνική γλώσσα και την δημοσίευση του κειμένου. Αναλυτικότερα:

«Έχετε εξουσιοδότηση να χρησιμοποιήσετε το ακόλουθο δημοσιευμένο υλικό για το έργο σας:

<https://www.history.navy.mil/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/u/us-naval-detachment-turkish-waters-1919-1924.html>

Αυτό το δημοσιευμένο υλικό είναι δημόσιο. Οι τρέχουσες οδηγίες του Υπουργείου Ναυτικών και του Υπουργείου Άμυνας περιγράφουν διάφορα σημεία που πρέπει να τηρούνται κατά την χρήση του δημοσιευμένου υλικού του Πολεμικού Ναυτικού (ΠΝ) των ΗΠΑ. Η χρήση οποιουδήποτε δημοσιευμένου υλικού του ΠΝ των ΗΠΑ συνιστά συμφωνία για τα ακόλουθα:

a. Η χρήση αυτού του δημοσιευμένου υλικού δεν αποτελεί κύρωση ή έγκριση του Υπουργείου Ναυτικών των ΗΠΑ και δεν πρέπει να αναφέρεται ή να υπονοείται με άλλο τρόπο σε οποιαδήποτε δημοσίευση.

b. Οι φορείς που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν δημοσιευμένο υλικό, αναλαμβάνουν κάθε ευθύνη για την χρήση του.

c. «Η χρήση του δημοσιευμένου υλικού του ΠΝ των ΗΠΑ, δεν συνιστά έγκριση προϊόντος ή οργάνωσης οποιαδήποτε είδους από το ΠΝ των ΗΠΑ, [Απαιτούμενη δήλωση αποποίησης ευθύνης. The following disclaimer is required: "Use of released U. S. Navy published material does not constitute product or organizational endorsement of any kind by the U.S. Navy"]».

d. Απαιτείται ακρίβεια στις απεικονίσεις προσώπων, χώρων, εξοπλισμού, επιχειρήσεων & γεγονότων του ΠΝ των ΗΠΑ.

e. [Το παρόν αποτελεί] ευγενική προσφορά της Ναυτικής Ιστορίας και Διοίκησης Κληρονομιάς του ΠΝ των ΗΠΑ / Courtesy of Naval History and Heritage Command, USN, (του συγγραφέα Dr. Henry P. Beers).

f. Οποιοδήποτε πρωτότυπο δημοσιευμένο υλικό που έχει τροποποιηθεί για σκοπούς διαφήμισης ή παρουσίασης δεν θα προσδιορίζεται ως δημοσιευμένο υλικό του ΠΝ των ΗΠΑ, αλλά ως "δημοσιευμένο υλικό του ΠΝ των ΗΠΑ που χρησιμοποιείται σε παρουσίαση".

g. Το δημοσιευμένο υλικό δεν επιτρέπεται να δοθεί, να πωληθεί ή να μεταβιβαστεί με άλλο τρόπο σε τρίτους, χωρίς την γραπτή συγκατάθεση του Υπουργείου Ναυτικών των ΗΠΑ, μέσω αυτού του γραφείου.*

h. Όταν είναι πρακτικό, θα πρέπει να παρασχεθεί σε αυτό το γραφείο, αντίγραφο της ολοκληρωμένης έκδοσης.

i. Το προσωπικό του ΠΝ των ΗΠΑ έχει μία προσδοκία ιδιωτικότητας. Εάν το προσωπικό του ΠΝ των ΗΠΑ μπορεί να αναγνωριστεί σε δημοσιευμένο υλικό που χρησιμοποιείται για διαφήμιση, είναι ευθύνη του εκδότη να λάβει άδειες ή άλλη άδεια από το άτομο ή τα άτομα, στο δημοσιευμένο υλικό πριν από την δημοσίευση. Το ΠΝ των ΗΠΑ δεν μπορεί να βοηθήσει στην απόκτηση άδειας χρήσης δημοσιευμένου υλικού του προσωπικού του ΠΝ των ΗΠΑ, για οποιαδήποτε χρήση. Ωστόσο, το δημοσιευμένο υλικό που πρόκειται να δημοσιευτεί για εκδοτική και εκπαιδευτική χρήση δεν απαιτεί άδειες και θεωρείται ορθή χρήση.

*Διεύθυνση Επικοινωνίας και Ενημέρωσης, Διοίκηση Ναυτικής Ιστορίας και Κληρονομιάς, ΠΝ των ΗΠΑ, CommunicationandOutreachDivision, NavalHistoryandHeritageCommand, USN».

¹⁴ Aref Al-Obeid και Ιωάννης Βιδάκης, (1 Σεπτεμβρίου 2020). « Η διεθνής ενεργειακή στρατηγική στην Μέση Ανατολή – Η μελλοντική της σημασία για την Ελλάδα», <https://infogonomopolitics.gr/2020/09/i-diethnis-energeiaki-stratigiki-stin-mesi-anatoli-i-mellontiki-tis-simasia-gia-tin-ellada/>

¹⁵ Η Συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ υπογράφηκε στις 3 Μαρτίου 1918 μεταξύ της Σοβιετικής Ρωσσίας και των Κεντρικών Δυνάμεων, (Γερμανία, Αυστροουγγαρία, Οθωμανική Αυτοκρατορία και Βουλγαρία).

Οι σημαντικότεροι όροι της ήταν οι εξής:

1. Εδαφικές παραχωρήσεις. Η Ρωσσία αναγνώριζε την απώλεια τεράστιων εκτάσεων: Φινλανδίας, Εσθονίας, Λετονίας, Λιθουανίας, Πολωνίας, Λευκορωσίας (τμήματος), Ουκρανίας, της οποίας αναγνώριζε την ανεξαρτησία υπό γερμανική επιρροή. Οι περιοχές αυτές περνούσαν ουσιαστικά στην γερμανική σφαίρα επιρροής.

2. Παραχωρήσεις προς την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η Ρωσσία υποχρεωνόταν να εκκενώσει τον Καύκασο, να επιστρέψει στην Οθωμανική Αυτοκρατορία τις επαρχίες: Καρς (Kars), Αρνταχάν (Ardahan), Μπατούμ (Batum/Batumi)

3. Αναγνώριση της Ουκρανίας. Η Σοβιετική Ρωσσία αναγνώριζε την Ουκρανική Λαϊκή Δημοκρατία και αποδεχόταν την αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων από αυτήν.

4. Αποστράτευση. Η Ρωσσία υποχρεωνόταν να αποστρατεύσει μεγάλο μέρος του στρατού, να διαλύσει μονάδες, να σταματήσει κάθε πολεμική επιχείρηση κατά των Κεντρικών Δυνάμεων.

5. Οικονομικές υποχρεώσεις. Η Ρωσσία ανέλαβε να αποζημιώσει τους Γερμανούς για περιουσίες που είχαν δημευθεί, να επιστρέψει αιχμαλώτους, να αποκαταστήσει οικονομικές σχέσεις.

Η συνθήκη στέρησε από την Ρωσσία περίπου 1 εκατομμύριο τετραγωνικά χιλιόμετρα εδάφους, περίπου 55 εκατομμύρια κατοίκους (περίπου το 1/3 του πληθυσμού της) – σχεδόν το 1/3 της γεωργικής παραγωγής, το 1/3 του σιδηροδρομικού δικτύου, περίπου το 75–90% της παραγωγής άνθρακα και σιδήρου.

Ο Λένιν υποστήριξε ότι: «Αν δεν υπογράψουμε τώρα, σε λίγες εβδομάδες δεν θα υπάρχει σοβιετική κυβέρνηση». Προτίμησε να χάσει εδάφη παρά να χάσει την εξουσία.

Η συνθήκη δεν ίσχυε για πολύ. Μετά την ήττα της Γερμανίας τον Νοέμβριο του 1918, η σοβιετική κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι η Συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ είναι άκυρη.

Έτσι οι περισσότερες από τις παραχωρήσεις της ανατράπηκαν τα επόμενα χρόνια, μέσω του Ρωσικού Εμφυλίου Πολέμου και των νέων διεθνών συνθηκών. Ωστόσο, η Φινλανδία, οι Βαλτικές χώρες (έως το 1940) και η Πολωνία δεν επανήλθαν άμεσα στη σοβιετική κυριαρχία.

¹⁶ Ο ιστορικός χάρτης προώθησης των Βρετανών στον Καύκασο το 1918 αποτυπώνει τη στρατιωτική επέμβαση της δύναμης Dunsterforce υπό τον στρατηγό Lionel Dunsterville, η οποία στάλθηκε για να προστατεύσει τις πετρελαιοπηγές του Μπακού από τους Οθωμανούς και τους Γερμανούς, μετά την κατάρρευση του Ρωσικού μετώπου.

¹⁷Η συμμαχική κατοχή της Κωνσταντινούπολης διήρκεσε από τις 13 Νοεμβρίου 1918 έως τις 4 Οκτωβρίου 1923. Συνολικά αποβιβάστηκαν: 27.419 Βρετανοί στρατιώτες, 19.069 Γάλλοι, 3.992 Ιταλοί και 795 Έλληνες. Τα συμμαχικά στρατεύματα κατέλαβαν διάφορες ζώνες, (οι οποίες βασίζονταν στα τμήματα της Κωνσταντινούπολης) και δημιούργησαν μία συμμαχική στρατιωτική διοίκηση τον Δεκέμβριο του 1918. Η κατοχή είχε δύο στάδια. Το αρχικό διήρκεσε από την ανακωχή μέχρι την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών. Τελικά, η Συνθήκη της Λωζάνης, η οποία υπεγράφη στις 24 Ιουλίου 1923, οδήγησε στο τέλος της κατοχής. Τα τελευταία στρατεύματα των Συμμάχων αναχώρησαν από την πόλη στις 4 Οκτωβρίου 1923.

¹⁸Το τέταρτο “USS Scorpion” ήταν ένα σκάφος στο USN, 1898-1927. Κατασκευάστηκε το 1896, ως ένα ατμόπλοιο 775 τόνων, με τ’ όνομα «Sovereign», από τον John N. Robins, Νότιο Μπρούκλιν, Νέα Υόρκη. Το USN το αγόρασε στις 7 ΑΠΡ 1898 για υπηρεσία στον Ισπανο-Αμερικανικό Πόλεμο. Απέπλευσε από την Φιλαδέλφεια (Πενσυλβάνια), στις 22 ΟΚΤ 1908. Στις 4 ΔΕΚ 1908, έφθασε στην Κωνσταντινούπολη, ως πλοίο-σταθμός. Τον ΑΥΓ 1912, βοήθησε τους σεισμόπληκτους στην Οθωμανική αυτοκρατορία και τον ΟΚΤ του 1912, καθώς ξέσπασε ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος, επιχείρησε για να βοηθήσει Αμερικανούς που είχαν συλληφθεί σε αμφισβητούμενες περιοχές. Καθόλη την διάρκεια του πολέμου, που διήρκεσε έξι μήνες και του Β΄ Βαλκανικού, που ακολούθησε το καλοκαίρι του 1913, το «Scorpion» συνέχισε να προστατεύει τα αμερικανικά συμφέροντα. Μετά τους πολέμους, βοήθησε τις Διεθνείς Επιτροπές, που παρείχαν βοήθεια σε πρόσφυγες και εκτοπισμένους. Ο Α΄ ΠΠ ξεκίνησε τον ΑΥΓ 1914 και τον ΝΟΕ οι Οθωμανοί εισήλθαν στη σύρραξη. Οι ΗΠΑ ενώθηκαν με τους Συμμάχους στις 6 ΑΠΡ 1917. Υπό οθωμανική φρουρά από τις 15 ΝΟΕ 1917, επετράπη στο «USS Scorpion» να βοηθήσει το βρετανικό προσωπικό, που απελευθερώθηκε από στρατόπεδα αιχμαλώτων πολέμου στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας στα τέλη ΟΚΤ 1918. Με την άφιξη στην Κωνσταντινούπολη του Υποναύαρχου Bristol έγινε ναυαρχίδα και πλοίο αποστολής, συνεχίζοντας ταυτόχρονα να είναι πλοίο – σταθμός, με έργο αρωγής.

¹⁹Ο Bristol παρείχε άδειες σε Αμερικανούς δημοσιογράφους να ταξιδεύουν εντός της Ανατολίας και λογόκρινε αναφορές πριν γραφούν. Επέλεξε να αγνοήσει τις αναφορές για εκτοπίσεις Ελληνίδων και παιδιών στο εσωτερικό. Επέλεξε δύο δημοσιογράφους για να του αναφέρουν τα γεγονότα και τους έδωσε αυστηρές οδηγίες να μην αναφέρουν ελεύθερα, αλλά να προστατεύουν τα αμερικανικά συμφέροντα. Όταν ο τακτικός στρατός του Μουσταφά Κεμάλ μπήκε στην πόλη της Σμύρνης και άρχισε να διαπράττει θηριωδίες σε Έλληνες και Αρμένιους πολίτες, ένας από τους δημοσιογράφους του, ο Τζον Κλέιτον [John Clayton], σε μία αναφορά που δημοσιεύτηκε στην Daily Telegraph έγραψε : “Η πειθαρχία και η τάξη των τουρκικών στρατευμάτων ήταν εξαιρετική”. Μετά το Ολοκαύτωμα της Σμύρνης και αφού είδε την κλίμακα της καταστροφής, ο Κλέιτον αποφάσισε ότι δεν μπορούσε πλέον να γράφει το είδος του υλικού που ανέμενε ο Bristol. ΟΚλέιτον έγραψε τελικά την αλήθεια, περιγράφοντας τα γεγονότα στη Σμύρνη: “Η απώλεια ζωής είναι αδύνατο να υπολογιστεί. Οι δρόμοι είναι γεμάτοι νεκρούς. . . Εκτός από την άθλια τουρκική συνοικία, η Σμύρνη έχει πάψει να υπάρχει. . . το πρόβλημα των μειονοτήτων έχει λυθεί για πάντα. . . Δεν υπάρχει αμφιβολία για την προέλευση της φωτιάς. . . η δάδα άναψε από Τούρκους τακτικούς στρατιώτες”, Giles Milton, «PARADISE LOST Smyrna 1922: The Destruction of Islam's City of Tolerance», σελ. 324-325.

Αμερικανοί ιεραπόστολοι επέκριναν τον Bristol για την αδιαφορία του για τη μεταχείριση των χριστιανικών μειονοτήτων. Ο Γερουσιαστής Γουίλιαμ Κινγκ της Γιούτα [William King of Utah] εισήγαγε ψήφισμα ζητώντας την διερεύνηση της φιλοτουρκικής στάσης του. Σε συνέντευξη στους NYT το 1922, ο πρώην Γενικός Πρόξενος της Περσίας στην Κωνσταντινούπολη δήλωσε ότι ο Bristol του είπε κάποτε: “*Μισώ τους Έλληνες, μισώ τους Αρμένιους, μισώ τους Εβραίους. Οι Τούρκοι είναι ωραία παιδιά - I hate the Greeks, I hate the Armenians, I hate the Jews. The Turks are fine fellows*”. [Denounces Bristol as friend of Turks. NYT, Sep 17, 1922].

Κατά την διάρκεια της απέλασης Ελλήνων της Σαμψούντας, ο Αντιπλοίαρχος Victor Stuart Houston κυβερνήτης του «Brooks» που βρισκόταν εκεί, διακινδύνευσε την καριέρα του ειδοποιώντας την Αμερικανική Πρεσβεία για την επικείμενη σφαγή. Ο Houston μετέφερε ένα μήνυμα στην Κωνσταντινούπολη, ζητώντας επείγοντως να μιλήσει στον Bristol, αλλά δεν του επετράπη. Αμερικανικά αντιτορπιτικά βρισκόνταν στο λιμάνι της Σμύρνης την περίοδο του Ολοκαυτώματος της Σμύρνης, αλλά είχαν αυστηρές οδηγίες από τον Bristol να μην επέμβουν.

Πηγή: <https://www.greek-genocide.net/index.php/overview/other/admiral-mark-bristol-and-the-greek-genocide>

Οι Τούρκοι είχαν σφαγιάσει τη συντριπτική πλειοψηφία του Αρμενικού πληθυσμού τους και φέθηκαν άσχημα στους Έλληνες σκοτώνοντας και πολλούς από αυτούς . . . Οι Εβραίοι τα πήγαιναν καλύτερα αλλά ήταν πολίτες 2ης κατηγορίας. Ο Bristol «κατανόησε» τις δολοφονίες και την εθνοκάθαρση παρά το γεγονός ότι ο Πρόεδρος Γουίλσον και οι περισσότεροι Αμερικανοί πολιτικοί ήταν ριζικά αντίθετοι στις τουρκικές σφαγές. Δύο παράγοντες καθιστούν αυτό το απόσπασμα πολύ σημαντικό: Πρώτον, εκείνη την εποχή το ΥΠΕΞ δεν ήταν πραγματικά υπό τον έλεγχο, ούτε του Προέδρου, ούτε του Κογκρέσου. Δεν ήταν σπάνιο το Τμήμα να έχει δικές του πολιτικές και να τις εφαρμόζει. Αυτό άρχισε να αλλάζει στον Β΄ ΠΠ και ο Φραγκλίνος Ρούζβελτ άσκησε πολύ περισσότερο έλεγχο από τους προηγούμενους Προέδρους. Ο δεύτερος παράγοντας είναι ότι υπήρχαν πολλοί ρατσιστές σε όλο το ΥΠΕΞ — ο Bristol δεν ήταν ο μοναδικός. Υπήρχε μικρή ανησυχία για τις μειονότητες και η έμφαση δόθηκε στο εμπόριο.

Επιστολή του Mark Bristol, προς τον W. S. Benson, 3 Ιουνίου 1919: «Οι Αρμένιοι είναι μία φυλή όπως οι Εβραίοι: έχουν ελάχιστο ή καθόλου εθνικό πνεύμα και έχουν φτωχό ηθικό χαρακτήρα»,

Επιστολή προς τον Ναύαρχο W. S. Sims, 12 Δεκεμβρίου 1919 : «Οι Αρμένιοι και οι Έλληνες έχουν πολλά ελαττώματα και ελλείψεις χαρακτήρα που δεν τους ταιριάζουν για αυτοδιοίκηση».

[Mark Lambert Bristol, 1868-1939, Rear Admiral & United States High Commissioner in Turkey, Letter to W. S. Benson, June 3, 1919 (First Sentence), Letter to Admiral W. S. Sims, December 12, 1919 (Second Sentence): *The Armenians are a race like the Jews: they have little or no national spirit and have poor moral character. Armenians and Greeks have many flaws and deficiencies of character that do not fit them for self government*]. Πηγή: *Eigen's Political and Historical Quotations*, <https://quote.org/quote/the-armenians-are-a-race-like-the-620598>

Πίνακας Αμερικανών και στάσεων τους απέναντι στις τουρκικές ενέργειες

Πρόσωπο	Θέση	Περίοδος	Στάση απέναντι στις τουρκικές ενέργειες	Σχέση με Bristol Πηγή
Mark L. Bristol	High Commissioner & Rear Admiral	1919–1927	Τόνιζε ότι διαπράχθηκαν ωμότητες και από τις δύο πλευρές· συχνά αμφισβητούσε τις ελληνικές και αρμενικές αναφορές και θεωρούσε ότι η αμερικανική κοινή γνώμη επηρεαζόταν από μονόπλευρη πληροφόρηση.	— (usni.org)
Lt. Robert Steed Dunn	Naval Intelligence Officer	1919–1922	Οι αναφορές του αποτέλεσαν βασική πηγή των εκθέσεων του Bristol. Η στάση του έχει αποτελέσει αντικείμενο έντονης ιστοριογραφικής διαμάχης.	Πολύ στενός συνεργάτης του Bristol. (Belleten)
Capt. William D. Leahy	Κυβερνήτης USS <i>St. Louis</i>	1922	Βρέθηκε στη Σμύρνη κατά την καταστροφή και συντόνισε επιχειρήσεις διάσωσης και εκκένωσης. Οι διαθέσιμες πηγές δείχνουν ενεργό ανθρωπιστικό ρόλο, αλλά δεν τεκμηριώνουν δημόσια σύγκρουση με τον Bristol ούτε ιδιαίτερα επικριτικές επίσημες αναφορές.	Καμία αποδεδειγμένη σύγκρουση. (usni.org)
Commander Victor Stuart Houston	Κυβερνήτης USS <i>Brooks</i>	1921–1922	Επιχείρησε να ειδοποιήσει επείγοντως για τις εκτοπίσεις των Ελλήνων της Σαμψούντας και επιδίωξε επικοινωνία με τον Bristol.	Δεν υπάρχει τεκμήριο ότι μετατέθηκε λόγω της στάσης του. (greek-genocide.net)
John Clayton	Δημοσιογράφος που συνεργάστηκε με τον Bristol	1922	Αρχικά υιοθέτησε ήπια στάση· μετά την πυρκαγιά της Σμύρνης απέδωσε δημόσια την πυρκαγιά σε τακτικό τουρκικό στρατό.	Απομακρύνθηκε από την γραμμή που επιθυμούσε ο Bristol. (greek-genocide.net)
George Horton	Αμερικανός Γενικός Πρόξενος Σμύρνης	1922	Θεωρούσε υπεύθυνες τις τουρκικές δυνάμεις για την πυρκαγιά και τις σφαγές.	Συχνές διαφωνίες με τον Bristol σε επίπεδο εκτιμήσεων. (American Hellenic Institute Foundation)

²⁰ Ο Gabriel Bie Ravndal (1865–1950) άφησε πλούσιο συγγραφικό έργο και εκτενές υπηρεσιακό αρχείο. Σε αντίθεση με τον Mark L. Bristol, ο οποίος δεν εξέδωσε βιβλία, ο Ravndal δημοσίευσε αρκετές μονογραφίες και δεκάδες επίσημες εμπορικές εκθέσεις του αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών.

Τα σημαντικότερα έργα του είναι:

1. The Origin of the Capitulations and of the Consular Institution (1921)

Εκδόθηκε από το U.S. Government Printing Office. Αναλύει την ιστορική εξέλιξη των Διομολογήσεων (Capitulations) στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Εξετάζει την προέλευση του θεσμού των προξένων και της προξενικής δικαιοδοσίας από το Βυζάντιο έως την Οθωμανική περίοδο. Αποτελεί μέχρι σήμερα βασική πρωτογενή πηγή για τη μελέτη των διομολογήσεων.

2. Turkey: A Commercial and Industrial Handbook (1926)

Πρόκειται για έναν αναλυτικό οικονομικό οδηγό της Τουρκίας. Περιλαμβάνει την γεωργία, την βιομηχανία, τα μεταλλεία, τους σιδηροδρόμους, τα λιμάνια, το εξωτερικό εμπόριο, τις δυνατότητες αμερικανικών επενδύσεων. Για έρευνα σχετικά με τις αμερικανικές οικονομικές επιδιώξεις στην Τουρκία αποτελεί εξαιρετικά χρήσιμη πηγή.

3. Turkish Markets for American Hardware (1917)

Ειδική μελέτη για τις δυνατότητες εξαγωγής αμερικανικών βιομηχανικών προϊόντων, την οθωμανική αγορά, τις εμπορικές προοπτικές των ΗΠΑ.

Υπηρεσιακές εκθέσεις: Ο Ravndal συνέταξε επίσης εκατοντάδες εμπορικές αναφορές, οικονομικές εκθέσεις, προξενικές αναφορές, εκθέσεις για την βιομηχανία, στατιστικά στοιχεία, εκθέσεις για τις αμερικανικές επενδύσεις, οι οποίες δημοσιεύονταν από το U.S. Department of Commerce και το Department of State. Πολλές αφορούν την Κωνσταντινούπολη και την Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά τις δεκαετίες 1910–1920.

Σε αντίθεση με τον Bristol δεν είναι γνωστό ότι διατηρούσε εκτενή προσωπικά ημερολόγια ανάλογα με εκείνα του Bristol, όμως άφησε σημαντική υπηρεσιακή αλληλογραφία και προξενικές αναφορές, που διασώζονται στα αρχεία του U.S. Department of State (Record Group 59) και στα National Archives and Records Administration (NARA).

Πηγή: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3172776>

²¹ Ένα επείγον πρόβλημα κατά την άφιξη του Bristol στην ΚΠολη ήταν η διανομή των προμηθειών βοήθειας. Η Αμερικανική Επιτροπή για την Αρωγή Αρμενίων και Ασσυρίων, (αργότερα απορροφήθηκε από την Αρωγή Εγγύς Ανατολής) ήταν ήδη ενεργή για την παροχή βοήθειας σ' εκείνους τους ανθρώπους που λιμοκτονούσαν κατά χιλιάδες. Τον ΙΑΝ 1919, τρία φορτηγά πλοία του πολεμικού ναυτικού στάλθηκαν από τη Νέα Υόρκη στην Κωνσταντινούπολη. Αυτή

ήταν η πρώτη από μία πραγματική ροή αμερικανικών προμηθειών βοήθειας προς την Εγγύς Ανατολή, για τα επόμενα τρία έτη.

²² [TN] Η Near East Relief (NER) δεν ήταν κρατική υπηρεσία αλλά η μεγαλύτερη αμερικανική ανθρωπιστική οργάνωση της περιόδου 1915–1930. Ιδρύθηκε το 1915 ως American Committee for Armenian and Syrian Relief (ACASR) και το 1919 μετονομάστηκε σε Near East Relief, κατόπιν εξουσιοδότησης του Κογκρέσου των ΗΠΑ. Σκοπός της ήταν η παροχή βοήθειας στους πληγέντες πληθυσμούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της ευρύτερης Εγγύς Ανατολής. Δραστηριότητα Η Near East Relief ανέπτυξε εκτεταμένο δίκτυο:

-ορφανοτροφείων,

-νοσοκομείων,

-προσφυγικών καταυλισμών,

-σχολείων και εργαστηρίων επαγγελματικής εκπαίδευσης,

-σταθμών διανομής τροφίμων και ιατρικής περίθαλψης.

Δραστηριοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τον Πόντο, την Αρμενία, τη Συρία, τον Λίβανο, την Ελλάδα, την Περσία και τον Καύκασο, προσφέροντας βοήθεια σε εκατοντάδες χιλιάδες ορφανά και πρόσφυγες.

Σε αντίθεση με πολλές ανθρωπιστικές οργανώσεις της εποχής, η Near East Relief άφησε τεράστιο πρωτογενές αρχειακό υλικό: ετήσιες εκθέσεις (Annual Reports), εβδομαδιαία και μηνιαία δελτία, υπηρεσιακές εκθέσεις πεδίου (Field Reports), πρακτικά συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου, αλληλογραφία, ημερολόγια και επιστολές στελεχών, φωτογραφικά αρχεία, ενημερωτικά φυλλάδια και αφίσες συγκέντρωσης πόρων.

Το αρχειακό υλικό είναι διασκορπισμένο σε διάφορα ιδρύματα, κυρίως:

-Rockefeller Archive Center (θεσμικάρχεα της Near East Relief και της διαδόχου Near East Foundation),

-Library of Congress,

-U. S. National Archives (NARA),

-πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες (Hoover Institution, American University of Beirut, κ.ά.).

Τα τελευταία χρόνια μεγάλο μέρος αυτού του υλικού συγκεντρώνεται και ψηφιοποιείται από το Near East Relief Historical Society, το οποίο διαθέτει χιλιάδες φωτογραφίες, επιστολές, ημερολόγια, υπηρεσιακές εκθέσεις και διοικητικά έγγραφα σε ενιαίο ψηφιακό αρχείο.

Η Near East Relief αποτελεί μία από τις σημαντικότερες πρωτογενείς πηγές για:

-την ανθρωπιστική κρίση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (1915–1923),

-τη Μικρασιατική Καταστροφή,

-τις μετακινήσεις προσφύγων,

-τις συνθήκες διαβίωσης των ορφανών,

-τη συνεργασία αμερικανικών ανθρωπιστικών, διπλωματικών και ναυτικών αποστολών στην περιοχή.

Για έρευνα όπως η δική μας, ιδιαίτερη αξία έχουν οι Field Reports, τα Board Meeting Minutes, η αλληλογραφία με τον Mark L. Bristol και τον Gabriel B. Ravndal, καθώς και τα ημερολόγια στελεχών της οργάνωσης. Τα τεκμήρια αυτά φωτίζουν όχι μόνο την ανθρωπιστική δράση, αλλά και τις σχέσεις της Near East Relief με την αμερικανική διπλωματία και το ναυτικό στην Τουρκία κατά την περίοδο 1919–1924.

Πηγές: https://neareastrelief.org/resources/students/?utm_source=chatgpt.com

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/43?locale=en>

²³ [TN] Με βάση τα αμερικανικά διπλωματικά έγγραφα και την βιβλιογραφία, φαίνεται ότι ο πρώτος επίσημος Αμερικανός εκπρόσωπος στην Άγκυρα δεν ήταν πρόξενος, αλλά αντιπρόσωπος (delegate) του Υπατού Αρμοστή Mark L. Bristol. Από τα αρχεία του Υπουργείου Εμπορίου των ΗΠΑ και τις σχετικές μελέτες προκύπτει ότι ο πρώτος που στάλθηκε επίσημα στην Άγκυρα ήταν ο Julian Gillespie ως Assistant Commercial Attaché της Αμερικανικής Ύπατης Αρμοστείας στην Κωνσταντινούπολη. Εστάλη στην Άγκυρα τον Δεκέμβριο του 1921 ως αντιπρόσωπος (delegate) του Mark Bristol.

Αποστολή του ήταν να έρθει σε επαφή με την κυβέρνηση του Κεμάλ, να διερευνήσει εμπορικές σχέσεις, να εξετάσει το σχέδιο Chester Concession (σιδηρόδρομοι και πετρέλαιο). Παρέμεινε περίπου ενάμιση μήνα. Μετά την επιστροφή του Gillespie, ο Bristol έστειλε τον Robert Whitney Imbrie, ο οποίος ήταν αξιωματικός πληροφοριών και διπλωμάτης.

Στην αρχή υπήρξαν αντιρρήσεις από την κυβέρνηση της Άγκυρας, επειδή ο Imbrie θεωρούνταν εκπρόσωπος του Bristol, ο οποίος εξακολουθούσε να εδρεύει στην Κωνσταντινούπολη.

Ωστόσο, από τα επίσημα έγγραφα του State Department προκύπτει ότι μέχρι τα τέλη του 1922, ο Imbrie είχε εγκατασταθεί στην Άγκυρα ως «Vice Consul in Charge at Angora», [Αντιπρόξενος επικεφαλής της αμερικανικής αντιπροσωπείας στην Άγκυρα].

Χρονολογική σειρά:

Έτος	Εκπρόσωπος	Ιδιότητα
Δεκ. 1921	Julian Gillespie	Delegate του High Commissioner Bristol
1922	Robert W. Imbrie	Vice Consul in Charge at Angora
1927	Joseph C. Grew	Πρώτος Πρέσβης των ΗΠΑ στην Τουρκία

Τα τουρκικά αρχεία δείχνουν ότι η κυβέρνηση του Κεμάλ δεν ήθελε αρχικά να δεχθεί μόνιμο Αμερικανό εκπρόσωπο στην Άγκυρα, επειδή ο Bristol ήταν ακόμη Ύπατος Αρμοστής στην υπό συμμαχική κατοχή Κωνσταντινούπολη. Η αποδοχή εκπροσώπου του θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως έμμεση αναγνώριση της πρωτοκαθεδρίας της Κωνσταντινούπολης. Για τον λόγο αυτό οι διαπραγματεύσεις κράτησαν αρκετούς μήνες μέχρι να επιτραπεί η παρουσία του Imbrie.

Ο Robert Imbrie είναι ιδιαίτερα σημαντικό πρόσωπο, γιατί από το 1922 έως το 1923 αποτέλεσε τον βασικό σύνδεσμο των ΗΠΑ με την κυβέρνηση της Άγκυρας και άφησε εκτενείς αναφορές για τις συναντήσεις του με τον Μουσταφά Κεμάλ και τους υπουργούς του.

²⁴ Πηγές: <http://isamveri.org/pdf/frisaleosm/R259207.pdf>
<https://silos.tips/queue/documents-of-the-inter-allied-commission-of-inquiry-into-the-greek-occupation-of-1&v=1689848968&u=MTA5LjE3OC4yMTEuMjEw>

²⁵ Το έργο αυτής της Διεθνούς Επιτροπής Έρευνας για την «Ελληνική Κατοχή της Σμύρνης», φέρεται να ήταν μεροληπτικό: τονίζεται ότι η γενοκτονία των Ελλήνων αποτελεί μία από τις θλιβερές στιγμές της σύγχρονης ελληνικής και παγκόσμιας ιστορίας.

²⁶ Η απελευθέρωση της Σμύρνης τον Μάιο του 1919 συνοδεύτηκε από καταγγελίες για υπερβολές, ώστε συγκροτήθηκε Συμμαχική Εξεταστική Επιτροπή για να τις διερευνήσει. Η έκθεση του Προέδρου της, Bristol ήταν πολύ επικριτική για τους Έλληνες, δηλώνοντας ότι «η κατοχή φαινόταν να είναι μία καθαρή προσάρτηση». Συνέστησε να αποσυρθούν οι ελληνικές δυνάμεις από τη Σμύρνη και να αντικατασταθούν από μία μικρή συμμαχική δύναμη. Η τύχη αυτής της έκθεσης είναι ασαφής, καθώς δεν δημοσιεύτηκε επίσημα και δεν ανελήφθη καμία ενέργεια. Ωστόσο ως αποτέλεσμα αυτής, ο Bristol έγινε γνωστός ως φιλότουρκος, αν και σύμφωνα με τον Αμερικανό απόστρατο του USN, Bern Anderson, ο πραγματικός του σκοπός ήταν να αποτρέψει μία ελληνική καταστροφή, που πίστευε ότι θα προέκυπτε από έναν πόλεμο με την Τουρκία. Χρειάστηκε θάρρος για να κάνει μία τέτοια έκθεση υπό τις συνθήκες που υπήρχαν τότε και είναι φόρος τιμής στην ικανότητά του ως διαπραγματευτή. Έπρεπε να δείξει ότι ήταν δίκαιος αλλά σταθερός με Τούρκους, Έλληνες, Αρμένιους και Σύμμαχους.

Πηγή: <https://www.usni.org/magazines/proceedings/1957/january/high-commissioner-turkey>

Τονίζεται ότι οι επιμελητές του παρόντος δεν συμμερίζονται την προγενέστερη έποψη, καθώς θεωρούν ότι τα αμερικανικά συμφέροντα τα οποία υπηρετούσε σαφώς ο Bristol ήταν ανταγωνιστικά με αυτά των λοιπών Συμμάχων και συνεπώς τασσόταν εναντίον και των ελληνικών συμφερόντων.

²⁷ Η Συμμαχική Συνθήκη Ειρήνης με την Οθωμανική αυτοκρατορία υπογράφηκε από εκπροσώπους της κυβέρνησης της ΚΠολης στις Σέβρες, τον ΑΥΓ 1920. Αυτή η συνθήκη διατήρησε τον παλαιό έλεγχο των αλλοδαπών και καθιέρωσε Διεθνή Έλεγχο των Στενών. Σύμφωνα με τη συνθήκη, τα ζητήματα της απόφασης για τα σύνορα μεταξύ Αρμενίας και Οθωμανών στα βιλαέτια Ερζερούμ (Καρίν), Τραπεζούντα, Βαν και Μπιτλίκ και η παροχή στην Αρμενία διέξοδο στον Εύξεινο Πόντο, έπρεπε να δοθούν ως διαιτησία στον Πρόεδρο Woodrow Wilson, η απόφαση του οποίου θα ήταν υποχρεωτική. Ο Πρόεδρος Wilson εξέδωσε την διαιτητική του απόφαση για τα αρμενο-τουρκικά σύνορα στις 22 Νοεμβρίου, σύμφωνα με την οποία τα τέσσερα βιλαέτια, συνολικής έκτασης 87.000 τετρ. χλμ., περιλαμβάνονταν στην Αρμενία, χωρίς να υπολογίζονται τα περισσότερα από 20.000 τετρ. χλμ. εδάφους των περιοχών Καρς, Αρνταχάν και Σουρμαλού [Kars, Ardahan, Surmalu], που ήταν αδιαμφισβήτητα εδάφη της. Εάν είχε υλοποιηθεί η συνθήκη, η Δημοκρατία της Αρμενίας θα είχε καλύψει εδάφη άνω των 160.000 τετρ. χλμ.- [η σημερινή έχει έκταση 29.743 τετρ. χλμ.]. Ωστόσο όχι μόνο η συνθήκη παρέμεινε ένα ανεκπλήρωτο αρμενικό όνειρο, αλλά περίπου τέσσερις μήνες μετά την υπογραφή, ως αποτέλεσμα της αδιαφορίας των Συμμαχικών Δυνάμεων και της συνωμοσίας των Κεμαλικών - Μπολσεβίκων, η Δημοκρατία της Αρμενίας έγινε Σοβιετική Αρμενία, η οποία, σε λίγο έχασε την ανεξαρτησία της και έγινε μέρος της Σοβιετικής Ένωσης]. Πηγή: <https://armedia.am/eng/news/65802/november-22-1920-woodrow-wilson-gave-his-arbitral-award-on-the-armenian-turkish-border.html>

Η τουρκική εθνικιστική αντίθεση σε συνδυασμό με την αυξανόμενη διχόνοια μεταξύ των Συμμάχων, συνδύαστηκαν για να καταστήσουν αυτήν τη συνθήκη αναποτελεσματική. Λίγοι πίστευαν ότι οι Εθνικιστές είχαν κάποια πραγματική πολιτική δύναμη εκείνη την εποχή, αλλά ο Bristol ήταν ένας από αυτούς. Ανέφερε, τον ΣΕΠ, ότι το Εθνικιστικό Κίνημα αναπτύχθηκε από την ελληνική «κατοχή» της Σμύρνης, ότι αντιπροσώπευε τη συντριπτική πλειονότητα των Τούρκων, ότι δεν θα εγκατέλειπαν την Αρμενία και προειδοποίησε ότι εάν ο Πρόεδρος ενεργούσε ως διαιτητής θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει βία για να επιβάλει την απόφασή του. Ωστόσο, ο Πρόεδρος ανακοίνωσε την απόφασή του στις 22 ΝΟΕ.

²⁸ Η νέα κατοχή της Κωνσταντινούπολης από τους Συμμάχους και ο εκτοπισμός πολλών Τούρκων με επιρροή που είχαν εκφράσει πατριωτικές απόψεις, υποστήριξαν τελικά τους σκοπούς του Κεμάλ και οι Τούρκοι άρχισαν να συσπειρώνονται στο κίνημά του. Σχημάτισε Εθνικιστική Κυβέρνηση στην Ανγκόρα (Αγκυρα) και τον Ιούνιο του 1920, όταν οι Έλληνες άρχισαν να μετακινούνται προς την ενδοχώρα από τη Σμύρνη, οι δυνάμεις του ξεκίνησαν ανοιχτό πόλεμο εναντίον τους. Οι Εθνικιστές καταγγέλλθηκαν ως επαναστάτες στην Κωνσταντινούπολη και η δυσαρέσκεια των Συμμάχων εναντίον των Εθνικιστών αυξήθηκε όταν ο Κεμάλ έκανε συμφωνίες με τους Μπολσεβίκους και τις Καυκάσιες Σοβιετικές Δημοκρατίες, μέσω των οποίων έλαβε χρήματα, στρατιωτικό εξοπλισμό και ηθική υποστήριξη.

[ΤΝ] Ο Μουσταφά Κεμάλ δεν υπέγραψε μόνο συμφωνίες με τη Σοβιετική Ρωσία (RSFSR), αλλά και χωριστές συνθήκες με τις Σοβιετικές Δημοκρατίες του Καυκάσου (Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Γεωργία), οι οποίες τότε αποτελούσαν τυπικά ξεχωριστά σοβιετικά κράτη, αν και βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της Μόσχας. Οι σημαντικότερες είναι οι εξής:

-2 Δεκεμβρίου 1920, Συνθήκη του Γκιουμρί (Alexandropol). Τουρκία – Δημοκρατία της Αρμενίας.

Δεν τέθηκε ουσιαστικά σε ισχύ, επειδή η Αρμενία σοβιετοποιήθηκε λίγες ημέρες αργότερα.

-16 Μαρτίου 1921, Συνθήκη της Μόσχας. Τουρκία – Σοβιετική Ρωσία (RSFSR).

Καθόρισε τις βασικές αρχές των συνόρων και της συνεργασίας.

-13 Οκτωβρίου 1921, Συνθήκη του Καρς. Τουρκία – Σοβιετική Αρμενία – Σοβιετικό Αζερμπαϊτζάν – Σοβιετική Γεωργία. Επικύρωσε και εξειδίκευσε τη Συνθήκη της Μόσχας και καθόρισε τα σημερινά σύνορα Τουρκίας-Καυκάσου. Ειδικότερα:

1. Η Συνθήκη της Μόσχας (16 Μαρτίου 1921). Υπογράφηκε μεταξύ της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Τουρκίας (Κεμαλική Κυβέρνηση) και της Ρωσικής Σοβιετικής Ομοσπονδίας (RSFSR).

Προέβλεπε αμοιβαία αναγνώριση, κατάργηση των παλαιών τσαρικών συνθηκών, οικονομική και στρατιωτική βοήθεια προς τον Κεμάλ, νέα χάραξη των συνόρων στον Καύκασο.

2. Η Συνθήκη του Καρς (13 Οκτωβρίου 1921). Αυτή είναι η σημαντικότερη συμφωνία με τις Καυκάσιες Σοβιετικές Δημοκρατίες. Υπογράφηκε από Τουρκία, Σοβιετική Αρμενία, Σοβιετική Γεωργία, Σοβιετικό Αζερμπαϊτζάν, με τη συμμετοχή εκπροσώπου της Σοβιετικής Ρωσσίας ως εγγυήτριας δύναμης. Προέβλεπε:

1. Οριστικά σύνορα. Η Τουρκία διατήρησε: Καρς, Αρνταχάν, Ιγκντίρ ενώ το Μπατούμι παρέμεινε στην Γεωργία.
 2. Το καθεστώς του Ναχitseβάν αναγνωρίστηκε ως αυτόνομη περιοχή, υπό την προστασία του Αζερμπαϊτζάν, χωρίς δυνατότητα μεταβίβασης σε τρίτο κράτος. Η διάταξη αυτή εξακολουθεί να έχει μεγάλη γεωπολιτική σημασία.
 3. Αμοιβαία μη επιθετικότητα. Οι συμβαλλόμενοι δεσμεύονταν να μην υποστηρίξουν εχθρικές οργανώσεις και να μην επιτρέπουν δραστηριότητες κατά του άλλου.
 4. Εμπορικές σχέσεις. Προέβλεπε ελεύθερη διακίνηση, τελωνειακές ρυθμίσεις, αποκατάσταση συγκοινωνιών.
- Οι σοβιετικές αυτές δημοκρατίες τυπικά μόνο ήταν ανεξάρτητες. Το 1921 η Αρμενία, η Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν, ήταν χωριστές Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες, αλλά η εξωτερική τους πολιτική καθοριζόταν από τη Μόσχα. Έτσι, η Συνθήκη του Καρς θεωρείται ουσιαστικά συμπλήρωμα της Συνθήκης της Μόσχας.

Ο Λένιν επιδίωκε να εξασφαλίσει ότι ο Κεμάλ δεν θα συνεργαζόταν με την Βρετανία, να δημιουργήσει ένα φιλικό κράτος στα νότια σύνορα της Σοβιετικής Ρωσσίας, να αποδυναμώσει τις δυτικές δυνάμεις στον Εύξεινο Πόντο και στη Μέση Ανατολή. Γι' αυτό η Μόσχα παρείχε στον Κεμάλ σημαντική βοήθεια, μεταξύ άλλων, περίπου 10 εκατ. χρυσά ρούβλια, δεκάδες χιλιάδες τυφέκια, εκατοντάδες πολυβόλα, πυροβόλα, πυρομαχικά, στρατιωτικό εξοπλισμό.

Η Συνθήκη του Καρς (13 Οκτωβρίου 1921) έχει ιδιαίτερη σημασία, επειδή αποτέλεσε το νομικό θεμέλιο της ανατολικής ασφάλειας του κεμαλικού κράτους. Αφού ο Κεμάλ εξασφάλισε τα σύνορα με τις σοβιετικές δημοκρατίες και τη σοβιετική υποστήριξη, μπόρεσε να συγκεντρώσει τις στρατιωτικές του δυνάμεις στο δυτικό μέτωπο εναντίον της Ελλάδας. Έτσι, οι συμφωνίες με τη Σοβιετική Ρωσία και τις δημοκρατίες του Καυκάσου συνέβαλαν έμμεσα αλλά καθοριστικά στην έκβαση της Μικρασιατικής Εκστρατείας και στην διαμόρφωση των συνόρων που αναγνωρίστηκαν αργότερα στη Λωζάνη.

²⁹Τον Ιούλιο του 1919, ο αξιωματικός του Αμερικανικού Στρατού Συνταγματάρχης Haskell ορίστηκε ως Ύπατος Αρμοστής των Συμμάχων στην Αρμενία. Ο Συνταγματάρχης William N. Haskell αναφέρθηκε εκτενώς στις σφαγές, στην γενοκτονία και στην ανθρωπιστική καταστροφή των Αρμενίων κατά την διάρκεια της θητείας του ως Ύπατος Αρμοστής των Συμμάχων στην Αρμενία.

Πηγές: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919v02/d803>

<https://rockarch.issuelab.org/resources/27910/27910.pdf>

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919v02/d828>

<https://trove.nla.gov>.

au/newspaper/article/81343073?browse=ndp%3Abrowse%2Ftitle%2FD%2Ftitle%2F275%2F1919%2F08%2F30%2Fpage%2F7976349%2Farticle%2F81343073

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919v02/d815>

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919v02/d820>

Ο υποστράτηγος James G. Harbord ηγήθηκε επίσης μιας Αμερικανικής Στρατιωτικής Αποστολής στην Αρμενία για να διερευνήσει τις συνθήκες εκεί, και αυτή η αποστολή υπέβαλε μία λεπτομερή και ρεαλιστική έκθεση μετά από μία επιτόπια μελέτη, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919v02/d828>

Ο στρατηγός Harbord υπέθεσε ότι η αποστολή του ήταν μία προκαταρκτική εντολή των ΗΠΑ. Τονίζοντας τις δυσκολίες μιας τέτοιας εντολής στην απομακρυσμένη Αρμενία, συνέστησε μία εντολή σε όλη την Τουρκία ως πιο λογική και ευκολότερη στην διαχείριση. Αλλά αυτό θα ήταν ακριβό και θα ενέπλεκε τις ΗΠΑ σε ενοχλητικές υποθέσεις της Εγγύς Ανατολής, με τον πόλεμο ως πιθανότητα. Ο στρατηγός Harbord συμβουλευτηκε τον Ναύαρχο Bristol και συμφώνησε πλήρως με τις απόψεις του.

Στις αρχές του 1920 η Κοινωνία των Εθνών πρόσφερε την αρμενική εντολή στις ΗΠΑ. Όταν ο Πρόεδρος Wilson ζήτησε από το Κογκρέσο την εξουσία να την αποδεχθεί, η Γερουσία απέρριψε αμέσως την ιδέα. Μέχρι εκείνη τη στιγμή, οι πρόοδοι των Μπολσεβίκων στον ΥπερΚαύκασο ανάγκασαν την εκκένωση των εκπροσώπων της Ύπατης Αρμοστείας και της Αρωγής της Εγγύς Ανατολής από την περιοχή. Η μοίρα της Αρμενίας ήταν στενά συνδεδεμένη με την ανάπτυξη του Τουρκικού Εθνικιστικού Κινήματος, υπό την ηγεσία του Μουσταφά Κεμάλ.

³⁰Ο πόλεμος της Υπερκαυκασίας του 1918, Βασίλης Στοϊλόπουλος 12 Οκτωβρίου 2020. Μια «παρόμοια ιστορία» με τη σημερινή σύγκρουση Αρμενίων και Αζέρων.

«1^η Φ. Ο πόλεμος για τον αρμενικό θύλακα Ναγκόρνο Καραμπάχ (Αρτσάχ) δεν είναι μια συνηθισμένη αναμέτρηση που περιορίζεται ανάμεσα σε Αζέρους σίιτες και χριστιανούς Αρμένιους, αλλά μια σύγκρουση με πολύπλοκα διεθνή χαρακτηριστικά. Όπως εμπλέκονται σήμερα, με τον ένα ή άλλο τρόπο, Τούρκοι, Ρώσοι, Αμερικανοί / Δυτικοί, Ιρανοί, Ισραηλινοί, Σύροι Τζιχαντιστές, χριστιανοί, σουνίτες και σίιτες, έτσι και πριν από περισσότερο από έναν αιώνα, το 1918, η περιοχή ήταν το «μήλον της έριδος» μεταξύ Ρώσων Μπολσεβίκων, Οθωμανών Τούρκων, Γερμανών και Βρετανών. Και ανάμεσά τους Αρμένιοι, Γεωργιανοί και Αζέροι μάχονταν απεγνωσμένα για την επιβίωσή τους.

2^η Φ. Ιδιαίτερα προβληματική ήταν η θέση των Αρμενίων που ζούσαν με το μεγάλο τραύμα της γενοκτονίας από τους Τούρκους μόλις τρία χρόνια πριν. Ένα τραύμα που αιμορραγεί και σήμερα, με τους Αρμένιους να έχουν κάθε λόγο να μιλούν για νέα απόπειρα γενοκτονίας από τους Τουρκοαζέρους.

3^η Φ. Στόχος όλων των ισχυρών δυνάμεων τότε όπως και τώρα οι ενεργειακές πηγές στο Μπακού, της σημερινής πρωτεύουσας του Αζερμπαϊτζάν, και ο έλεγχος των πετρελαιοπηγών και των ενεργειακών οδών.

4^η Φ. Τον Μάρτιο του 1918, οι Κεντρικές Δυνάμεις (Γερμανία, Τουρκία, Αυστρία) επέβαλαν με τη Συνθήκη του Μπρεστ – Λιτόβσκ (3 Μαρτίου 1918) ένα «ντικτάτ» ειρήνης στους Μπολσεβίκους αποσπώντας περίπου το 1/4 των εδαφών της Ευρωπαϊκής Ρωσσίας και την υπόσχεση της παράδοσης τεράστιων ποσοτήτων πρώτων υλών.

5^η Φ. Στο μεταξύ, η κατάρρευση της τσαρικής Ρωσσίας θεωρήθηκε από τους λαούς του Καυκάσου που ανήκαν ακόμη στην Ρωσία (Αρμένιοι, Αζέροι και Γεωργιανοί) σαν μια μεγάλη ευκαιρία αυτοδιάθεσης, σύμφωνα με το δόγμα Ουίλσον.

Κι έτσι δημιουργήθηκε, παρά τις κραυγαλέες μεταξύ τους έχθρες και τους προσανατολισμούς τους σε διαφορετικούς συμμάχους, η λεγόμενη «Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Υπερκαυκασίας».

6η Φ. Όμως απέναντί τους βρέθηκε αμέσως η Οθωμανική Αυτοκρατορία που έστειλε στρατό στην περιοχή. Λίγους μόνο μήνες μετά, τον Ιούνιο του 1918, με τη Συνθήκη Ειρήνης στο Βατούμι αναγκάστηκαν οι τρεις χώρες του Καυκάσου να διαλύσουν την Ομοσπονδία της Υπερκαυκασίας και κάθε μία να ανακηρύξει τη δική της ανεξαρτησία.

7η Φ. Τότε σήμανε η ώρα της Γερμανίας και του στρατάρχη Λούντεντορφ που έστειλε στην περιοχή τον Βαναρό στρατηγό Κρες φον Κρεσσενστάιν μετά από κάλεσμα των Γεωργιανών, να καλέσουν δηλαδή για βοήθεια τους Γερμανούς μια και είχαν απέναντί τους τους Αρμένιους που υποστήριζαν οι Ρώσοι και τους Αζέρους που υποστήριζαν οι Τούρκοι. Στις 28 Μαΐου 1918 υπογράφηκε η συμφωνία μεταξύ Γεωργιανών και Γερμανών, στόχος των οποίων ήταν ένα «Καυκασιανό Μπλοκ» υπό γερμανική ηγεσία που θα συμπεριελάμβανε και τις τρεις χώρες του Καυκάσου, θεωρώντας ότι εκεί είναι το εφάλτήριο να φτάσει η Γερμανία μέχρι τις Ινδίες που κατείχαν οι Βρετανοί!

8η Φ. Τέλη Μαΐου αποβιβάζονται στη Γεωργία 20.000 Γερμανοί στρατιώτες από την Κριμαία που βρισκόταν τότε υπό γερμανική κατοχή.

9η Φ. Ατακτοι από διάφορες φυλές Γεωργιανών ενώθηκαν με τους Γερμανούς και η Γεωργία ήταν πλέον γερμανικό προτεκτοράτο. Και οι δύο μαζί σταμάτησαν τον οθωμανικό στρατό στον ποταμό Χραμί. Η κλιμάκωση της σύγκρουσης σταμάτησε προσωρινά μόνο μετά από μεγάλη πίεση του Βερολίνου προς τους Οθωμανούς. **Για πρώτη φορά Γερμανοί και Τούρκοι βρέθηκαν αντιμέτωποι.**

10η Φ. Τότε εμφανίστηκαν στην περιοχή και οι Βρετανοί υπό τον στρατηγό Lionel Dunsterville μεταφέροντας στρατό από το μέτωπο της Μεσοποταμίας μέσω του Ιράν με στόχο την κατάληψη του Μπακού. Το 'Great Game' της Κεντρικής Ασίας μεταξύ Λονδίνου και Αγίας Πετρούπολης εμφανίστηκε στο μέτωπο της Υπερκαυκασίας με την παρουσία πλέον και των Κεντρικών Δυνάμεων.

11η Φ. Όμως η ευρύτερη περιοχή του Μπακού ήταν η βασική ενεργειακή πηγή των Σοβιετικών, που είχαν υποσχεθεί στην Συνθήκη του Μπρεστ – Λιτόβσκ στους Γερμανούς την παράδοση ορυκτού πλούτου για τις ανάγκες του πολέμου. Οι Γερμανοί υποσχέθηκαν στους Σοβιετικούς πως θα φροντίσουν να μείνει το Μπακού υπό σοβιετική κυριαρχία. Σαν αντάλλαγμα αυτοί θα παρέδιναν στους Γερμανούς το ¼ της παραγωγής πετρελαίου του Μπακού. Μια στρατιωτική συμμαχία στα σκαριά μεταξύ Γερμανών και Σοβιετικών στον Καύκασο δεν πραγματοποιήθηκε για τον απλό λόγο ότι τον ίδιο χρόνο έληξε ο Μεγάλος Πόλεμος.

12η Φ. Ο αγώνας δρόμου για τα πετρέλαια του Μπακού κατ' αρχάς κερδήθηκε από τους Βρετανούς. Όμως οι Οθωμανοί δεν έμειναν με σταυρωμένα χέρια. Η 3^η στρατιά τους που μετονομάστηκε «Τουρκικός Στρατός του Ισλάμ» κατέλαβε τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς την πρωτεύουσα των Αζέρων σφάζοντας όποιον Αρμένιο έβρισκε στο δρόμο. Μόνο στο Μπακού σφαγιάστηκαν 20.000 με 30.000 Αρμένιοι με την συνδρομή και των Αζέρων. Οι Βρετανοί με το λιγοστό στρατό που διέθεταν αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν χωρίς μάχη.

13η Φ. Οι Αρμένιοι με τη σειρά τους προσπάθησαν να αντισταθούν. Η πετυχημένη άμυνα κατά των επιτιθέμενων Οθωμανών τον Μάιο του 1918 στο Sardarapat, με αρχηγό τον Μωύση Σιλικγιάν, παραμένει νωπή και σήμερα στη μνήμη των Αρμενίων. Μια μέρα αργότερα από την νίκη τους, στις 27 Μαΐου, οι Αρμένιοι ανακηρύσσουν στο Ερεβάν την Δημοκρατία της Αρμενίας.

14η Φ. Γερμανοί και Οθωμανοί, συνδεδεμένοι μέχρι τότε με την πατροπαράδοτη «Γερμανοτουρκική Αδελφότητα των Όπλων», βρέθηκαν ξαφνικά αντιμέτωποι στη μοιρασιά της «λείας» του Καυκάσου. Τελικά, η γερμανική διπλωματία κατάφερε να συνάψει μυστική συμφωνία με τους συμμάχους της Αυστριακούς και Οθωμανούς και οι τελευταίοι αποχώρησαν από το Μπακού επιτρέποντας και την ανεξαρτησία της Γεωργίας, της Αρμενίας και του Αζερμπαϊτζάν.

15η Φ. Όμως, μόλις έξι μέρες μετά από αυτήν τη συμφωνία, η Γερμανία ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις με τις Δυνάμεις της Αντάντ για την παύση πυρός που έφερε τελικά και την ήττα της Γερμανίας τον Νοέμβριο του 1918. **Από τον Καύκασο τα γερμανικά στρατεύματα αποχώρησαν τον Ιούνιο του 1919.**

16η Φ. Στα απομνημονεύματά του ο Γερμανός στρατηγός που ηγούνταν των γερμανικών στρατευμάτων στον Καύκασο δεν παρέλειψε να γράψει: «Ήταν για μας μια μεγάλη ντροπή που ήμασταν αναγκασμένοι λόγω της πολεμικής κατάστασης να συνεργαζόμαστε με τέτοια θηρία όπως οι Τούρκοι και να μη μπορούμε να τους αντιμετωπίσουμε όπως απαιτεί η ανθρωπιά. »

17η Φ. Οι τουρκικές θηριωδίες στον Καύκασο συνεχίζονταν και το Φθινόπωρο του 1920 ξέσπασε πόλεμος μεταξύ Αρμενίας και Τουρκίας, η οποία με την Συνθήκη των Σεβρών έχανε σημαντικά εδάφη στην περιοχή του Καυκάσου. Μπροστά στο δίλημμα να υποταχτούν στους μισητούς Τούρκους ή στους μολοσεβίκους Σοβιετικούς, που ήδη βρίσκονταν και πάλι στο Μπακού και μετέτρεψαν το Αζερμπαϊτζάν σε Σοβιετική Δημοκρατία, οι Αρμένιοι προτίμησαν τους δεύτερους και αμέσως οι Σοβιετικοί μπήκαν στο Ερεβάν, την πρωτεύουσα της Αρμενίας. Στις 29 Νοεμβρίου 1918 η Αρμενία ανακηρύχτηκε σε Σοβιετική Δημοκρατία και ένα μήνα αργότερα ακολούθησε και η Γεωργία.

18η Φ. Το 1923 οι Μπολσεβίκοι υπό τον Στάλιν αποφάσισαν εντελώς αυθαίρετα να ενταχθεί η αυτόνομη περιοχή του Ναγκόρνο-Καραμπάχ στην Σοβιετική Δημοκρατία του Αζερμπαϊτζάν. Επρόκειτο για μια ακόμα παραχώρηση των Σοβιετικών προς τον Κεμάλ Ατατούρκ, που ως γνωστόν βοηθούσαν την Τουρκία με άφθονο χρήμα και όπλα σε όλη τη διάρκεια της Μικρασιατικής Εκστρατείας.

19η Φ. Όπως φαίνεται, έναν αιώνα μετά, τίποτα δεν έχει αλλάξει στα γεωπολιτικά δεδομένα της Υπερκαυκασίας. Οι «παίχτες», μικροί και μεγάλοι, παραμένουν οι ίδιοι, αντιμέτωποι μ' ένα προαιώνιο και δυσεπίλυτο πρόβλημα και πολλούς επιδοξους υπεριαλιστές». Πηγή: <https://ardin-rixi.gr/archives/226074>

³¹Φοβούμενοι ότι οι Σύμμαχοι θα μπορούσαν να κόψουν τις γραμμές ανεφοδιασμού του Εύξεινου Πόντου μεταξύ Ρωσσίας και Τουρκίας, το φθινόπωρο του 1920, οι Εθνικιστές επιτέθηκαν στην Αρμενία από τα δυτικά, καθώς οι Μπολσεβίκοι εισήλθαν από τα ανατολικά. Μία Αρμενική Σοβιετική Δημοκρατία ανακηρύχθηκε στις αρχές Δεκεμβρίου, δικαιολογώντας έτσι την προηγούμενη προειδοποίηση του Bristol σχετικά με την προεδρική διαιτησία για τα σύνορα της περιοχής.

³²Στις αρχές του 1921, αφού οι Σύμμαχοι πρότειναν την αναθεώρηση της Συνθήκης των Σεβρών χωρίς αποτέλεσμα, η Γαλλία και η Ιταλία απέσυραν τα στρατεύματά τους από την Τουρκία. Η Αγγλία συνέχισε να υποστηρίζει την Ελλάδα, αλλά όταν οι Έλληνες απέτυχαν να καταλάβουν την Άγκυρα μέχρι τον Αύγουστο, οι Σύμμαχοι ανακοίνωσαν την ουδετερότητά τους στον ελληνοτουρκικό πόλεμο. Στη συνέχεια, η ελληνική στρατιωτική και οικονομική θέση επιδεινώθηκε ραγδαία και μέχρι το καλοκαίρι του 1922 οι πόροι τους είχαν εξαντληθεί.

Πηγή: <https://www.usni.org/magazines/proceedings/1957/january/high-commissioner-turkey>

³³Με την επικείμενη πτώση της Σμύρνης, ο Bristol εξουσιοδοτήθηκε να στείλει αντιτορπιτικά για την προστασία της ζωής και της περιουσίας των Αμερικανών, με τον περιορισμό να μην επέμβουν ή να μεσολαβήσουν εκατέρωθεν. Έστειλε τρία πλοία στην πόλη με επικεφαλής τον Αρχηγό του Επιτελείου του, τον Πλοίαρχο Άρθουρ Τζέι Χέμπτον. Ο Bristol ανέφερε τότε την κατάσταση ως ανησυχητική, εκτιμώντας ότι περίπου 300.000 άποροι πρόσφυγες θα έπρεπε να μετακινηθούν, διότι εάν επέστρεφαν στα σπίτια τους θα υπήρχαν σχεδόν σίγουρα τουρκικά αντίποινα εναντίον τους. Υπολογίζεται ότι 150.000 βρίσκονταν μόνο στη Σμύρνη.

Στις 13 Σεπτεμβρίου ξέσπασε μία τεράστια πυρκαγιά στη Σμύρνη που κατέστρεψε το εβραϊκό [σημ. επιμ.: το αρμενικό] και το χριστιανικό τμήμα της πόλης, αλλά άφησε το μουσουλμανικό τμήμα σχετικά άθικτο. Ο Πλοίαρχος Herburn έλαβε την άδεια του Κεμάλ να χρησιμοποιήσει δέκα ελληνικά πλοία για να βοηθήσουν στην εκκένωση, αλλά οι Τούρκοι δεν επέτρεψαν την μετακίνηση ανδρών μεταξύ 18 και 45 ετών, καθώς θεωρούνταν αιχμάλωτοι πολέμου.

³⁴Πηγές: <https://www.usni.org/magazines/proceedings/1939/august/uss-edsall-relief>

Koktzoğlu, Savvas "Sam", and Robert Shenk. The Greek Genocide in American Naval War Diaries: Naval Commanders Report and Protest Death Marches and Massacres in Turkey's Pontus Region, 1921-1922. New Orleans: University of New Orleans Press, 2021

Κοκτζόγλου Σάββας και Robert Shenk. (2021) Η Γενοκτονία των Ελλήνων μέσα από τα Ημερολόγια Πολέμου του Αμερικανικού Ναυτικού. Αναφορές και Διαμαρτυρίες Ναυτικών Διοικητών για τις «πορείες θανάτου» και τις σφαγές στην περιοχή του Πόντου της Τουρκίας, 1921-1922. Μετάφραση Ε. Ηλιάδου & Π. Δήμα, Εκδόσεις Δίστιγμα.

³⁵[TN] Η Διακήρυξη ουδετερότητας των Συμμάχων (13 Μαΐου 1921) ήταν μια κοινή ανακοίνωση της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας, με την οποία δήλωσαν ότι δεν θεωρούν πλέον τον Ελληνο-τουρκικό Πόλεμο (1919–1922) δική τους υπόθεση και ότι τηρούν ουδέτερη στάση έναντι των δύο εμπόλεμων πλευρών. Μέχρι τότε η Ελλάδα είχε αναλάβει την εκστρατεία στη Μικρά Ασία με την πολιτική και στρατιωτική υποστήριξη κυρίως της Βρετανίας. Μετά την επιστροφή του βασιλιά Κωνσταντίνου (Δεκέμβριος 1920), η Γαλλία και η Ιταλία αποστασιοποιήθηκαν ακόμη περισσότερο από την ελληνική πολιτική, ενώ και η Βρετανία δεν ήταν πλέον διατεθειμένη να αναλάβει νέες στρατιωτικές δεσμεύσεις. Στις 13 Μαΐου 1921, οι Ύπατοι Αρμοστές των τριών Συμμάχων στην Κωνσταντινούπολη ανακοίνωσαν ότι οι Σύμμαχοι τηρούν ουδετερότητα στον συνεχιζόμενο ελληνοτουρκικό πόλεμο. Η διακήρυξη σήμαινε ότι:

-η Ελλάδα δεν μπορούσε πλέον να θεωρεί ότι ενεργεί ως εκτελεστικό όργανο των Συμμάχων,

-οι Σύμμαχοι απέφευγαν να αναλάβουν ευθύνη για την εξέλιξη του πολέμου,

-η διεθνής νομιμοποίηση του κεμαλικού κινήματος ενισχυόταν έμμεσα, αφού αντιμετωπιζόταν πλέον ως ισότιμος εμπόλεμος αντί της «αντάρτικης» δύναμης που παρουσιαζόταν αρχικά.

Η «ουδετερότητα» δεν σήμαινε πλήρη αμεροληψία. Η Γαλλία και η Ιταλία ήδη κινούνταν προς συνεννόηση με τον Κεμάλ και σύντομα προχώρησαν σε συμφωνίες μαζί του (ιδίως η Γαλλία με τη Συμφωνία της Άγκυρας τον Οκτώβριο του 1921). Η Βρετανία, αντίθετα, παρέμεινε πολιτικά πιο φιλική προς την Ελλάδα, αλλά δεν ήταν διατεθειμένη να παράσχει ουσιαστική στρατιωτική βοήθεια για τη συνέχιση της εκστρατείας.

Επομένως, όταν στο κείμενο για τον Bristol γίνεται λόγος για την «διακήρυξη ουδετερότητας των Συμμάχων του Μαΐου 1921», αναφέρεται σε αυτήν ακριβώς την πολιτική μεταστροφή: οι Σύμμαχοι παύουν επισήμως να εμφανίζονται ως υποστηρικτές της ελληνικής εκστρατείας και δηλώνουν ότι ο πόλεμος Ελλάδας–Τουρκίας είναι πλέον σύγκρουση μεταξύ δύο εμπόλεμων, στην οποία οι ίδιοι τηρούν ουδέτερη στάση.

³⁶Οι εχθροπραξίες μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας σταμάτησαν. Η ανακωχή προέβλεπε ότι οι Τούρκοι Εθνικιστές θα καταλάμβαναν την Ανατ. Θράκη—μία αξιοσημείωτη νίκη για τον Κεμάλ αφού η Συνθήκη των Σεβρών είχε παραχωρήσει όλη την Θράκη, εκτός από μία μικρή ενδοχώρα της Κωνσταντινούπολης, στην Ελλάδα. Η ανακωχή των Μουδανιών άνοιξε τον δρόμο για μία νέα συνθήκη ειρήνης με την Τουρκία που θα αντικαταστήσει τη Συνθήκη των Σεβρών. Οι Σύμμαχοι κάλεσαν τόσο την Κωνσταντινούπολη όσο και την Άγκυρα να στείλουν αντιπροσώπους στη Λωζάννη για μία διάσκεψη. Οι ΗΠΑ, που δεν ήταν συμβαλλόμενο μέρος στη Συνθήκη των Σεβρών, κλήθηκαν να στείλουν «παρατηρητές» και ορίστηκαν οι Richard Washburn Child, Bristol και Joseph C. Grew.

³⁷Η Διάσκεψη της Λωζάνης [NOE 1922] αποδείχθηκε μία μακροχρόνια υπόθεση. Η ιστορία του συνεδρίου έχει γραφεί λεπτομερώς από τον κ. Grew στα απομνημονεύματά του. Οι Αμερικανοί παρατηρητές που συμμετείχαν στις διάφορες συνεδριάσεις δήλωσαν την θέση της χώρας τους σε σημεία αμερικανικού ενδιαφέροντος, αλλά δεν συμμετείχαν στις πραγματικές διαπραγματεύσεις. Η διάσκεψη διήρκεσε μέχρι τον ΦΕΒ 1923, όταν διακόπηκε επειδή οι Τούρκοι δεν δέχονταν όρους οποίους επέμεναν οι Σύμμαχοι. Συνήλθε εκ νέου τον Απρίλιο. Ο κ. Grew ήταν επικεφαλής της ομάδας Αμερικανών παρατηρητών σε αυτήν τη σύνοδο και ο Bristol παρέμεινε στην Τουρκία. Η αμερικανική ομάδα βρισκόταν σε αμηχανία από μία εξέλιξη στην Τουρκία, την αναβίωση της παραχώρησης του Chester [Τσέστερ] του 1911, αλλά τώρα με διαφορετική οικονομική υποστήριξη.

Τον ΣΕΠ 1922, ο Αντιπλοίαρχος Arthur Chester επέστρεψε στην Τουρκία ως εκπρόσωπος της αναβιωμένης «Οθωμανικής Αμερικανικής Αναπτυξιακής Εταιρείας», για να αναζητήσει μία νέα σιδηροδρομική παραχώρηση, με δικαιώματα πετρελαίου. Το ΥΠΕΞ παρέμεινε μακριά από το έργο και τον ΙΑΝ 1923, έδωσε εντολή στον Ύπατο Αρμοστή να

ενημερώσει την τουρκική κυβέρνηση ότι οι ΗΠΑ δεν είχαν περισσότερο συμφέρον σε αυτήν την παραχώρηση από οποιαδήποτε άλλη αμερικανική εταιρεία.

Ο Bristol δεν βοήθησε τη συγκεκριμένη εταιρεία, αλλά οι διαπραγματεύσεις της ήταν επιτυχείς και στις 10 ΑΠΡ, μόλις δύο εβδομάδες πριν από την εκ νέου σύνοδο της Διάσκεψης της Λωζάνης, η παραχώρηση δόθηκε. Στη Λωζάννη υπήρχε η υπόνοια ότι αυτή η ενέργεια των Τούρκων είχε σχεδιαστεί για να εξασφαλίσει την αμερικανική υποστήριξη στις διαπραγματεύσεις. Οι περιστάσεις δείχνουν ότι μπορεί να υπήρχε κάποια αλήθεια σε αυτήν την υποψία, αλλά αυτή μάλλον δεν έκανε καλό: Βρετανοί και Γάλλοι ήταν αντίθετοι με την παραχώρηση του Chester, γιατί έρχονταν σε σύγκρουση με τις δικές τους προηγούμενες παραχωρήσεις και συμφέροντα. Μία νέα συνθήκη ειρήνης μεταξύ των Συμμάχων και της Τουρκίας συνήφθη τον Ιούλιο 1923, κυρίως με τουρκικούς όρους - η μόνη υπό διαπραγμάτευση συνθήκη ειρήνης που ακολούθησε τον Α' ΠΠ. Οι Σύμμαχοι προσήλθαν στην διάσκεψη με διαφορετικά συμφέροντα, ενώ ο Ισμέτ Πασάς επέστρεψε αποφασισμένος να εξασφαλίσει την πλήρη ανεξαρτησία της Τουρκίας. Μετά την επικύρωση της συνθήκης, τον ΟΚΤ ανακηρύχθηκε η Δημοκρατία της Τουρκίας.

Η συνθήκη είχε άμεση επίδραση στη ναυτική διοίκηση του Bristol. Ενώ η διάσκεψη βρισκόταν ακόμη σε συνεδρίαση, τα πλοία αναχώρησαν, με τη σύμφωνη γνώμη του ΥΠΕΞ.

Την επομένη της επικύρωσης της συνθήκης από τη Μεγάλη Εθνοσυνέλευση, οι Σύμμαχοι άρχισαν να εκκενώνουν την ΚΠολη. Τα υπόλοιπα αμερικανικά πλοία απέπλευσαν, πριν οι Τούρκοι καταλάβουν την ΚΠολη στις αρχές Οκτωβρίου. Μέχρι τον ΝΟΕ η ναυτική μοίρα στην Εγγύς Ανατολή μειώθηκε σε έξι αντιτορπιτικά, ένα περιπολικό και μερικά μικρότερα σκάφη. Την άνοιξη του 1924 οι συνθήκες στην Εγγύς Ανατολή είχαν σταθεροποιηθεί τόσο πολύ που τα εναπομείναντα αντιτορπιτικά αναχώρησαν. Επιστρέφοντας από τη Λωζάννη ο Ισμέτ Πασάς υπέδειξε στον Bristol την επιθυμία της Τουρκίας να συνάψει χωριστή συνθήκη με τις ΗΠΑ και ανανέωσε το θέμα με τον κ. Grew όταν επέστρεψε στη Λωζάννη. Το ΥΠΕΞ ήταν απρόθυμο να συνάψει οποιαδήποτε συνθήκη πριν υπογραφεί η συνθήκη ειρήνης με τους Συμμάχους, αλλά εξουσιοδότησε τον κ. Grew να διεξάγει συνομιλίες με τον Ισμέτ. Αυτές παρατάθηκαν, και μόλις τον Αύγουστο επεξεργάστηκε και υπογράφηκε μία συνθήκη, για την αποκατάσταση των διπλωματικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Στο μεταξύ, ο Bristol παρακολουθούσε με ενδιαφέρον τις τύχες της «Οθωμανικής Αμερικανικής Εταιρείας Ανάπτυξης»: ένας από τους όρους της παραχώρησης ήταν ότι οι εργασίες έπρεπε να ξεκινήσουν εντός έξι μηνών. Οι Τούρκοι ανησύχησαν όταν η εταιρεία απέτυχε να δώσει σημεία ζωής και λίγες μέρες πριν την εκπνοή της εξάμηνης περιόδου το ΥΠΕΞ τον ενημέρωσε ότι είχε αρνηθεί να ζητήσει από την τουρκική κυβέρνηση να παρατείνει την παραχώρηση. Ο Bristol πίστευε ότι οι Τούρκοι ήθελαν να εκπληρωθούν οι όροι της παραχώρησης και λίγο αργότερα ανέφερε ότι είχε δοθεί παράταση. Προειδοποίησε για το κύρος των ΗΠΑ, εάν το σχέδιο του Chester αποτύγχανε και προεξοφλούσε την αποτυχία του. Μέχρι τον ΝΟΕ η εταιρεία έκανε μία ημιτελή κίνηση για να ξεκινήσει τις εργασίες. Οι Τούρκοι ήταν καχύποπτοι για την ικανότητά της να συνεχίσει, και τον ΔΕΚ ακύρωσαν την παραχώρηση με την αιτιολογία ότι η εταιρεία δεν συμμορφώθηκε με τους όρους της. Ήταν η μόνη ξένη παραχώρηση που δόθηκε από το κεμαλικό καθεστώς.

Η Συνθήκη της Λωζάνης δέχθηκε πυρά στην Γερουσία των ΗΠΑ, όταν υποβλήθηκε στις αρχές του 1924. Κατηγορήθηκε ότι αποτελούσε «ξεπούλημα» των Αρμενίων και των αμερικανικών κατοχυρωμένων συμφερόντων, δηλ. την παραχώρηση του Chester και η Γερουσία ανέβαλε τη συζήτηση για τον Μάιο χωρίς να ενεργήσει σύμφωνα με τη συνθήκη. Εν τω μεταξύ, στην ΚΠολη ο Bristol διαπραγματεύτηκε συμφωνία για τον χειρισμό των αμερικανικών αξιώσεων στην Τουρκία. Τον Δεκέμβριο ανέφερε ότι η Τουρκία δεν θα επικύρωνε τη συνθήκη ή άλλες συμφωνίες μέχρι να ενεργήσει η Γερουσία.

Οι Δημοκρατικοί ανέδειξαν τη Συνθήκη της Λωζάνης και την παραχώρηση του Chester ουσιαστικό ζήτημα, στην προεδρική εκστρατεία του 1924 και δεν αναλήφθηκε καμία ενέργεια για τη συνθήκη το 1925. Στις αρχές του 1926 ο Bristol συνήψε ένα *modus vivendi* με τους Τούρκους, βάσει του οποίου οι σχέσεις τους υπάγοντο στην ρύθμιση της αρχής του πιο ευνομούμενου κράτους, επισημοποιώντας έτσι μία προϋπόθεση που ήταν εδώ και καιρό *de facto*. Τελικά, τον ΙΑΝ 1927, η Γερουσία απέρριψε τη συνθήκη με διαφορά έξι ψήφων και ο Bristol έλαβε εντολή να διευθετήσει την επανέναρξη των κανονικών διπλωματικών σχέσεων σύμφωνα με την προαναφερόμενη αρχή. Αυτό το έκανε μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου. Τότε του δήλωσαν ότι ο Πρόεδρος Coolidge [Κούλιτζ], έχοντας στο μυαλό του την ναυτική του καριέρα, δεν ήθελε να παραμείνει στην Τουρκία μετά τον Ιούνιο.

Ο κ. Joseph C. Grew διορίστηκε Πρέσβης τον Μάιο και μία εβδομάδα αργότερα ο Bristol αναχώρησε για την πατρίδα του, μετά από περισσότερα από οκτώ χρόνια ως Ύπατος Αρμοστής, κατά την διάρκεια των οποίων δεν υπήρχαν κανονικές και επίσημες διπλωματικές σχέσεις. Θα είχε ανακληθεί το 1924 αν είχε επικυρωθεί η Συνθήκη της Λωζάνης. Το 1925 το ΥΠΕΞ, έχοντας επίγνωση της ναυτικής του σταδιοδρομίας, ήταν πρόθυμο να τον αποδεσμεύσει, αλλά ο Πρόεδρος Coolidge αποφάσισε ότι η εμπειρία και η επιτυχία του τον έκαναν πολύ πολύτιμο εκεί που βρισκόταν.

Πηγή: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/6484>

³⁸[TN] Η συνθήκη υπογράφηκε στις 6 Αυγούστου 1923, αλλά η Γερουσία των ΗΠΑ δεν την επικύρωσε.

Η επικύρωση απορρίφθηκε το 1927, κυρίως λόγω αντιδράσεων που σχετίζονταν με:

- τις σφαγές των Αρμενίων,
- τη μεταχείριση των χριστιανικών πληθυσμών,
- την απουσία ρυθμίσεων για τις αμερικανικές αποζημιώσεις και τα δικαιώματα των μειονοτήτων.

Ως αποτέλεσμα, οι διπλωματικές σχέσεις ΗΠΑ–Τουρκίας ρυθμίστηκαν τελικά με ανταλλαγή διακοινώσεων (*modus vivendi*) και αργότερα με νέα συμφωνία, αντί της αρχικής συνθήκης.

Για τις αμερικανικές πετρελαϊκές επιδιώξεις (Standard Oil, Chester, Near East Development, κ.λπ.), είναι σημαντική η ανάλυση για το πώς οι διαπραγματεύσεις αυτής της συνθήκης συνδέθηκαν παρασκηνακά με τις αμερικανικές διεκδικήσεις για τα πετρέλαια της Μοσούλης (1922–1927). Εκεί φαίνεται να υπάρχει στενή διασύνδεση μεταξύ της διπλωματίας των ΗΠΑ και των πετρελαϊκών συμφερόντων, παρότι αυτά δεν εμφανίζονται ρητά στο κείμενο της συνθήκης.

Στις 18 Φεβρουαρίου 1926 οι δύο χώρες συμφωνούν σε ένα πρώτο προσωρινό *modus vivendi* για να συνεχιστούν οι εμπορικές σχέσεις χωρίς να υπάρχει ακόμη επικυρωμένη συνθήκη. Το καθεστώς αυτό ανανεώθηκε στις 20 Ιουλίου 1926.

Στις 17 Φεβρουαρίου 1927 αρχίζουν οι σύγχρονες διπλωματικές σχέσεις ΗΠΑ–Τουρκίας. Υπογράφονται δύο ανταλλαγές διακοινώσεων (exchange of notes) μεταξύ:

- του Αμερικανού Ύπατου Αρμοστή (!) Mark L. Bristol
- του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών Tevfik Rüşti (Aras).

Οι συμφωνίες αυτές προέβλεπαν:

- *αποκατάσταση διπλωματικών σχέσεων,
- *επαναλειτουργία πρεσβειών και προξενείων,
- *διατήρηση του εμπορικού status quo,
- *προσωρινό εμπορικό καθεστώς μέχρι να συναφθεί νέα εμπορική συνθήκη.

Μετά τη συμφωνία ο Joseph C. Grew διορίζεται πρώτος πρέσβης των ΗΠΑ στην Άγκυρα (Μάιος 1927) και στις 12 Οκτωβρίου 1927 επιδίδει τα διαπιστευτήριά του στον Μουσταφά Κεμάλ. Είναι σημαντική η συμφωνία του 1927, καθώς παρακάμπτει την αποτυχία της Συνθήκης της Λωζάνης του 1923, χωρίς να χρειάζεται νέα επικύρωση από την Γερουσία, επιτρέπει την πλήρη επαναλειτουργία των διπλωματικών σχέσεων, δημιουργεί το απαραίτητο νομικό πλαίσιο για την επάνοδο των αμερικανικών επιχειρήσεων στην Τουρκία. Αυτό είχε άμεση σημασία για:

- StandardOil,
- NearEastDevelopmentCorporation,
- Chesterinterests,
- αμερικανικά σχολεία και ιεραποστολές,
- αμερικανικές αποζημιώσεις για τις ζημιές του 1922.

Οι αποζημιώσεις της Σμύρνης δεν επιλύθηκαν ούτε το 1923 ούτε το 1927. Το ζήτημα παρέμεινε ανοικτό μέχρι την 25η Οκτωβρίου 1934, όταν υπογράφηκε η Συμφωνία περί Αμοιβαίου Διακανονισμού Αξιώσεων. Με αυτήν διευθετήθηκαν οι οικονομικές απαιτήσεις Αμερικανών πολιτών και εταιρειών από ζημιές και απαλλοτριώσεις της περιόδου 1914–1922. Η Συμφωνία αυτή (Claims Agreement between the United States and Turkey), που υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 25 Οκτωβρίου 1934, είχε έναν πολύ συγκεκριμένο σκοπό: να κλείσει οριστικά όλες τις οικονομικές αξιώσεις Αμερικανών πολιτών και εταιρειών κατά της Τουρκίας, οι οποίες είχαν δημιουργηθεί κυρίως κατά την περίοδο 1914–1922 (Α΄ ΠΠ, Μικρασιατική Εκστρατεία και καταστροφή της Σμύρνης).

Τα βασικά άρθρα της συμφωνίας:

Άρθρο 1 – Εφάπαξ συνολική αποζημίωση: Η Τουρκία αναλάμβανε να καταβάλει στις Ηνωμένες Πολιτείες 1.300.000 δολ. ΗΠΑ, χωρίς τόκους, σε 13 ετήσιες δόσεις των 100.000 δολαρίων.

Η πρώτη δόση θα καταβαλλόταν την 1η Ιουνίου 1936, μετά την επικύρωση από τη Μεγάλη Εθνοσυνέλευση της Τουρκίας.

Άρθρο 2 – Οριστική παραίτηση από κάθε απαίτηση: Με την πληρωμή του ποσού η Τουρκία απαλλασσόταν από κάθε περαιτέρω ευθύνη, όλες οι αμερικανικές απαιτήσεις θεωρούνταν πλήρως, οριστικά, αμετάκλητα διευθετημένες. Δεν μπορούσαν πλέον να εγερθούν νέες αξιώσεις για τα ίδια γεγονότα.

Άρθρο 3 – Έναρξη ισχύος: Η συμφωνία θα ισχυε μετά την επικύρωσή της από την τουρκική Εθνοσυνέλευση. Η επικύρωση πραγματοποιήθηκε στις 23 Δεκεμβρίου 1934.

Η συμφωνία κάλυπτε σχεδόν κάθε είδους οικονομική ζημία που είχαν υποστεί Αμερικανοί υπήκοοι.

Ενδεικτικά: καταστροφή εργοστασίων, καύση αποθηκών, απώλεια εμπορευμάτων, καταστροφή κατοικιών, απαλλοτριώσεις, επιτάξεις, ζημιές σε σχολεία, ζημιές σε ιεραποστολές, ζημιές σε εκκλησίες, εμπορικές απαιτήσεις, τραπεζικές απαιτήσεις, ασφαλιστικές αποζημιώσεις, απαιτήσεις αμερικανικών εταιρειών. Η καταστροφή της Σμύρνης αποτελούσε έναν από τους σημαντικότερους λόγους ύπαρξης της συμφωνίας. Μεταξύ των απαιτήσεων περιλαμβάνονταν ζημιές όπως: το καμένο Αμερικανικό Προξενείο, ζημιές του NearEastRelief, αμερικανικών σχολείων, αμερικανικών ιεραποστολών, εμπορικών οίκων, αμερικανικών πολιτών που κατοικούσαν στη Σμύρνη.

Η συμφωνία δεν αναφέρει πουθενά ότι η Τουρκία αποδέχεται ευθύνη, δεν περιέχει ομολογία υπαιτιότητας, αποτελεί καθαρά συμβιβαστική οικονομική διευθέτηση. Η καταβολή των 1,3 εκατ. δολ. έγινε χωρίς αναγνώριση νομικής ευθύνης (withoutadmissionofliability). Η λογική ήταν «πληρώνουμε ένα συνολικό ποσό και το θέμα κλείνει οριστικά».

Η συμφωνία κάλυπτε όλες τις αμερικανικές εταιρείες που είχαν αξιώσεις κατά της Τουρκίας. Η συμφωνία όμως δεν κατονομάζει συγκεκριμένες εταιρείες ούτε επιμερίζει το ποσό ανά δικαιούχο. Η διανομή των χρημάτων στους δικαιούχους ήταν ευθύνη των αμερικανικών αρχών. Από την έρευνα στα αμερικανικά αρχεία προκύπτει ότι υποβλήθηκαν συνολικά 1.880 φάκελοι απαιτήσεων κατά της Τουρκίας. Το αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών τους χώρισε σε:

- 96 πλήρως τεκμηριωμένες απαιτήσεις,
- 280 επιπλέον απαιτήσεις υπό εξέταση,
- 1.504 απαιτήσεις από πολιτογραφημένους Αμερικανούς που ήταν πρώην Οθωμανοί υπήκοοι.

Η μικτή επιτροπή δεν εξέτασε και δεν αποφάσισε κάθε απαίτηση χωριστά. Αντί αυτού, συμφωνήθηκε η καταβολή ενιαίου ποσού 1.300.000 δολαρίων (lump sum). Η διανομή στους δικαιούχους έγινε αργότερα από τις αμερικανικές αρχές και όχι από την Τουρκοαμερικανική Επιτροπή. Πηγή: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/845658>

³⁹[TN] Τα πλοία αποτελούσαν τον Στόλο του Βράνγκελ (ή «Ρωσική Μοίρα»), το τελευταίο εναπομείναν τμήμα του Αυτοκρατορικού Ρωσικού Ναυτικού του Εύξεινου Πόντου. Μετά την ήττα των Λευκών (αντι-μπολσεβίκων) στον Ρωσικό Εμφύλιο Πόλεμο, τα πλοία αυτά εκκένωσαν την Κριμαία τον Νοέμβριο του 1920. Η κατάληξή τους χωρίζεται σε δύο φάσεις, ξεκινώντας από την Κωνσταντινούπολη και καταλήγοντας στην Μπιζέρτα της Τυνησίας:

1. Η μοίρα των πλοίων στην Κωνσταντινούπολη (Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1920)

Η άφιξη: Περίπου 126 ρωσικά πλοία (πολεμικά, εμπορικά και βοηθητικά) έφτασαν στην ελεγχόμενη από τις Συμμαχικές Δυνάμεις Κωνσταντινούπολη, μεταφέροντας πάνω από 140.000 πρόσφυγες και στρατιώτες. Στην Κωνσταντινούπολη έγινε ο πρώτος διαχωρισμός του στόλου. Πολλά από τα εμπορικά, επιβατηγά και ιδιωτικά πλοία που είχαν επιταχθεί για την εκκένωση πουλήθηκαν, κατασχέθηκαν από τους Συμμάχους (κυρίως Γάλλους και Βρετανούς) για να καλυφθούν τα έξοδα σίτισης των προσφύγων, ή αφέθηκαν ελεύθερα να συνεχίσουν το εμπορικό τους έργο. Μόνο τα αμιγώς πολεμικά πλοία και

ορισμένα εξειδικευμένα βοηθητικά σκάφη (περίπου 30-33 πλοία, ανάλογα με την πηγή) διατήρησαν στρατιωτική δομή και οργανώθηκαν στην «Ρωσική Μοίρα», υπό γαλλική προστασία.

2. Η κατάληξη των πολεμικών πλοίων στην Μπιζέρτα (1920 - 1930+)

Μεταξύ Δεκεμβρίου 1920 και Φεβρουαρίου 1921, η γαλλική κυβέρνηση μετέφερε τα εναπομείναντα πολεμικά πλοία στο γαλλικό προτεκτοράτο της Τυνησίας, στο λιμάνι της Μπιζέρτα, όπου και τέθηκαν υπό περιορισμό (internment). Η τελική τους τύχη καθορίστηκε από τη γεωπολιτική.

Η αναγνώριση της ΕΣΣΔ (1924): Στις 29 Οκτωβρίου 1924, η Γαλλία αναγνώρισε επίσημα τη Σοβιετική Ένωση. Την ίδια ημέρα, η τσαρική σημαία (ο Σταυρός του Αγίου Ανδρέα) υποστάθηκε για πάντα από τα πλοία στην Μπιζέρτα και οι Ρωσικές λέμβοι διαλύθηκαν.

Η Σοβιετική Επιτροπή (1924-1925): Μια σοβιετική τεχνική επιτροπή, με επικεφαλής τον διάσημο ναυπηγό Αλεξέι Κριλόφ, έφτασε στην Μπιζέρτα τον Δεκέμβριο του 1924 για να επιθεωρήσει τα πλοία (ανάμεσά τους το σύγχρονο θωρηκτό General Alekseyev και το καταδρομικό General Kornilov).

Η πώληση για σκραπ (διάλυση): Η επιτροπή διαπίστωσε ότι μετά από 4 χρόνια ακινησίας και έλλειψης συντήρησης, τα πλοία ήταν σε άθλια κατάσταση και εντελώς ακατάλληλα για πλεύση. Επιπλέον, δυτικές δυνάμεις και Λευκοί εμικρέδες αντέδρασαν έντονα στην πιθανότητα να αποκτήσουν οι Μπολσεβίκοι μάχιμο στόλο στη Μεσόγειο.

Το τέλος: Η Μόσχα συμφώνησε τελικά να πάρει μια μικρή οικονομική αποζημίωση από την Γαλλία. Έτσι, κατά την δεκαετία του 1930, όλα τα Ρωσικά πολεμικά πλοία της Μπιζέρτα διαλύθηκαν επιτόπου και πουλήθηκαν ως παλιοσίδηρα (σκραπ) σε γαλλικές και ιταλικές εταιρείες ανακύκλωσης μετάλλων. Οι πληρώσεις των πλοίων και οι οικογένειές τους (περίπου 4.500 άνθρωποι) παρέμειναν στην Τυνησία ή μετανάστευσαν στην Γαλλία, αποτελώντας ένα σημαντικό κομμάτι της Ρωσικής πολιτικής μετανάστευσης (Εμικρέδες).

⁴⁰ Πηγές: <https://www.history.navy.mil/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/u/us-naval-detachment-turkish-waters-1919-1924.html>
<https://www.usni.org/magazines/proceedings/1957/january/high-commissioner-turkey>

⁴¹ “Admiral Mark Bristol and the Greek Genocide”,

Πηγή: <https://www.greek-genocide.net/index.php/overview/other/admiral-mark-bristol-and-the-greek-genocide>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1. Βιογραφικά Επιμελητών

Ι. ΒΙΔΑΚΗΣ Ο Δρ. Ιωάννης Βιδάκης γεννήθηκε στον Πειραιά το 1962. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του ΕΚΠΑ και του Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου. Επιστημών. Είναι Αρχιπλοίαρχος του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού (S.C.) εν αποστρατεία, έχοντας υπηρετήσει σε πολεμικά πλοία και ναυτικές υπηρεσίες, κυρίως σε θέσεις εφοδιαστικής & επιμελητείας. Κατά την διάρκεια της σταδιοδρομίας του, απέκτησε μεταπτυχιακό τίτλο (ΜΑ) στα Οικονομικά από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθώς και μεταπτυχιακό τίτλο (ΜSc) στην Διοίκηση Βιομηχανικών Συστημάτων από το Πανεπιστήμιο του Πειραιά και το Πολυτεχνείο Αθηνών. Είναι κάτοχος διδακτορικού τίτλου από το Τμήμα Ναυτιλίας, Εμπορίου και Μεταφορών του Πανεπιστημίου του Αιγαίου, στον τομέα της Ενεργειακής Ασφάλειας.

Γ. ΜΠΑΛΤΟΣ Ο Δρ. Γεώργιος Μπάλτος είναι απόφοιτος της Νομικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Είναι επίσης Αντιπλοίαρχος του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού εν αποστρατεία, έχοντας υπηρετήσει σε πολεμικά πλοία και ναυτικές υπηρεσίες, κυρίως σε θέσεις εφοδιαστικής, οικονομικής διαχείρισης και δημοσίων συμβάσεων. Κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του, απέκτησε μεταπτυχιακό τίτλο (ΜΒΑ) στη Χρηματοοικονομική Διοίκηση, καθώς και μεταπτυχιακό τίτλο (ΜΑ) στην Εξειδικευμένη Μετάφραση. Είναι κάτοχος διδακτορικού τίτλου από το Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Ι. ΚΑΡΚΑΖΗΣ Ο Δρ. Ιωάννης Καρκαζής είναι Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Πρόεδρος της Διεθνούς Επιστημονικής Εταιρείας "Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος", Αντιπρόεδρος του Ινστιτούτου Μεσανατολικών Μελετών "Brinice Ghattas", Διευθυντής του Κέντρου Στρατηγικών Μελετών και Επιστημονικός Διευθυντής του Εργαστηρίου Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών, Γεω-οικονομίας και Γεωπολιτικής του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Θ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ Ο Θωμάς Μαρκόπουλος είναι υποψήφιος διδάκτορας στο Τμήμα Μηχανικής Οικονομίας και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (ΜΒΑ) με ειδίκευση στον Σχεδιασμό και τη Διαχείριση Διεθνών Πόρων από το Naval Postgraduate School στο Μοντερέι της Καλιφόρνια, μεταπτυχιακού τίτλου (ΜSc) στην Εφαρμοσμένη Οικονομική από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και μεταπτυχιακού τίτλου (ΜSc) στη Διασφάλιση Ποιότητας από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Είναι απόφοιτος της Σχολής Ικάρων και έχει υπηρετήσει επί σειρά ετών στην Πολεμική Αεροπορία ως ιπτάμενος αξιωματικός, δοκιμαστής αεροσκαφών, εκπαιδευτής πτήσεων, υπεύθυνος ασφάλειας πτήσεων, υπεύθυνος σχεδιασμού και εκπαιδευτής σε σχολές επιτελών. Έχει συγγράψει άρθρα και κεφάλαια βιβλίων σχετικά με την οικονομία και την αξιοπιστία, ενώ έχει συμμετάσχει και σε διεθνή συνέδρια στα ίδια αντικείμενα. Είναι μέλος της American Economic Association και της International Atlantic Economic Society, και ομιλεί αγγλικά και γερμανικά. Είναι συντονιστής της Μονάδας Μελετών Ανατολικής Ευρώπης του Κέντρου Στρατηγικών Μελετών.